

มรรยาทงาม

395

พ

ร.2

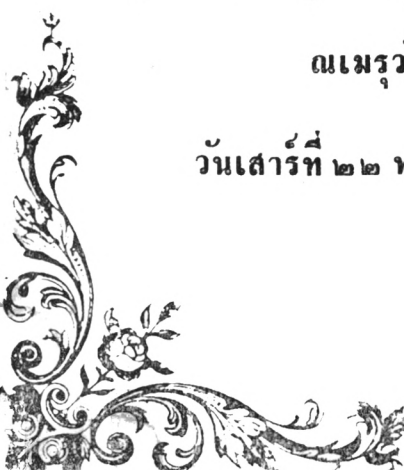
มรรยาทงาม

พิมพ์เป็นบรรณาการ ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิงวิบูลอายุรเวช (วอน ธรรมสโรช)

ณ เมรุวัดโสมนัสวิหาร

วันเสาร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๒

คุณหญิงวิบูลย์อายุรเวช ต.จ.

(วอน ชรรณสโรช)

ช้าคะ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2426

มตะ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2511

ประวัติ

คุณหญิง วิบลายุรเวท (วอน ธรรมสโรช) เป็นธิดาท่านสิน และ ท่านยิ้ม ยุทธศิลป์ กำเนิดเมื่อวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๖๒ ที่ตำบลบางบอน ธนบุรี

บรรพบุรุษของท่านเคยมีชื่อเสียงเลื่องลือว่าเป็น ผู้กล้าหาญใน สมัยศรีอยุธยาเป็นเมืองหลวง ท่านสิงโต ผู้เป็นปู่ เคยประกอบ วีรกรรมแกลัวกล้ำในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช เมื่อเกิด สงครามไทยกับพม่า ข้าศึกเข้ามาจู่โจมในกรุงเก่า ผู้คนก็พากันระส่ำ ระสายแตกหนี ต่างซ่อนตัวกลัวภัยจากอริราชศัตรูจนได้รับความอด- อยากเหลือประมาณ กล่าวกันว่าประชาชนเวลานั้นตกอยู่ในสภาพ ที่น่าสังเวชเป็นอย่างยิ่ง เมื่อไม่มีสิ่งใดจะบริโภคน ก็เสาะแสวงหาของ ที่พอจะเก็บมารับประทานกันตามมีตามเกิด เด็ก ๆ เก็บปฐุมน้ำกินจน ท้องไส้เพราะไม่มีของอื่นที่กินได้

ท่านสิงโตได้ทราบความ ก็เอาเวลาที่ศึกว่าง พายเรือไปเที่ยว เก็บผู้คนทีหนึ่งข้าศึก ขนย้ายถ่ายเทด้วยความลำบากมายังกรุงเทพ ฯ จนมือทั้งสองของท่านต้านแข็งเป็นปलอกไม่มีความรู้สึก ทว่าท่านก็ มิได้หยุดยั้งการช่วยเหลือ เมื่อกรุงศรีอยุธยาแตกลงในที่สุด วีรกิจ

ที่ท่านสิงโตประกอบมา อย่างยากเข็ญก็สำเร็จลง ด้วยความนำภาควิมิใจ
นับเป็นเกียรติประวัติแก่ลูกหลานจนทุกวันนี้

คุณทวดผู้ชายของคุณหญิงวิบูลอายุรวาท ทั้งถิ่นฐานบ้านช่อง
อยู่ ณ ตำบลบางบอน ธนบุรี มาช้านาน ต่อมา คุณปู่ของท่านจึง
ได้ย้ายเกศสถานมาตั้งอยู่ที่ฝั่งใกล้เข้ามา และท่านแยมผู้เป็นปู่ได้สมรส
กับชาวบางยี่ขัน เรือนหออายุยืนนานกว่าสองร้อยปีของท่านผู้กล่าว
นามมานี้ ได้เป็นที่พำนักอาศัยซึ่งคุณหญิงวิบูลอายุรวาทรักมาก คราบ
วาระสุดท้ายของท่าน

คุณหญิง วิบูลอายุรวาท มีพี่น้องร่วมบิดามารดา คือ:—

(๑) ญ. คุณปริก สมรสกับ คุณม้น สีละชาต มีบุตรธิดา คือ

๑. ญ. นางประหัตประภักษ์ (ลมน รุมรัตะ)

๒. ญ. นางสังวาล ยศวัฒน์

๓. ช. พันเอก วิวัธน์ (ทองคำ) สีละชาต (ถึงแก่กรรม)

๔. ญ. นางเล็ก บุญเพ็ง

(๒) ช. คุณนกแก้ว สมรสกับ คุณโปรย บ้านเคมอยู่อยุธยา มีบุตร คือ

๑. ช. นายสวัสดิ์ ยุทธศิลป์

(๓) ญ. คุณหญิง วิบูลอายุรวาท (วอน) สมรสกับ พลตรี พระยาวิบูล-
อายุรวาท (เสข ธรรมสโรช) มีธิดา คือ

๑. ญ. นางสาววาท เทพหัสดิน ณ อยุธยา (ถึงแก่กรรม)

(๔) ญ. คุณหญิง สโมสรรสรพการ (วงศ์) สมรสกับ พันเอก พระยา-
สโมสรรสรพการ (เนื่อง สันธิโยธิน) มีบุตรธิดา คือ

๑. ญ. นางทวิสุข วีรวัฒน์โยธิน
  ๒. ช. ค.ช. สมนึก สันธิโยธิน (ถึงแก่กรรมแต่ยังเยาว์)
  ๓. ช. นายวัฒนา สันธิโยธิน (ถึงแก่กรรม)
- (๕) ญ. นางเพริศเพลงประชัน (แจลัม) สมรสกับ ขุนเพริศเพลงประชัน (บุตร วิฑิน) มีบุตรธิดา คือ
๑. ช. นายจำรัส วิฑิน
  ๒. ช. นายบำรุง วิฑิน
  ๓. ช. นายจำลอง วิฑิน
  ๔. ช. นายเจริญ วิฑิน
  ๕. ญ. นางสาวระเบียบ วิฑิน
  ๖. ญ. นางสาวบุญเลื่อน วิฑิน (ถึงแก่กรรม)
- (๖) ญ. นางราชพงศ์ภักดี (เลื่อม) สมรสกับ หลวงราชพงศ์ภักดี (หม่อมราชวงศ์ เลียม วัชรวิงศ์) มีธิดา คือ
๑. ญ. หม่อมหลวง บุญเลื่อง วัชรวิงศ์ (ถึงแก่กรรม)
- (๗) ช. ร้อยตำรวจโท เชื้อ ยุทธศิลป์ มีบุตรธิดา คือ
๑. ญ. นางสาว ชลอ ยุทธศิลป์
  ๒. ช. นายชาติ ยุทธศิลป์
  ๓. ช. นายนพชาติ ยุทธศิลป์

คุณหญิงวิบูลอายุรเวท ได้รับพระมหากรุณาธิคุณเหนือเกล้าเหนือกระหม่อมพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ สำหรับตระกูลจุลจอมเกล้าและสำหรับตระกูลจุลจอมเกล้าฝ่ายใน ตำแหน่งที่ ๓ ใน

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ และใน
รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ โดยลำดับ
ดังนี้

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ จตุตถจุลจอมเกล้า จ.จ. ตำแหน่งที่ ๔
โปรดเกล้า ฯ พระราชทานเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๓

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ ตติยจุลจอมเกล้า ต.จ. ตำแหน่งที่ ๓
โปรดเกล้า ฯ พระราชทานเมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๔

โดยปกติ คุณหญิงเป็นผู้ประกอบด้วยพรหมวิหาร มีใจคอ
หนักแน่น อุตุน และเปี่ยมด้วยเมตตา กรุณา ซาบซึ่งถึง
คุณค่าแห่งการให้อภัย ปราศจากซึ่งความพยาบาทอาฆาตหรือปองร้าย
ผู้ใด อันยากจะหาผู้เสมอเหมือนในด้านคุณธรรมอีกได้ ท่านนิยม
ความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ไม่เบียดเบียนและทำความรำคาญเดือดร้อน
ให้ผู้ใด จึงปฏิเสธที่จะไปพักอาศัยกับบุตรหลานโดยความเกรงอก
เกรงใจตลอดมา มิโยที่จะได้รับการขอร้องอยู่ทุกคราว ท่านก็แจ้งว่า
ประสงค์จะอยู่อย่างสันโดษและสงบที่บ้านเดิมของท่าน

ด้วยความที่ท่านมีธรรมะอันสูงยิ่งอยู่ในใจ จึงพยายามหาโอกาส
ทำบุญสุนทรทานอยู่เสมอมิได้ขาด นอกเหนือไปจากการตักบาตรทำบุญ
ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์เป็นประจำแล้ว ท่านยังบริจาคเงิน
เพื่อการกุศลอยู่อย่างสม่ำเสมอ เช่น เมื่อทราบข่าววัดเสนาพรโคณ ใน
ละแวกเขตสวนของท่าน ที่ฝั่งธนบุรี เป็นวัดที่ขาดแคลน ท่านก็อาสา
บริจาคเงินร่วมกับน้องสาว สร้างทางเดินลาดซีเมนต์ เพื่อภิกษุสงฆ์

และผู้สัญจรไปมาจะได้รับความสะดวก สร้างถังเก็บน้ำ รังน้ำ ทำ
ห้องอาบน้ำและฐานพระเสียใหม่ รวมทั้งซ่อมแซมบริเวณที่ทรุดโทรม
ก่อนถึงอนิจกรรมเพียงปีเดียว คุณหญิงก็บริจาคเงินจำนวนหนึ่งหมื่น
บาทเพื่อการกุศล และแสดงเจตนารมณ์ที่จะทะนุบำรุงวัดในพระพุทธ-
ศาสนาอยู่มิได้ขาด

ผู้ที่ได้รู้จัก คุณหญิงวิบูลย์ราษฎร์ จะอดพิศวงเสียมิได้ใน
ขันติอันแรงกล้าที่ท่านยึดประจำใจ คนที่ว่าอดทน ไม่เบียดเบียนใคร
ต้องการให้ผู้อื่นมีความสุขความเจริญ อาจจะถือท่านเป็นตัวอย่างที่ดี
เด่นได้ทีเดียว

ท่านเป็นผู้เปี่ยมไปด้วยความรักและเมตตาปรานี หลาน ๆ
ของท่านทุกคนทราบดีและซาบซึ้งในความรักความหวังดีของท่านอย่าง
สุดที่จะพรรณนาได้

คุณหญิงวิบูลย์ราษฎร์ ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน
พ.ศ. ๒๕๑๑ ณ บ้านบางยี่ขันซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดและเป็นสถานที่ที่ท่าน
รักมากกว่าแห่งอื่นใด สิริรวมอายุได้ ๘๕ ปี

แด่คุณยาย

นับทั้งแต่หลานจำความได้และมีโอกาสได้อยู่ใกล้ชิดกับคุณยายเป็น
ครั้งคราว หลานคิดว่าตัวเองโชคดีที่มีคุณยายซึ่งเพียบพร้อมไปด้วย
คุณธรรมนานาประการ

คุณยายเป็นคนใจคอเข้มแข็งและมีสติมั่นคง หลานจำได้ว่าเมื่อ
ตอนสงครามโลกครั้งที่ ๒ คุณแม่รับคุณยายไปอยู่ด้วยที่บ้านบางกะปิ
วันหนึ่งกรุงเทพ ฯ ถูกทิ้งระเบิด ซึ่งความจริงก็ห่างจากบ้านเรามาก
แต่ก็มีสะเก็ดระเบิดชิ้นใหญ่ หนึ่งหล่ม และ คมมากถนัดคุณยาย ไปนิก
เคียว ถ้าเป็นผู้หญิงทั่ว ๆ ไปคงจะตกใจมาก แต่คุณยายไม่ได้ตกใจ
เลยและยังเก็บสะเก็ดระเบิดนั้นมาให้คุณแม่ดูด้วย และเมื่อคราวที่
คุณแม่ซึ่งเป็นลูกสาวคนเดียวและเป็นผู้ที่ทำงานรักยิ่งเสียชีวิตลง คนที่นำ
ข่าวนี้ไปเรียนให้คุณยายทราบแล้วว่า คุณยายทราบแล้วก็นิ่งอึ้งไป ไม่
พูดว่าอะไร และไม่ได้แสดงอาการโศรกเศร้าเสียใจออกมาให้เห็น ซึ่ง
ถ้าเป็นคนทั่ว ๆ ไปอาจจะสะกดยล้น ใจไม่ไหวเมื่อได้รับข่าวร้ายอย่าง
กะทันหันเช่นนั้น

คุณยายเป็นผู้มีความเมตตาปรานี และคอยให้ความอุปการะแก่
ลูกหลานตลอดมา เมื่อหลานสิ้นคุณพ่อไปแล้ว คุณยายก็ช่วยคุณแม่
ส่งเสียให้หลานได้ศึกษาต่อจนสำเร็จ นับว่าเป็นการช่วยแบ่งเบาภาระ
ของคุณแม่ได้อย่างมาก และมีพระคุณแก่หลานอย่างยิ่ง

คุณยายเป็นผู้ที่มีความ เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธ ศาสนา และ ยึดมั่นในศีลธรรมอย่างเคร่งครัด ท่านไม่เคยเบียดเบียนหรือทำให้ใคร ต้องได้รับความเดือดร้อน ชอบทำแต่การบุญการกุศลเป็นนิสัย แม้ แต่ของที่หลานทำไปเยี่ยม ก็จะต้องแบ่งเอาไว้ถวายพระส่วนหนึ่งเสมอ ก่อนที่คุณยายจะสิ้นบุญไม่นานนัก คุณยายยังได้บอกกับหลานว่า จะ รื้อบ้านสวนของท่านไปถวายวัด โดยจะนำไปสร้างให้ใหม่แล้วเทปูน ใต้ถุนเพื่อให้พระและเณรได้ใช้เป็นที่นั่งเล่น และจะสร้างหอระฆังให้ วัดด้วย แม้ว่าท่านจะไม่มีโอกาสได้ทำแต่พวกหลานๆ ก็จะจัดการให้ เป็นไปตามความประสงค์ของท่าน

คุณยายชอบ มองโลกในแง่ดีและมีจิตใจ แจ่มใส อยู่ตลอดเวลา จนบางครั้งทำให้คนอื่นแปลกใจ เช่นเมื่อตอนที่ทราบข่าวทางราชการ จะเวนคืนที่ดินของท่านเพื่อตัดถนนสายใหม่ และมีข่าวว่า จะสร้าง สวน สาธารณะในบริเวณนั้น แทนที่จะเดือดร้อนเสียอกเสียใจเหมือนคน อื่น ท่านกลับพุดกับหลานว่า “นี่ รู้ไหมหนู หลวงท่านจะเวนคืนที่ แถวนี เห็นเขามาวัดอะไรที่เชิงบันไดบ้าน เขาว่าจะทำเป็นสวนดอกไม้ ด้วย เสร็จแล้วคงสวยดีนะ” คุณยายพอใจในความเจริญงอกงาม โดยมีคำหนึ่งว่าท่านจะต้องสูญเสียที่ดินและบ้านที่ท่านอยู่มาตั้งแต่เกิด เลย ซึ่งยากที่จะมีใครทำใจให้เหมือนท่านได้.

คุณยายรักความสันโดษและความสงบเป็นที่สุด ท่านไม่ชอบ คนมาก ๆ ท่านชอบอยู่ของท่านคนเดียวในบ้านสวนซึ่งเป็นบ้านเกิด ของท่าน บรรดาหลานๆต่างก็เป็นห่วงกันทุกคนเพราะบ้านของคุณยาย

อยู่ในที่เปลี่ยว ถึงจะมีบ้านญาติพี่น้องอยู่ในบริเวณนั้นก็อยู่ห่างออกไป
คนละ軒นัสนวน ทุกคนเกรงว่าถ้าเกิดเจ็บป่วยขึ้นจะไม่มีใครทราบ
และไม่มีคนคอยปรนนิบัติรักษาพยาบาลได้ทันทั่วทั้งที จึงได้พยายาม
ชักชวนให้ไปอยู่กับหลาน ๆ แต่คุณยายก็ไม่ยอมจากบ้านเกิดของท่าน
แม่น้องของท่านเอง ซึ่งอยู่ในสวนใกล้ ๆ กัน จะชวนให้ท่าน ไปอยู่ด้วย
ท่านก็ยังไม่ยอมไป เรื่องนี้หลาน ๆ ต่างก็สนใจไม่ทราบจะทำอย่างไร
นอกจากคอยไปเยี่ยมเยียนท่านเป็นครั้งคราวและจัดอาหารปันโตไปส่ง
ท่านเป็นประจำจนกระทั่งท่านต้องจากเราไปอย่างกะทันหัน ซึ่งทำให้
พวกเราเสียใจเป็นอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยกุศลผลบุญที่คุณยาย
ได้ กระทำไปแล้วในชาตินี้ หลานเชื่อ ว่าคง จะนำ ท่านไป สู่สุคติ สัม-
ปรายภพเป็นแน่แท้

สุดท้ายนี้ หลานขอ อัญเชิญ อำนาจ คุณพระ ศีรวิทัน ตรีจกต
บันดาลให้วิญญาณของคุณยายไปสู่สรวงสวรรค์อันสงบสุข และถ้า
หลานมีบุญพอก็คขอให้ได้เกิดร่วมกับคุณยายทุกชาติไป.

จากหลานของคุณยาย

คำนำ

เนื่องในวันพระราชทานเพลิงศพ คุณหญิงวิบูลอายุรเวช (วอน ธรรมสโรช) ผู้เป็นคุณยายของข้าพเจ้า พี่ๆ น้องๆ ได้ปรึกษากันว่าอยากจะพิมพ์หนังสือขึ้นเป็นบรรณาการสักเล่มหนึ่ง เพื่อเป็นที่ระลึกถึงท่านบุรพการีผู้มีพระคุณของพวกเรา

ข้าพเจ้าเขียนเรื่อง “มรรยาทางาม” ด้วยความปรารถนาจะให้ เป็นประโยชน์แก่เยาวชนและคนทั่วไป และหนังสือเล่มนี้ ได้รับรางวัลจากองค์การยูเนสโกในการประกวดหนังสือ ปี พ.ศ. ๒๕๑๑ จึงเป็นเล่มที่นำความภาคภูมิใจมาให้แก่ข้าพเจ้า มากที่สุดในชีวิตการเขียนหนังสือ

หากท่านผู้อ่านได้รับประโยชน์ใดๆ จากหนังสือเรื่องนี้ หรือว่าสมาชิกเยาว์วัยในครอบครัวของท่านพบว่าน่าสนใจ ข้าพเจ้าขออุทิศคุณความดีทั้งหมดแก่คุณยายที่เคารพรักสูงสุดของข้าพเจ้า ความผิดอันใดที่อาจมีขึ้นข้าพเจ้าขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ขอคุณสบุญราศีที่บรรดาหลานได้ตั้งใจประกอบขึ้น จงบันดาลเป็นอริยวิบุลมณูผล ทลให้ดวงวิญญาณของท่านผู้ล่วงลับได้โปรดทราบและชื่นชมในสัมปรายภาพทุกประการ

ศกาวดี อุตตโมทย์

โรงเรียนสตรีจุลนาค ถนนหลานหลวง พระนคร

สารบัญ

	หน้า
คำของมรรยาทงาม	๑
อิริยาบถต่างๆ ที่ถูกต้อง	๖
การเคารพอย่างไทย...ไหว้	๑๖
กราบ	๑๕
การ คลาน หมอบ นั่ง ต้อนรับผู้ใหญ่	๒๔
การ 'เอางาน' และเข้าเฝ้าฯ	๓๗
เจ้าของบ้านกับแขก	๔๖
มรรยาทการต้อนรับและการรับรอง	๕๖
การเชิญ การรับเชิญ และมรรยาทในภัตตาการ	๖๑
กิริยาต่อตระกูล	๗๐
แขกผู้ไปพัก	๗๕
มรรยาทการแต่งกาย	๗๕
แต่งกายตามกาลเทศะ	๘๔
โรคไม่ตรงต่อเวลา	๘๘
ผู้หญิงขอสุภาพบุรุษชนิดไหน	๙๑
นั่ง—ลุก—เดิน—ยืน	๙๖
มรรยาทบนรถประจำทาง	๑๐๐
มรรยาทในโรงแรมหรสพ	๑๐๕

คำของมรรยาทงาม

ถ้าท่านเป็นผู้หนึ่งที่จะประสงค์จะมีความราบรื่น
ผาสุก และเข้ากันได้กับทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนใน
ครอบครัวของท่านเอง มิตรสหายพี่น้อง หรือเพื่อน
ร่วมงาน ก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ท่านพึงปฏิบัติตัวของท่าน
ให้สอดคล้องกับความประสงค์นั้นๆ เอาใจใส่อย่าง
ยิ่ง กับ กิริยามรรยาท ประจําวัน ของ ท่านให้ มาก เป็น
พิเศษ

ผู้ตั้งบทบัญญัติแห่งมรรยาทงามคือใคร เราไม่
รู้ได้แน่ชัด เรารู้ว่า เมื่อเราพอจะรู้ความ พ่อแม่ก็
สอนให้ไหว้เมื่อคนให้ของ ให้กราบผู้ใหญ่เมื่อพบปะกัน
ฝรั่งสอนลูกให้จับมือ หรือเช็กแฮนด์ เมื่อพบคนอื่น
และโบกมือลาเมื่อจากกัน แยกใช้วิธีชาลาม ญี่ปุ่นโค้ง
อย่างต่ำ แม้กระทั่งเอสกิโม ก็ทักกันด้วยการยื่นหน้า
เข้าไปเอามุกถูกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นแสดงออกด้วยวิธีใด
สิ่งเหล่านี้ เรียกว่ามรรยาททั้งสิ้น ถ้าเราถูกสั่งสอน

ให้ไหว้กราบผู้ใหญ่และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ แล้วเรากลับไปยืน
 ค้ำ ก็ได้ชื่อว่า กระต้างกระเตืองไม่อ่อนน้อม กลายเป็น
 คนมรรยาทหราบไป

มรรยาทที่เราแสดงออก ทำให้ผู้พบปะเข้าใจว่า
 เราเป็นคนประเภทใด คำพังเพยที่ว่า “สำเนียงต่อภาษา
 กริยาต่อสกุล” จึงเป็นความจริง

มธุรสจัดงานเลี้ยงที่บ้านของเธอบ่อยครั้ง จนพวกเราเพื่อน ๆ
 มีโอกาสได้พบปะกันเป็นที่น่าพอใจของทุกคน แต่เราก็อดสังเกตุเสีย
 มิได้ว่า มธุรสไม่เคยเชิญอัครมาร่วมรับประทานอาหารเลี้ยงเลยสักหนเดียว
 ทั้ง ๆ ที่ทั้งสองอาจไปชมภาพยนตร์ด้วยกันหรือขับรถไปซื้อผ้าซื้อเสื้อ
 ด้วยกันบ่อย ๆ

เมื่อมีผู้ตั้งคำถาม มธุรสก็ตอบว่า “อัครมานะอะไรก็ตีหมก
 แหละเธอ เสียอยู่อย่างเดียวที่ฉันทนไม่ไหวก็คือ วิธีจับซ่อนส้อมของ
 เขาเวลารับประทานอาหาร ไอ้กิริยามรรยาทอย่างอื่นของเธอก็ดีหมด
 ให้อึ้งท่าสวย เดินเหินไม่กระต้างแข็งเป็นหัวหลักหัวตอ แต่พอถึง
 เวลากินข้าวละก็หมดสวยเลย ฉันจึงต้องตักสินใจทุกคน ที่จะไม่เชิญเขา
 มา เพราะฉันรู้สึกอายแทนเขาเสียจริง ๆ”

ฟังก์เป็นเหตุผลที่น้อยเหลือเกิน

ยังมีบุคคลจำนวนมากที่ทนสิ่งเดียวกันนั้นไม่ได้ บางคนทนผู้ที่พูดมาก และทำตัวเป็นสำนักงานหนังสือพิมพ์ข่าวเคลื่อนที่ไม่ได้ บางคนก็พูดมากไม่ยอมหยุดเลย บางคนก็ชอบขัดคอขึ้นมากลางคัน ทำให้การสนทนาเสียดสไปหมด

ผู้ชายบางคนคิดว่า เรื่องมรรยาทงามละก็ปล่อยให้พวกผู้หญิงเขาเถอะ เพราะผู้ชายจะนุ่มนวลอ่อนช้อยได้อย่างไร? แต่มรรยาทสำหรับชายทั้งงาม ทำให้แลดูเป็นผู้ดีก็มีอยู่มากหลายอย่าง ข้าพเจ้าเคยได้ยินคำพูดว่า “แหม! ท่าเขางามเหลือเกิน” “ท่าทางราวกับผู้ดีเก่า” หลายครั้ง และผู้ที่ได้รับคำชมก็ปรากฏว่าเป็นชาย

คนหนุ่มสาวที่ไม่รู้จักกันนานพอก่อนกระทำการสมรส มักจะพบเข้าว่า ความจริงผู้ชายที่แสนสุภาพที่เราเคยรู้จักเมื่อก่อนแต่งงานนั้น ไม่เหลืออยู่อีกแล้วในตัวสามีของเรา เขาไม่เปิดประตูให้เราอีกต่อไป เวลาจะเดินไปไหนก็ชิงขึ้นหน้าแทนที่จะเดินเคียงกันเหมือนดังเดิม เวลาข้ามถนนเขาก็รีบข้ามไปเสียก่อนปล่อยให้เราชะงักงันอยู่ฟากถนนหนึ่งอย่างไม่แยแส ยิ่งนานวันเข้าไอ้เจ้าความไม่แยแสของเขาก็ยิ่งเพิ่มขึ้น เราคดกระแนะกระเหนื่อว่าไม่ได้ ไป ๆ มา ๆ หนักเข้าก็ถึงขั้นวิวาทกัน และเลยอยู่ด้วยกันไม่รอด

ข้างฝ่ายชายที่ผู้หญิงอ่อนหวาน น่ารักคนหนึ่ง แต่งงานด้วยก๊อคิดอยู่แต่ในใจไม่ได้ว่า เอ! ก็เราแต่งงานกับคนเงิบขริมข้างกิด และอ่อนหวานเหลือเกินนี่นา แต่อยู่ไปอยู่มาทำไมเธอถึงได้กลายเป็นคนบ่นเก่ง จู้จี้ ชอบค้นเอาเรื่องทั้งหลายวันแล้วขึ้นมานั่ง ถ้าไปไหนด้วยกัน เขาก็จะมองใครไม่ได้เป็นอันขาดทีเดียว นอกจากเธอและพวกผู้ชายด้วยกัน เพราะเธอจะมองตามลูกนัยน์ตาของเขายู่เสมอ พร้อมกับตามด้วยถ้อยคำกระแนะกระแหนเจ็บอกเจ็บใจไปที่เดียว

มรรยาทเฉพาะบุคคลมีผลสะท้อนที่น่าคิด มันอาจทำให้เรารุ่งเรืองหรือต่ำต้อยได้ไม่แพ้จากที่เดียว คนโดยมากกระหายอยากจะทำประพฤติกฎปฏิบัติทุกสิ่งให้ถูกต้อง แต่บางคนก็ไม่ว่าทางที่ถูกต้องนั้นคืออะไร

สุภาพชนผู้จะเป็นตัวอย่างที่สำคัญที่สุดของเยาวชนรุ่นถัดไป ก็คือบิดามารดานั่นเอง และบรรดาเด็กวัยรุ่นที่จะเติบโตขึ้นมาเป็นผู้ใหญ่ และเป็นบิดามารดาของคนอีกรุ่นหนึ่งต่อไป ถ้าเราไม่หัดตัวของเราเองก่อนแล้ว เราจะเอาความรู้ที่ไหนไปหัดเด็กรุ่นเยาว์กว่าเราได้?

ทำไมเราจึงจะรู้ว่า เมื่อผู้ใหญ่เข้ามาในห้องที่เรานั่งอยู่นั้น เราจะยืนหรือนั่งหรือนั่งอยู่? เมื่อต้องการแนะนำให้คนรู้จักกัน เราจะเอ่ยนามผู้หญิงหรือผู้ชายก่อน แล้วจะพูดอย่างไรต่อไป? เมื่อไรที่เราจะทั้งซื่อสัตย์ไว้ในถ้อยคำ? เมื่อรวบรวมข้อสงสัยแล้ว เราจะช่วยเขายก

ไหม หรือจะยังนั่งอยู่? เราต้องจัดการกับผ้าเช็ดมืออย่างไร? จะบริโภคหรือดื่มอาหารบางอย่างด้วยวิธีใดจึงจะถูกต้อง? ทำไมเมื่อเรากำช้อนส้อมรวมกับเตรียมพร้อมจะออกไปพันดาบ เราถูกคนข้างๆ หัวเราะเยาะในใจ จะมีวิธีแก้ไขอย่างไร อะไรผิด อะไรถูก และดีหรือชั่ว สมควรทำหรือไม่ เพราะเหตุใด?

มรรยาทสุภาพชนจึงเป็นสิ่งที่ควรเรียนรู้ เมื่อรู้แล้ว และนำไปปฏิบัติ เราก็จะรู้สึกว่ามันไม่ใช่ของยาก และผลสะท้อนที่ได้รับนั้น มีค่าควรแก่การจำเป็นล้นพ้น.

อิริยาบถต่างๆ ที่ถูกต้อง

มรรยาทงาม สมกุลบุตรกุลธิดาไทย ไม่ได้หมายความว่าแสดงอิริยาบถได้ถูกต้องเท่านั้น แต่รวมความกว้างไปถึงการตกแต่งร่างกาย เช่น เสื้อผ้า หน้าตา ทรงผม และความเป็นระเบียบสมส่วนของอาการทุกชั้นไม่ให้มากเกินไปหรือน้อยไป แต่ให้อยู่ในเกณฑ์พอดี

อิริยาบถที่สำคัญต่าง ๆ ที่มีตรจะติดตามอ่านได้ในต่อไปนี้ จะรวมถึงการยืนและเดิน การนั่ง การกลาน การแสดงความเคารพ การเข้าพบผู้ใหญ่ การส่งและรับของ ตลอดจนการเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่เรียบร้อยงดงามและถูกต้อง เพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้อย่างดี และเป็นตัวอย่างแก่ผู้ที่ยังไม่รู้คนอื่น ๆ ได้ด้วยต่อไป

ชายต้องมีอิริยาบถไม่ฝืน แต่ตัวตรงองอาจเสมอ แม้ในยาม เดิน หรือนั่ง และ ยืนเมื่อ ถึงเวลา อันสมควร ท้องนอบน้อมก็ทำได้ ทำธรรมดาที่ทุกคนเห็นว่าเป็น

ท่าที่สบายที่สุดยังหมายความว่า ต้องสุภาพด้วย ไม่หัวร่อต่อกระซิกเป็นเด็ก ๆ อยู่เรื่อย ไม่หลุกหลิกหันหน้าหันหลัง หรือเหลียวซ้ายแลขวา ซึ่งเป็นกิริยาที่ไม่ดี ใครเห็นก็จะต้องติ ส่วนความกระตาคอยนั้น ถ้ามีอยู่ในนิสัยใครนับว่าเป็นของดีอยู่บ้าง แต่ต้องไม่แสดงความอยออกมาเมื่ออยู่ในอิริยาบถธรรมชา ความอยหมายความว่า อายในการแต่งตัวไม่สุภาพเรียบร้อยต่อหน้าธารกำนัล และอายในการประพฤติผิด

อย่าเข้าใจว่า ใครที่มีมรรยาทงาม จะต้องเป็นคนเขื่องช้า สงบเสงี่ยม ไม่พูดคุยนุ้ย เปเล่! ไม่จำเป็นสักนิดผู้มีมรรยาทงามหมายความว่า ผู้ไม่หลุกหลิกหลุกกลนต่างหาก

สุจิตราเป็นนักเรียนคนหนึ่ง ที่คณะครูอาจารย์ต่างพากันชมเชยในมรรยาทงามของเธอ แม้แต่เวลาขึ้นก็นำดู

ทำไมหรือ ? การยืนของสุจิตราอยู่ในลักษณะสุภาพมองดูคล้ายกับว่ายืนอย่างสบาย แต่ขาชิด ตัวตรง แขนทอกลงตามสบาย บางทีก็ยืนเอียงตัวนิดหน่อยพองาม แต่ทว่าสง่า เธอไม่เคยหันหน้าหันหลัง หรือแกว่งแขนไปมา เมื่อเวลาจะพูดอะไรก็ไม่เข้าไปจนใกล้ชิดใบหน้าของผู้ที่เธอจะพูดด้วยจนเกินไปไม่เคยใช้นิ้วมือออกทำอากัปกิริยาประกอบ

คำพูด ไม่เคยหัวเราะเสียงกักั้น และไม่เคยเคี้ยวหมากฝรั่งหยับ ๆ ไม่
ว่าในโรงเรียนหรือที่อื่นใด

เมื่อเวลาสุจิตรามายืนต่อหน้าครู หรือ
ผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสกว่าเธอ เธอยืนตรงขาชิด
ปลายเท้าห่างกันเล็กน้อย มือทั้งสองแนบข้าง
หรือไม่กั้นน้อมตัว ส่วนบนตั้งแต่เอวขึ้นไปเล็ก
น้อย มือประสานกันในท่าสุภาพไว้ข้างหน้า

ลองประสานมือ คุณว่า มิตรจะทำได้หรือ
ไม่?

คว่ำมือซ้อนกัน จะใช้มือไหนทับมือไหน
ก็ได้ตามแต่ถนัด หรืออีกแบบหนึ่ง จะใช้วิธี
หงายมือ ทั้งสองแล้ว สอดนิ้วมือเข้าร่องนิ้วมือ
ของอีกมือหนึ่ง คล้ายกับ “สาน” นิ้วมือทั้ง
สองเข้าด้วยกัน

ถ้ามิตร ได้ฝึกหัด ยืนแบบ สุภาพ ต่อหน้า
ผู้ใหญ่จนทำได้ดีแล้วจะเห็นว่า มีประโยชน์มาก
อริยาบถหนึ่ง เพราะใช้ได้ตลอด จนกระทั่งถึง
การยื่นเฉพาะหน้าที่ประทับใจ และควรค้อมตัว

ลงต่ำมากเข้า ถ้าท่านผู้นั้นมีอาวุโส
สูงมาก ผู้มีอาวุโสน้อยหน่อย มิตรก็
โค้งตัวลงพอสมควรไม่ต้องให้ต่ำจน
เกินไปก็แสดงงามสมควรดีแล้ว

สำหรับชาย มือประสาน
กันก็ใช้ได้ดี หรือจะยื่นท่าตัวตรง
มือทั้งสองขนานกับลำตัว และรวม
ปลายนิ้วมือชิดชายเสื้อนอก หรือ
จรดส่วนหนึ่งของ กางเกง ที่สวมอยู่
เท้าทั้งสองชิดปลายเท้าเปิดเล็กน้อย

ใคร ๆ พากันสนใจวิบูลย์ ที่
รับหน้าที่เดินนำเสด็จฯ องค์อุปกา-
ระของโรงเรียน และตามเสด็จฯ
ด้วย วิบูลย์ไม่ได้เป็นหัวหน้าชั้นก็
จริง แต่อาจารย์ใหญ่เลือกเขา
เพราะเป็นนักเรียนเก่าแก่ที่สุดของ
โรงเรียน และเป็นผู้ที่ใคร ๆ ไว้วางใจเรื่องความเรียบร้อย และการ
มีมรรยาทน่าชม

“เธอจะต้องฝึกหัดไว้บ้าง” อาจารย์ใหญ่บอก กับวิบูลย์เช่นนั้น
“และต่อไปจะได้เกิดผลดีสำหรับตัวเธอเอง วันนี้เธอเดินนำและตาม

เสด็จฯ พระบรมวงศานุวงศ์ แต่วันหน้าเธออาจต้องเดินนำและตามเสด็จฯ องค์พระมหากษัตริย์ หรือพระมเหสี เธอจะได้ทำไถ่ถามถูกต้อง ไม่เสียทีที่ได้รับการฝึกหัดมาจากโรงเรียนของเรา”

“เธอจะต้องเดินนำเสด็จฯ ในหน้าที่มีเกียรติยศ เพื่อจะได้ทอดพระเนตรอาคารใหม่ๆ ของโรงเรียน และภาพยนตร์ที่เราจะจัดฉายถวายในห้องโถงใหญ่ของโรงเรียน” อาจารย์กล่าวต่อไป

ชั้นแรก อาจารย์ให้วิบูลย์ลองเดินนำระยะห่างพอสมควร เพื่อจะได้ฟังคำรับสั่งพอได้ยิน เดินตามซ้ายของพระองค์ท่าน

“ถ้าเป็นการเสด็จพระราชดำเนินและมีลาคพระบาท (พรม) ปู เธอจะต้องไม่เหยียบลาคพระบาทเลยเป็นอันขาด ต้องเดินอยู่แต่ข้างนอกเท่านั้น

ต่อมา วิบูลย์เรียนรู้จักการเดินเอียงตัวน้อยๆ มาทางองค์ประธานของโรงเรียน เพื่อจะได้สังเกตทราบทันที หากพระองค์ท่านต้องพระประสงค์จะประทับยืนก็จะได้หยุดทันทีทั้งที่

“ก้มนิดหน่อย ค้อมส่วนบนลงเล็กน้อย” อาจารย์สั่ง “มือทั้งสองประสานกัน อย่างนั้น! ยกมือขึ้นเหนือแนวเข็มขัดเล็กน้อย ยังประสานกันอยู่”

“เอาละ. . . เมื่อพระองค์ท่านเสด็จถึงที่ประทับ ที่ทางโรงเรียน จัดไว้ให้คุณให้ประทับ เธอจะเดินผ่านไป แล้วจึงหันมาถวายคำนับทางที่ประทับ เท่ากับเธอกราบทูลว่า ถึงที่ประทับแล้ว เมื่อเธอจะถอยออกไป ถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง และก่อนที่เธอจะไปนั่งที่ของเธอ ต้องถวายคำนับอีกครั้งหนึ่ง”

วิบูลย์ทราบอยู่แล้วว่า การถวายคำนับแบบชาย คือนยืนตรง แล้วก้มตัวลงอย่างต่ำ มือแนบข้างกาย

“ส่วนการเดินตามเสด็จฯ นั้น เธอต้องสำรวจมาก เพราะต้องมองตรงเสมอ ไม่มีการย้มหัวทักทาย หรือหยุดทำความเคารพ พูดคุยกับคนอื่นอย่างเด็ดขาด” อาจารย์สอน “เธอจงเดินในลักษณะที่เดินกับผู้ใหญ่ คือเดินเบื้องหลังพระองค์ท่าน เดินอย่างสุภาพไม่หลุกหลิกเลย และไม่เอาใจใส่กับใครทั้งสิ้นนอกจากผู้ที่กำลังดำเนินอยู่ข้างหน้าเท่านั้น”

วิบูลย์ปฏิบัติหน้าที่ได้สัมผัสกับความไว้วางใจ ที่อาจารย์ใหญ่มอบให้ แล้วยังมีโอกาสได้นำความรู้ไปสอนให้น้องๆ ที่บ้านกับเพื่อนที่

พากันชมเซซท่าทางสุภาพเรียบร้อยของเขา และอยากรู้บ้างว่าทำ
อย่างไรจึงจะเหมือน ? วิบูลย์เต็มอกเต็มใจสอนให้ทุกคน แต่ใครๆ
ก็ลงความเห็นอยู่นั่นเองว่า วิบูลย์แสดงทุกอิริยาบถได้ดีกว่า

นับตั้งแต่วันนั้นเป็นต้นมา ดูเหมือนการฝึกหัดตนเป็นผู้มี
มารยาทงามอย่างวิบูลย์กำลังแพร่หลายทั่วบ้านอย่างรวดเร็ว วณิกา
น้องสาวของเขาก็สนใจมาก ถึงกับไปขอความรู้อยู่เนืองๆ จากพี่ชาย

“คุณแม่บ่นว่านิกนี่ไม่สวย บางทีก็เข่าขา บางทีก็โยกแก้อื
พุทไธ้! นิกเคยชินเสียแล้วล่ะ นิสัยอย่างนั้นะ จนคิดว่าแก้ไม่หาย
แต่ถูกคุณแม่เอ็ดหลายหน จึงอยากลองแก้ดูสักพัก” วณิกบ่น

“เวลานี้นิกก็นั่งสวยนี่จ๊ะ” วิบูลย์ชม “นิกนั่งอย่างนี้เรียกว่า
นั่งตามลำพัง เพราะพี่สมมุติว่าตัวพี่ไม่ได้นั่งอยู่ในห้องนี้นะ นิกกำลัง
นั่งพับเพียบอย่างสุภาพดีมาก สังเกตตัวเองนะ นิกยึดตัวแต่ไม่
ต้องเก็บปลายเท้า มีอวางบนตัก จะท้าวแขนก็ได้ แต่เวลาท้าวแขน
อย่าเอาข้อพับหน้าแขนมาไว้ข้างหน้า เอาปลายมือมาไว้ข้างหน้าแทน
ส่วนผู้ชายอย่างพี่เขาห้ามท้าวแขนเพราะแลดูเป็นผู้หญิง พี่จึงนั่งปล่อย
แขนเฉยๆ ได้ หรือนิกจะเอามือวางไว้บนตักก็ได้ถ้าไม่ชอบท้าวแขน
อย่าเหยียดเท้าให้ยาวนักจ๊ะ”

วนิดาหัวเราะชอบใจ “ถ้าสมมุติว่านิคนั่งอยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่
ล่ะกะ จะทำอย่างไร? นั่งคนเดียว นิคอาจทำได้ แต่ถ้ามีคนอื่นแล้ว
มันคอยแต่จะผิตอยู่รำไป”

“นั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ ก็ใช้วิธีนั่งพับเพียบเหมือนกับนั่งตามลำพัง
นะแหละนิก แต่ควรโน้มตัวเล็กน้อย ข้อสำคัญคือต้องเก็บปลายเท้า
ไม่ให้ยื่นออกมา มือทั้งสองประสานกันบนหน้าขาเหนือเข่า ก้มตัว
ลงมาเล็กน้อยอย่างนั้น หรือจะก้มมากจนกระทั่งข้อศอกวางอยู่บนตัก
และมือที่ประสานกันล้ำออกมาเล็กน้อยจากปลายเข่า ที่พับเพียบอยู่
ก็ได้ แล้วแต่นิคจะต้องการแบบใด อ้าว! อย่าก้มหน้ามองแต่พื้นสิจ๊ะ
เพราะนิกต้องสมมุติว่ากำลังพูดกับท่าน หรือฟังท่านพูด ต้องมอง
ท่านพูดด้วยจ๊ะ นอกจากถ้าท่านสั่งสอน จะก้มหน้านิคๆ ไม่ต้องจ้องเบ่ง
ตลอดเวลาก็ได้”

“อ้อ นิคเข้าใจแล้วล่ะกะ” วนิดาพูดอย่างกตัญญู “ความจริง
ก็ไม่ยากอะไรเลยนะกะ อาศัยที่คนอื่นทำให้ดู และมีคนสอน แหม!
นิกนี่โชคดียิ่งที่มีพี่ช่วยสอน เอ! พี่กะ ไ้การนั่งลงศอกที่คุ้นครู
ของพี่เคยพูด ๆ นะ แปลว่าอะไรกะ นิกนึกภาพไม่ออกสักที นั่งลง
ศอก ๆ”

“ไม่ยากเลยแหละน้อง” วิบูลย์พูด “แต่การนั่งลงศอกเป็น
อิริยาบถที่ใช้กับผู้มีอาวุโสมาก และใช้ในเวลาที่นั่งเก้าอี้ วิธีนี้ก็คือนั่ง

ตามมรรยาทการนั่งเก้าอี้ แล้วน้อมตัวลงเงยหน้าเพียงเล็กน้อย แขนทั้งสองวางบนหน้าขา มือทั้งสองประสานกัน”

“อ้าว ถ้าเผื่อไม่นั่งเก้าอี้ แต่ต้องนั่งพื้นล่ะกะ จะใช้วิธีนั่งลงสอกลงหรือเปล่าละ?” วนิดาขัดขึ้น

“ได้กะ ถ้านั่งบนพื้นใช้วิธีนั่งพับเพียบเก็บปลายเท้าน้อมตัวลงต่ำ แตะเงยหน้าเล็กน้อย วางส่วนแขนลงบนหน้าขา มือทั้งสองประสานกัน วิธีนี้ไม่นิยมการวางสอกลงบนพื้น นอกจากว่าอีกมือหนึ่งจะทำงานไปด้วย เช่นกวาดพื้นเฉพาะตรงนั้น ก็ลงสอกลงช่วยบนพื้น มือขวาใช้ทำกิจธุระตามที่จำเป็น”

ตลอดเวลา วิบูลย์ลงจากเก้าอี้มาทำท่าให้น้องสาวดู และทำตามเพียงสองหน วนิดาก็ทำได้ด้อย่างไม่มีที่ติ

“เออละกะ ขอบพระคุณพี่มากที่สุด เ็นนี้ฉันจะทำให้คุณแม่แปลกใจทีเดียว เราจะมีแขกผู้ใหญ่มาหาตอนค่ำ คุณแม่ไม่ชอบให้นิคขึ้นไปนั่งเก้าอี้เสมอกับท่านอยู่แล้ว นิคจะใช้วิธีนั่งตามแบบที่พี่สอนให้ และจะไม่ยอมให้ท่านบ่นได้อีกเลยกะว่านิคนั่งไม่สวย”

“ดีมาก แต่พี่ขอเตือนอีกหน่อยนะ นิคยังหัวเราะเก่งและคุยเสียงดังเกินไป.....”

“แต่ถ้าแขกมา นิคก็ลดเสียงลงได้กะ และกลั้นหัวเราะก็ได้”

“พี่ว่าถึงแขกไม่มา นิกก็ควรหักเสีย เพราะนิกเป็นผู้หญิง ต้องงามหมดทุกอริยาบถ ไม่ใช่สักแต่รู้ว่าทำอะไร แต่ทำไม่ได้ดีครบทุกอย่าง”

“กะ นิกจะพยายาม อ้อ! ต้องไม่ลืมเปลี่ยนกางเกงเสียด้วย คุณแม่เกลียดคนักเรื่องลูกสาวนุ่งกางเกงให้แขกเห็น”

วิบูลย์ หัวเราะ ขณะที่ น้องสาว วิ่งขึ้นไป ปฏิบัติตามคำ ที่เธอพูด และออกรู้สึกอึดใจนิก ๆ เสียไม่ได้.

การเคารพอย่างไทย .... ไหว้

ไหว้เป็นวิธีแสดงเคารพประจำชาติของเรา แต่โดยที่เราทำกันอยู่เป็นปกติ เมื่อประกอบเข้ากับความสะอาดอาการไหว้ของเราเลยกลายเป็นท่าหลกหลิกทำเล่น ๆ ขาดความตั้งใจ ไม่เป็นท่าที่แสดงความเคารพอย่างแท้จริง บางคนก็ทำจนเกินเลย แสดงความนอบน้อมเสียจน ไม่น่าเชื่อว่า จะเคารพนับถือกันจริง ดูเป็นการทำหลอกกันมากกว่า

การเคารพนั้น ต้องเกิดจากน้ำใสใจจริง เมื่อเราจะไหว้ใคร ก็ต้องคิดในใจ สำนวณกาย เพ่งอยู่เฉพาะผู้ที่เราทำความเคารพ จึงจะบังเกิดผล คือทำให้ผู้รับการเคารพนั้นบังเกิดความเป็นมิตร หรือรักใคร่เอ็นดู

การแสดงความเคารพ หรือการไหว้อย่างไม่ตั้งอกตั้งใจนั้น อย่าทำเสียดีกว่า แบบการไหว้ที่ถูกต้องมีแสดงไว้ในหนังสือมรรยาทไทย ของ ม.ล. ปิยะ มาลากุล ดังต่อไปนี้

การไหว้

อิริยาบถไหว้ มือสองข้างประนม นิ้วชิดกัน ปลายนิ้วจรดกัน ไม่แยกปลายนิ้วออกจากกัน ยกมือขึ้นระดับ

๑. **เสมอก** สำหรับผู้มีฐานะเสมอกัน หรือรับไหว้ผู้น้อยไม่ต้องน้อมศีรษะ หรือก้มศีรษะ ก็ก้มเล็กน้อย

๒. **เสมอกมุก** สำหรับผู้มีฐานะเสมอกัน หรือผู้มีอาวุโสกว่า การก้มศีรษะ แล้วแต่อาวุโสของผู้ที่จะไหว้ สำหรับผู้ที่มีอาวุโสมากขณะไหว้ต้องน้อมตัว และก้มศีรษะลงไป ปลายนิ้วจรดมุกขณะไหว้ ผู้มีอาวุโสก็ควรรับไหว้เสมอ

๓. **จรดหน้าผาก** เฉพาะไหว้พระภิกษุหรือพระพุทธรูป ไหว้ตรงๆ ไม่ใช่ไหว้เอียงซ้ายเอียงขวา

แสดงความเคารพเมื่อนั่งกับพื้น

ถ้าผู้ที่จะเคารพเป็นผู้มีอาวุโสพอควร ก็นั่งพับเพียบเก็บเท้า ยกมือไหว้พร้อมกับน้อมตัวก้มศีรษะ

๕. ๖. ๗.๕ แสดงความเคารพเมื่อนั่งเก้าอี้

ผู้ที่จะเคารพมีอาวุโสน้อย ก็หันไปไหว้ตามธรรมดา ถ้าเป็น
ผู้มีอาวุโสมาก ก็หันไปน้อมตัวไหว้ แล้วควรงั่งประสานมือ

ในกรณีที่ผู้ที่ทำ ความเคารพ ยังไม่ได้ นั่งเก้าอี้ ก็เดินไปนั่ง
เก้าอี้เสียก่อนแล้วจึงไหว้

ถ้ามิตรที่รักทำไ้ถูกต้องดังนี้ จะเป็นการแสดงความเคารพ
อย่างไทยที่ถูกต้อง และผู้รับไหว้ก็จะบังเกิดความเลื่อมใสว่ามีมิตรแสดง
ความนับถือเขาอย่างใจจริง

อย่าแสดงความเคารพโดยขาดการสำรวมกายสำรวมใจ.

กราบ

ในวันวิสาขบูชาของทุกปี เป็นกิจวัตรที่คุณพ่อและคุณแม่จะพาวลัยและวรา สองคนพี่น้องหญิงชาย บุตรของท่านไปบำเพ็ญกุศลที่วัดใกล้บ้านแห่งหนึ่งเป็นประจำ เมื่อปีที่แล้วพี่น้องทั้งสองก็ได้ไปงานโอกาสนี้ และปีนี้ทุกคนก็วนเวียนอยู่กับการจัดเตรียมของถวายพระภิกษุต่าง ๆ อาทิ พุ่มบูชาเครื่องอัฐบริขาร และภัตตาหารเพลที่แต่ละคนจะออกตั้งใจจะนำไปถวาย

ปีนี้ก็มีเรื่องพิเศษสำหรับ ครอบครัว ของ วลัยและวรา เพราะมีญาติลูกพี่ลูกน้องคนหนึ่งเดินทางจากต่างจังหวัด มาพักอาศัยอยู่ด้วย คุณพ่อจึงกล่าวว่าสมควรจะนำเอาวิรตน์หลานชายจากต่างจังหวัดของท่านไปในงานบำเพ็ญกุศลครั้งนี้ด้วย

วิรตน์ไม่ค่อยเคยชินกับการแสดงความเคารพสังเกตุได้ทันทีจากเวลาที่เขาไหว้ เขาก็ทำท่าอายนั่น ๆ เคอะเขินและดูงังก้าง เมื่อวลัยชี้แจงอย่างอ่อนหวาน

ให้ทราบถึงวิธีไหว้ที่ถูกต้อง พร้อมกับเรียกน้องชาย
มาให้ทำตัวอย่างให้วิรัตน์ดู ก็รู้สึกว่ วิรัตน์ปฏิบัติตาม
ได้รวดเร็ว และงตงามดี

“พรุ่งนี้เราจะไปทำบุญกันที่วัด วิรัตน์กราบพระถูกต้องแล้ว
หรือจ๊ะ?” วลัยถามญาติผู้่อ่นวัยกว่าของเธออย่างเอ็นดู “ถ้ากราบ
เป็นแล้วก็ทำให้พี่ดู ถ้ายังไม่เป็นหรือยังไม่แน่ใจ พี่จะให้วกราบพระ
ให้ดูเป็นตัวอย่าง แล้วเธอทำตามอย่างวราดีไหมจ๊ะ?”

วลัยเรียกน้องชายเข้ามา เขาถามว่า “พี่จะให้กราบแบบ
เบญจางคประดิษฐ์ หรือกราบเฉยๆ ละครับ?”

วลัยอธิบายแก่ญาติของเธอว่า “ตามประเพณี
ไทยเรานั้น การกราบพระรัตนตรัย พระพุทธรูป
หรือพระภิกษุ เรานิยมกราบเบญจางคประดิษฐ์
แก่ถ้าสถานที่ไม่อำนวย ก็ใช้การไหว้แทนได้”
วลัยหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ซึ่งเป็นที่ตั้งโต๊ะ
หมู่บูชาพระพุทธรูปของครอบครัว แล้วสั่งวว่า
“ไหน วรลองไหว้ให้วิรัตน์ดูก่อนซิจ๊ะ”

วรากรรมลงไว้ กว้ยลักษณะที่ นอบ
น้อม ชวนดูเป็นอย่างยิ่ง นิ้วหัวแม่มือ
ของเขาจรดหน้าผาก

“เฮ้! กราบละจ๊ะ กราบอย่างไร
วรา ?”

วลัยถาม

วรากราบโดยคว่ำมือลงกับพื้น วิรัตน์สังเกตเห็นว่าไม่เหมือน
กับการกราบการะธรรมา “เฮ้! ทำไมต้องคว่ำมือบนพื้นหรือกราบ
ผี?”

“จ๊ะ” วลัยตอบ “ถ้าจะกราบภิกษุแม้ว่าจะมีสมณศักดิ์ หรือ
พระภิกษุธรรมมา การกราบก็ต้องกราบแบบคว่ำมือราบลงกับพื้น
เสมอ คุณจ๊ะ วิรัตน์สังเกตหรือเปล่าว่านอกจากนั้น ต้องนั่งในท่า
หมอบ เกือบทำให้เรียบร้อย มือประนมวางทั้งบนพื้น แล้วก้มศีรษะ
ไปชิดมือ เฮอะ... คว่ำมือทั้งสองลงบนพื้น ที่นัยกมือทั้งสองขึ้น
ในท่าประนมแล้วยกศีรษะขึ้นด้วย ทำอย่างนี้ซ้ำกันสามครั้ง จึงนั่ง
ตัวตรงเอามือไหว้จรดหน้าผากอีกครั้งหนึ่ง เป็นอันเสร็จ”

“แหม! ผมมองคุณวราทำแล้ว คุณสวยจัง ไหนลองให้ผมทำ
เองมั่งนะครับ พี่วลัยคุณนะครับว่าทำผิดบ้างหรือเปล่า” วิรัตน์พูด

พลางนั่งลงทำตามวรา หนแรกๆ ยังไม่ค่อยสวยเท่า แต่สุดท้ายก็ปรากฏว่าวิรัตน์ทำได้ดีไม่มีที่ติ ทำให้ทั้งผู้สอนและผู้แสดงทำ อมยิ้มไปตาม ๆ กัน

“เอละ ดีมากแล้ว” วลัยพูดกับวิรัตน์ “ทีนี้มาถึงการ กราบแบบเบญจางคประชิษฐ์ ซึ่งยากกว่าเล็กน้อย แต่เป็นการกราบพระที่ถูกต้องที่สุด”

“เบญจางคประชิษฐ์แปลว่าอะไร ชื่อยาวจัง?” วิรัตน์ถามชื่อๆ

“เบญจ แปลว่าห้า อย่างไรจะ องค์ก็คือส่วนหนึ่งของร่างกาย ชื่อการกราบเบญจางคประชิษฐ์ จึงมีความหมายให้ส่วนของร่างกายห้าส่วนจรดพื้น คือ หน้าผากหนึ่ง มือสองเข้าสอง”

“อ้อ! ผมเข้าใจละครับ” วิรัตน์พูด

“อยากเรียนเอาไว้มั้ละจ๊ะ?” วลัยถาม

“แน่นอนครับ พี่วานั่งข้าง ๆ ผมนะครับ ผมจะได้ทำตาม”

“พร้อมหรือยัง?” วราถามพลางนั่งคุกเข่า

ปลายเท้าของวราตั้งขณะที่ยู่ในท่าคุกเข่า มือทั้งสองยกขึ้นประนมในท่าไหว้ หัวแม่มือยกขึ้นให้จรดกลางหน้าผากด้วยลักษณะดังนี้ ปลายนิ้วจึงอยู่สูงกว่าระดับศีรษะ

เขาก็มลกราบ แขนทั้งสองข้างวางลงพร้อมกัน มือทั้งสองคว่ำลงกับพื้น มือวางห่างกันเล็กน้อย เว้นช่องไว้พอให้หน้าผากจรดพื้นได้ ก้มศีรษะลงจนหน้าผากแตะพื้น แล้วยกขึ้นอยู่ในท่าเดิม

วราทำเช่นนั้นต่อไปจนครบสามครั้ง แล้วไหว้โดยให้หัวหัวแม่มือจรดหน้าผาก แล้วจึงลดตัวลงนั่งในท่าปกติ

“พี่ครับ” วิรัตน์ลุกขึ้นพลางทำหน้างุน “ทางบ้านของผม เวลาเขาไปวัดกันเขาก็ไปฟังพระท่านเทศน์ ท่านเทศน์ทีหนึ่ง คุก็ยาวทีเดียวแหละ ยังต้องประนมมือตลอดเวลาไหมครับ?”

“อ้อ! ไม่จำเป็นหรอกจ๊ะ เอามือประสานกันไว้ท่าทางสุภาพ แสดงความเคารพไม่พูดคุยกัันก็พอ ส่วนเวลาสวดมนต์นั้นถ้าเธอสวดมนต์ก็ต้องเอามือประนมไว้ที่หน้าอกเสมอ แต่เวลาไม่ได้สวดมนต์ ก็ไม่ต้องประนมมือ”

ขณะนั้น วิรัตน์ลุกขึ้นจากทำที่นั่งอยู่อย่างผลีผลาม วลัยจึงเตือนว่า “เดี๋ยวก่อนจะถ้าจะลุกขึ้นหลังจากการกราบ ต้องยกส่วนตะโพกขึ้นก่อน โดยยกท่อนแขนทั้งสองลงบนพื้น แล้วยกตัวตามอย่าลุกจนชักไม่ดีจ๊ะ”

เมื่อโรงเรียนเปิดภาคเรียนใหม่ วลัยและวราต้องย้ายจากโรงเรียนเดิมซึ่งมีแต่เพียงแค่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ทั้งสองรู้สึกประหม่า

และตื่นแต่เช้า ไม่น้อย ที่จะต้องแยกที่เรียนกันเป็นหนแรกในชีวิต และต่างคนต่างต้องเดินทางกันไปเอง โดยมีเวลาพบกันเพียงครู่เดียวในตอนเช้าก่อนไปโรงเรียน และเวลาเย็นหลังจากโรงเรียนเลิก พี่น้องจึงไม่มีใครได้มีเวลาพูดคุยกันมากนัก เพราะต่างก็มีการบ้านที่จะต้องทำให้เสร็จเป็นประจำอยู่ทุกวัน

อาจารย์ใหญ่ต้องการพบวลัย เพราะได้ทราบข่าวจากโรงเรียนเดิมของวลัยว่า เธอเป็นผู้มีความสามารถในการเรียนอย่างดียิ่ง และมีความประพฤติดีถึงขั้น ‘นักเรียนตัวอย่าง’ ของโรงเรียน

เมื่อวลัยเดินเข้าไปในห้อง ซึ่งมีป้ายเล็ก ๆ ติดอยู่เหนือประตูว่า “อาจารย์ใหญ่” เธอได้เคาะประตูเบา ๆ สองสามที เมื่อได้ยินเสียงบอกให้เข้าไปได้ เธอก็ผลักบานประตูกระชากออก อาจารย์ใหญ่นั่งอยู่บนเก้าอี้ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่นั่งอยู่ที่ตู้หนังสือ และอาจารย์แม่บ้านกำลังนั่งอยู่กับพี่อีกท่านหนึ่ง ข้าง ๆ ตัวมีหีบห่อใส่เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ที่บรรดานักเรียนช่วยกันบริจาคให้คนพิการ และคนหูหนวกตาบอด

“อ้อ ! วลัยใช่ไหม ? ” อาจารย์ใหญ่ทักขึ้น

วลัยเดินอย่างสุภาพเข้าไปใกล้ แล้วจึงไหว้ มือทั้งสองประนม นิ้วชี้ไม่แยกจากกัน และยกปลายนิ้วขึ้นเสมอจุมูก ก้มศีรษะ น้อมตัวลงจนปลายนิ้วจรดจุมูก เมื่อเธอไหว้แล้วก็คิดว่าจะไปนั่งเก้าอี้

ซึ่งตั้งอยู่ตรงข้ามอาจารย์ใหญ่ แต่เมื่อเห็นผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และ อาจารย์แม่บ้านอยู่ในที่นั้นด้วย เธอก็เดินไปทำความเคารพท่านทั้งสอง อย่างถูกต้อง

วลัยเดินสุภาพเข้าไปใกล้ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ซึ่งกำลังยืนอยู่ เธอ เดินเข้าไปใกล้พอควรและไม่ตรงหน้าของท่านทีเดียว เธอไหว้และยืน สำนวณ เอามือประสานกัน ขณะที่ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่พูดว่า

“วลัย อ้อ! คนนี้นะเอง”

อาจารย์แม่บ้านผละมือจากงานเลือกเสื้อผ้า เเงยหน้ามองวลัย บ้าง ขณะที่เธอเดินด้วยอาการสำรวมสุภาพเข้าไปในระยะใกล้พอควร แล้วกลานลงมือเข้าไปใกล้ ทรวดตัวลงนั่งพับเพียบเก็บเท้า โดยเหตุที่ อาจารย์แม่บ้านเป็นผู้อาวุโสมากแล้ว เธอจึงใช้วิธีนั่งแบบต่อหน้าผู้ใหญ่ แล้วกราบลง เสร็จแล้วนั่งลงศอกขณะที่อาจารย์แม่บ้านทักว่า

“สวัสดิ์จ๊ะ ท่าทางของเธอเรียบร้อยดีมาก”

เธอกลับไปหาอาจารย์ใหญ่ ท่านบอกให้นั่งลงบนเก้าอี้ ตรง ข้าม และออกปากถามถึงเรื่องการเรียนต่าง ๆ วิชาที่เธอชอบมากที่สุดและอื่น ๆ สักครู่อำจารย์ใหญ่พูดขึ้นว่า

“เธอช่วยหยิบปีกกระดาษบนโต๊ะโน้นให้ครูทีเถอะ” และชี้มือ ไปทางโต๊ะที่มุมห้อง

วลัยเดินไปหยิบปีกกระภาสเดินมาที่อาจารย์ใหญ่ เธอนั่งลง
เข้าข้างหนึ่ง แล้วส่งของให้อาจารย์

วลัยทราบคือว่า ถ้าเธอนั่งเก้าอี้อยู่ด้วย และอาจารย์ก็นั่งเก้าอี้
อยู่ด้วย เธออาจหยิบของส่งให้ด้วยอาการสุภาพโดยไม่ต้องลงนั่ง แต่
นี่เธอต้องลุกขึ้นไปเอาของจากที่อื่น จึงเป็นการสุภาพกว่าที่จะลงนั่ง
ส่งของให้แล้วไหว้หนึ่ง

เวลาที่เธอไปเยี่ยมคุณย่า ผู้มีอาวุโสกว่าเธอมากมาย เธอทราบ
ว่าเธอต้องเข้าไปใกล้ตัวท่านแล้วนั่งลง วางของแล้วกราบเสียก่อน
แล้วจึงส่งของนั้นให้ เมื่อเธอจะกลับก็กราบลาก่อนทุกครั้ง ขณะที่ส่ง
ของเธอน้อมตัวลงพองามส่งสองมือ แต่ถ้าเป็นของส่งมือเดียวได้เธอ
ก็น้อมตัวลงศอกแขนซ้าย (หรือแขนขวา ตามแต่ว่าผู้รับจะหันหน้าไป
ทางไหน)

เมื่ออาจารย์ใหญ่ สั่งให้วลัยส่งของต่อไปให้อาจารย์แม่บ้านผู้
ซึ่งนั่งอยู่กับพื้น เธอก็ทำได้ถูกต้อง คือเดินเข้าไปในระยะพอควร นั่ง
พับเพียบเก็บเท้าอย่างเรียบร้อย ส่งของให้ และเมื่ออาจารย์แม่บ้าน
กำลังมือไม่ว่างที่จะรับของ เธอก็วางของลงกับพื้น แล้วกลานถอย
ออกมา

หลังจากที่ได้พูดธุระต่าง ๆ กันเสร็จแล้ว อาจารย์ใหญ่กล่าวว่า
ว่า “วลัยเธอเป็นเด็กที่ได้รับการอบรมมาดี มารยาทของเธอดีพร้อม

สมกับที่เกิดมาเป็นกุลสตรีไทย ดีแล้วที่ครูได้เห็นและรู้จักตัวเธอเพราะถ้ามีโอกาสใด ๆ พิเศษในโรงเรียนของเรา ครูก็อาจจะต้องเรียกตัวเธอมาใช้ได้โดยไม่อายแขกเหรื่อ หวังว่าเธอจะไม่รังเกียจใช่ไหม ?”

“ดิฉันยินดีค่ะ อาจารย์” วลัยตอบ “ดิฉันพอใจเสมอที่จะได้ทำทุกสิ่งทุกอย่างเท่าที่สามารถให้กับโรงเรียน”

“ดีแล้วละ ชอบใจเธอมาก” อาจารย์พูด “ไปได้แล้ววลัย”

วลัยกราบลาอาจารย์ทั้งสามด้วยท่าทางสุภาพ ถูกต้องตามแบบแผนตั้งแต่เมื่อขามา เมื่อเธอเปิดประตูออกไปแล้วอย่างเงียบกริบ อาจารย์ใหญ่ถึงกับหันมาพูดกับอาจารย์อีกสองท่านว่า

“อืม! เด็กคนนี้เป็นลูกของใคร คุณพ่อคุณแม่ก็ต้องอดภาคภูมิใจไม่ได้เป็นแน่ นับเป็นโชคของท่านที่มีลูกเรียบร้อยน่ารักอย่างนี้”

จริงของท่าน... ถ้าเด็กไทยทุกคนรู้จักประเพณี และมรรยาท ทั้งงดงามมีนวลของไทย และพยายามปฏิบัติตาม เราก็คงไม่พบกับปัญหาอย่างที่ไฉนกันจนชินหูทุกวันนี้นี่ว่า.... ชอบเอาอย่างฝรั่ง และตามอย่างภาพยนตร์กันจนน่าเกลียด ซึ่งไม่ใช่วิถีชีวิตของคนไทย สักนิด.

การ คลาน หมอบ นั้

ค่อหน้าผู้ใหญ่

เมื่อวันสงกรานต์ เป็นวันที่ทางบ้าน
ของจุไรมีแขกเหรื่อ มากหน้าหลายตา ทั้งนี้
ก็เพราะ ท่านบิดาเป็นผู้เคยมีตำแหน่งหน้าที่ ใน
ราชการสูง และเป็นผู้มีอาวุโสมาก จึงมีคน
พากันมารดน้ำอวยพรมากมาย บางท่านก็เป็น
ผู้ใหญ่ มีตำแหน่งสูง บางท่านก็เคยเป็นผู้ได้
บังคับบัญชามาก่อน

ที่บ้านของจุไร ได้ชื่อว่าเป็นผู้รักษาระเบียบแบบแผนอันดีงาม
ของไทยเราไว้ได้อย่างครบครัน บุตรธิดาทุกคนได้รับการอบรมกันมา
แล้วเป็นอย่างดี

เมื่อมีแขกผู้ใหญ่หรือเชื้อพระวงศ์เข้ามาและเสด็จมาถึง น้อง
ชายของจุไรทำหน้าที่ไปเชิญให้เข้ามายังห้องรับแขก จุไรรับหน้าที่
ปฏิบัติในการน่าน้ำเย็นและบุหรีมาตั้งที่โต๊ะ

คุณแม่ได้สอนไว้ก่อนหน้านี้แล้วว่า “เราเรียกการกลานยกของง่าย ๆ ว่า ‘กลานโยยก’ คือใช้มือเดียวยกของ หรือสองมือ การกลานก็แตกต่างกันไปเล็กน้อย ถ้าของเล็ก เช่น พวงด้วยน้ำเย็น ก็ใช้ยกมือเดียว ถ้าเป็นของใหญ่ เช่น พานผลไม้ ก็ยกสองมือ แต่สำหรับลูก...” ท่านหันมาทางจุลบุตรชาย “ผู้ชายต้องยกของสองมือเสมอไม่ว่าจะเป็นของใหญ่หรือของเล็ก”

จุไรหัดกลานยกของมือเดียว เธอถือพวงแก้วน้ำเย็นด้วยมือขวา แขนขวาที่ถือของตึงตักกับลำตัว

ทุกคนลงคุกเข่า ก้าวเข้าไปข้างหน้า พร้อมกับลากขาอีกข้างหนึ่งตามไป ระวังอย่าให้ชกกันมากที่สุด จะได้แลดูไม่น่าเกลียด

มือซ้ายของเธอแตะพื้นเพียงปลายนิ้วเท่านั้น แต่ฝ่ามือพ่นพ่น หย้งมือ ไม่ใช่เอามือทาบลงไปบนพื้นทั้งมือ

เมื่อถึงผู้ใหญ่เข้าทั้งสองเสมอกันทั้งสองข้าง แล้วลงเข่าลงจรดพื้น ปลายเท้าและรองเท้าของเธอตั้งอยู่เสมอลำตัวตรง หน้าตรง และเวลากลานก็ส่ม่าเสมอ

ตลอดระยะทาง ไม่หยุดชะงักเป็นตอนๆ กลานยกของมือเดียว (หญิง) เมื่อเวลาจะถอยหลัง ก็กลานถอยหลังไปเหมือนวิธี ‘เดินเข้า’

แต่ละ ทุกอย่างจะต้องฝึกฝนแล้วฝึกฝนอีก จนชำนาญจริง ๆ และต้องมีความอดทนอยู่บ้างเหมือนกัน การคลานที่ถูกแบบแผน แล कुงตงามแท่นอาศัยการฝึกฝนและได้รับคำวิจารณ์บ้างตามสมควร

ขั้นต่อไปสำหรับจุไร คือการคลาน ยกของสองมือ คุณแม่จ้ดข้าวเหนียว มะม่วงซึ่งกำลังอยู่ในฤดู และแก้ว น้ำชา น้ำเย็น ใส่ในถาดเงินมีหูจับสองข้างให้ เธอถือพร้อมกับคลานไปด้วย

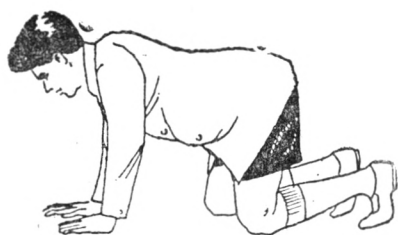

คลานยกของสองมือแบบหญิง

แบบนี้เห็นว่า ยากกว่าอย่างแรกเล็กน้อย เพราะของหนักกว่า และเวลาคลานก็ต้องระวังไม่ให้ ของที่ถือ อยู่แน่นไหวไปตามการเคลื่อนไหวของตัวเลย นี่ก็ทำได้โดยอาศัยแขนที่ยกของ เช่นถ้าจะไม่ให้ของเฉียงไป ก็ยึดแขนข้างนั้นให้ยาวออกไปหน่อย เป็นต้นว่า ถ้าตัวเฉียงไปทางซ้ายแต่ไม่ให้ของเฉียงไปทางซ้ายด้วย ก็ยึดแขนซ้ายให้ยาวออกไป แขนขวาไม่ยึด ถ้าตัวเฉียงขวาก็ยึดแขนขวา ถ้าทำเช่นนั้นของก็จะตรงอยู่เสมอ ไม่ว่าตัวผู้คลานอาจเฉียงไปทางไหนก็ตาม

คลานยกของสองมือแบบชาย

คลานสองมือ

จู่ไรใช้มือทั้งสองถือของ ยก
เข้าข้างหนึ่งตั้ง จะเป็นเข้าไหนก็ได้
แล้วลากขาอีกข้างหนึ่งตามไป เมื่อ
เข้าทั้งสองเสมอกันแล้ว จึงลดลง
พร้อมกันให้เข้าที่ตั้งถึงพื้นลากมาสูง
กว่าพื้นเล็กน้อย

การหมอบ

ที่นัยกเข้าข้างที่ ไม่ถึงพื้นมาข้าง
หน้า ลากขาของเข้าที่จรดพื้นตามไป
ทำอย่างนี้สลับกันโดยสม่ำเสมอ ไม่หยุด

ชะงักเป็นตอน ๆ ก็จะแลดูคลานได้เรียบร้อยคล่องแคล่ว และไม่
'อ่อนหัด' จนเกินไป

คุณแม่บอกว่า “รู้จักคลานยกของไปถวาย หรือเอาไปให้แขก
ผู้มีอาวุโสแล้ว ก็ต้องรู้จักคลานถอยหลังกลับออกมาด้วย เพราะลูก
จะใช้วิธีลุกขึ้นเดินออกมาไม่ได้แน่”

“เราเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นแบบเดินเข้า” คุณแม่อธิบาย
“เออละ ไหนลองทำดูซิจะ ยกเท้าข้างหนึ่ง เคียงถอยหลังไป นั้น
แหละ...ที่นิ้วกดเข้าอีกข้างหนึ่งตามไป ขายกขึ้นสำหรับจะคลานถอย
ไปอีก วางเท้าลงข้างกัน ทำสลับอย่างนี้แหละ ไหนลองใหม่ให้คล่อง
อีกสักที่ซิจะ”

“ลูกต้องรู้ตัวว่า การกลานอย่างนี้ เราเปลี่ยนเข้าเสมอเช่น พอเข้าข้างหนึ่ง ลงถึงพื้น อีกข้างหนึ่งก็ สูงกว่าพื้น เล็กน้อย สลับกันไป อย่ายกเข้าขึ้นมาพร้อมกันโดยไม่ถึงพื้นเป็นอันขาด เพราะจะเล็ดลุกลาย กับว่าทำยอตัวเดินให้เตี้ยลงมากกว่า ไม่ใช่เป็นการกลาน จุลมาลอง กลานยกของสองมืออย่างจุไรสักหน่อย เพราะหญิงและชายก็กลานยกของสองมือเหมือน ๆ กัน”

ความแตกต่างที่จุลพบก็คือ ผู้ชายเมื่อจะกลานยกของสองมือ ต้องกลานเหมือนท่าเซนในการแสดงโขนละครที่เขาเคยเห็น

“จุลนั่งลง” คุณแม่สั่ง “ยกของขึ้นถือสองมือในระดับหน้าท้องของลูก แขนตึงฉากจะ อย่ากางศอกออกไป แลดูไม่งาม”

จุลนั่งคุกเข่า แล้วยกเข้าข้างหนึ่งไปข้างหน้า ตัวเฉียงแล้ววาดเท้าอีกข้างหนึ่งไปหาเท้าของเข่าที่ยกขึ้น ปลายเท้าของเข่าตั้ง แล้วจุลจึงทำอย่างนี้สลับกันไปอีกข้างหนึ่ง ระหว่างกลานลำตัวของเข่าตั้งตรง ออกผึ่ง ใบหน้ามองตรง และมือทั้งสองจับของมั่นคง ลำตัวไม่เฉียงไปมา เพราะเขาจำว่า คุณแม่สอนให้ยึดแขนข้างที่ตัวจะเฉียงออกไปให้ยาวอยู่เสมอ แล้วแต่ตัวจะเฉียงไปทางไหน ด้วยวิธีนี้ ของที่ถืออยู่จึงไม่เฉไปทางโน้นทางนี้ตามตัวด้วย

คุณแม่เสริมว่า “ไหน ๆ ลูกก็กลานยกของกันได้คล่องแคล่วก็แล้ว ลองกลานลงมือแบบธรรมคาให้แม่ดูสิจ๊ะ”

เด็กทั้งสองรู้สึกว่าเป็นของง่ายมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการ
กลานแบบถือนิ้วของ

จูไรและจูลันนั่งคุกเข่า ตัวตรง ใบหน้าตรง แล้วโน้มตัวลงเอา
มือวางบนพื้น มือทั้งสองแบ โดยเอาฝ่ามือลงข้างล่าง นิ้วทั้งสองติด
กัน ให้ปลายนิ้วชี้ไปข้างหน้า ปลายเท้าตั้งกับพื้น

ทั้งสองเริ่มกลานโดยลากเข้าไปข้างหน้า พร้อมกับเขยิบมือไป
ทีละข้าง ต้องระวังไม่ให้หลังโก่ง และไม่ให้อุ้งเท้าเพราะสองอย่างนี้
ทำให้สะโพกยกขึ้นมา ทำให้เห็นเป็นการถ่ายสะโพกไปมา แลดูไม่
งาม เวลากลานต้องกลานตรงเฟิง เว้นระยะมือและเท้าให้ห่างกัน
เท่า ๆ กันตลอดทาง มือไม่ชิดกันสองข้าง และห่างเท่ากันกับระยะ
ช่วงไหล่ จากไหล่หนึ่งไปยังอีกไหล่หนึ่ง หน้าเงยเสมอ และปลาย
เท้าตั้งเสมอ

“ถ้าสวมรองเท้าล่ะครับ” จูลมีปัญห

“อ้อ! ก็ยังต้องตั้งเท้าอยู่นะเองจ๊ะ” คุณแม่ตอบ “การกลาน
ที่ถูกไม่ว่าประเภทใด ต้องตั้งเท้าตลอดเวลา ถ้าสวมรองเท้าอยู่ก็ต้อง
ตั้งปลายรองเท้า หากลูกจะกลานไปข้างหลังก็อย่างเดียวกัน เท้าตั้ง
ชั่วแต่ถอยไปข้างหลังเท่านั้นเอง”

เด็ก ๆ เคยเห็นคุณยายที่บ้านสนทนากับพระภิกษุชั้นพระราชาคณะ ด้วยกิริยานอบน้อมหน้าคุณ คุณแม่อธิบายว่า “นั่นแหละไม่ใช่หนึ่งเอนตัวตามสบายนะจ๊ะ คุณยายท่านหมอบ การหมอบก็มีวิธีเหมือนกัน และเป็นการแสดงการระต่อผู้ใหญ่ได้เป็นอย่างดี”

“การหมอบ ก็คือการนั่งพับเพียบ เกือบปลายเท้า หมายความว่า ให้ทำอยู่ชัณเอดมากที่สุด แล้วหมอบลงไป ให้เข้าข้างหนึ่งอยู่ระหว่างแขนทั้งสอง แขนทั้งสองก็น้อมลงวางราบกับพื้นตลอดครึ่งแขนตั้งแต่มือถึงศอก ส่วนมือจะประสานกันก็ได้ หรือถ้าเป็นการฟังธรรม หรือจะรำลาใคร ก็ใช้ประณมมือในอิริยาบถอย่างนี้จะ”

“หนูทำถูกไหมคะ?” จูไรถาม

“ใช่แล้วจ๊ะ”

“ทีนี้หนูจะลุกขึ้นอย่างไรละคะคุณแม่ จังจะไม่แลดูเกะกะลูกน?”

คุณแม่ชี้แจงว่า “ยกส่วนสะโพกขึ้นก่อน กดแขนของลูกลงกับพื้นทั้งสองแขน แล้วจึงยกตัวตามขึ้นมา”

จุลนั่งทับขาตัวเองอยู่เพลิน คุณแม่บอกว่า “หัดนั่งคุกเข่าต่อหน้าผู้ใหญ่ซิลูก”

จุลลุกขึ้นนั่งตัวตรง ช่นเท้าทั้งสองข้าง และนั่งบนชันเท้าขึ้น ปลายเท้าทั้ง มือประสานกันบนหน้าขา

คุณแม่มืออย่างพอใจ “ถูกแล้วจะ แต่ลูกจะเอามือวางคว่ำบนหน้าขา แทนที่จะประสานมือก็ได้ แต่แม่ตั้งใจที่ลูกจำได้ว่า การนั่งคุกเข่าต้องตั้งขาเสมอ เพราะถ้านั่งลงไปราบ ๆ บนขาละก็ เป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และเป็นมารยาทที่ไม่ถูกแบบ เพราะอันที่จริงนั้น การตั้งขาชนย่อมทำให้เคลื่อนไหวได้สะดวกมากทีเดียว”

เมื่อถึงเวลาวันสำคัญเข้าจริง จุไรและจุลต่างมีความมั่นใจในมารยาทที่ตนจะได้แสดงออกมาได้อย่างถูกต้อง ไม่ผิดพลาด เพราะได้ผ่านการอบรมฝึกฝนจากมารดามาแล้วเป็นอย่างดีเลิศ

ท่านผู้ใหญ่ที่พากันมาเยี่ยมเยียน และบางคนที่นำผ้ามารทน้ำวันสงกรานต์แก่คุณพ่อ บางคนยังไม่กลับไปทันที แต่ได้นั่งอยู่สนทนาก่อนเป็นเวลาเล็กน้อย จึงลากลับ

ตลอดเวลานั้น เด็กสองคนได้นั่งอยู่เพื่อคอยรับใช้ และการนั่งอย่างสุภาพ เป็นวิธีถูกต้องที่ใคร ๆ ก็อดมองด้วยความสรรเสริญเสียมิได้

จุไรนั่งเรียงกันกับจุลนั่งพับเพียบ เกือบเท้าทั้งสองอย่างเรียบร้อย และวางมือประสานกันไว้บนหัวเข่า เอียงตัวมาข้างหน้าเล็กน้อย เมื่อจุลรู้สึกเมื่อยมาก เขาก็นั่งแบบ ‘ลึงศอก’ คือเอาข้อศอกทั้งสองวางบนหน้าขา เอียงตัวมาข้างหน้า มือทั้งสองยังคงประสานกันเลยหัวเข่า

ออกมาเล็กน้อย ตลอดเวลาใบหน้าและดวงตาของเด็กทั้งคู่ตรง
มองดูท่านผู้ใหญ่สนทนากัน แต่ก็มิใช่ว่าจ้องเอาๆ เขาระวังไม่พุดจา
เล่นหัวขยุกขยิกกันต่อหน้าผู้ใหญ่เป็นอันขาด

ทุกอย่างดำเนินไปอย่างเรียบร้อย และใครเล่าจะออกชมเชย
บุทรธิตาที่เรียบร้อยน่ารัก สมกุลบุตรกุลธิดาไทยของบิตามารดาผู้โชค
คู่นี้ไปเสียได้ ?

การ ‘เอางาน’ และเข้าเฝ้าฯ

“พระมหากษัตริย์ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงเป็นที่เคารพรักของไทย” คุณครูประจำชั้นพูด “ฉะนั้นครูอยากจะพูดบางเรื่องเกี่ยวกับวิธี ที่นักเรียน จะ นำไปใช้เพื่อ ถวายความ เคารพ พระองค์ท่านในโอกาสต่าง ๆ กัน ตลอดจนการ เข้าเฝ้าในที่ต่าง ๆ เพื่อประดับความรู้ และเมื่อมี โอกาสเธอก็จะได้กระทำได้อย่างถูกต้อง”

“เมื่อวานนี้ผมไปที่แถวถนนราชดำเนิน ผมได้เห็นตำรวจยืน อยู่สองข้างทางทั้งเยะเยะ และคนยืนรอกันอยู่ตรงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย” นวัตกรรมขึ้น “ผมเลยเข้าไปยืนกับเขามั่ง อีกไม่นานนัก ผมก็ได้ยินเสียงรถจักรยานยนต์ และรถเก๋งเปิดไฟแดงแวบ ๆ บน หลังคาเล่นผ่านไปแล้วก็มาถึงรถยนต์คันใหญ่สีเหลือง มีตราครุฑ สีแดงที่ข้าง ๆ รถ ผมแทบจะหยุดหายใจเมื่อได้เห็นในหลวงและ สมเด็จพระเทพฯ ประทับอยู่ในราชพาหนะ ผมไม่รู้จะทำยังไง ท่านทรงหัน พระพักต์มาทางที่ผมยืนอยู่ และสมเด็จพระเทพฯ ทรงแย้มพระสรวล ผม เลยยกมือไหว้”

“นั่นเรียกว่านิวต์ไค้เผ้าทุลละอองธุลีพระบาท เมื่อเสด็จพระราช-
 ดำเนิน” คุณครูพูตขึ้น “ไม่ว่าทั้งสองพระองค์จะเสด็จพระราชดำ-
 เนินผ่านโดยประทับราชพาหนะ เช่นรถพระที่นั่ง หรือเสด็จพระ-
 ราชดำเนิน เช่นวัดพระแก้วมรกตก็ตาม ทุกคนจะต้องถวายความ
 เคารพ โดยการนั่งหรือยืนก็ได้ตามแต่ความเหมาะสมของสถานที่ เช่น
 บนถนนก็ควรยืนตรง ถวายคำนับ ชายใช้วิธีวันทยาหัตต์ (เมื่อสวม
 เครื่องแบบ) กราบหรือไหว้ หญิงใช้กราบหรือไหว้ แต่ไม่ให้ใช้วิธีโบก
 มืออย่างชาวตะวันตกเป็นอันขาด”

“หนูเห็น คนเยอรมันเขาพากันโบก มือลา สมเด็จพระนางเจ้า-
 อลิซาเบธ แห่งกรุงอังกฤษ ในคราวเสด็จประพาสเยอรมันตะวันตก
 ในโทรทัศน์ด้วยค่ะ” นลินีพูตขึ้นบ้าง “หนูดูภาพยนตร์ข่าวทุกวัน
 แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องที่หนูชอบดูมากที่สุด หนูรู้สึกเสียใจเหมือนกันที่
 ไกลจะจบเสียแล้ว”

“ชาวตะวันตก เขานิยมการโบกมือ เมื่อเจ้านายเสด็จฯ ผ่าน
 การถวายความเคารพ ถ้าเป็นหญิง เขาก็ใช้วิธีย่อเข่าและสัมผัสพระ-
 หัตต์ท่านด้วยมือขวา ส่วนชายก็ใช้โค้งตัว และสัมผัสพระหัตต์ด้วย
 บางชาติก็จุมพิตพระหัตต์เจ้านายฝ่ายหญิง แต่ไทยเราไม่นิยมเอาอย่าง
 เขา เพราะว่าประเพณีเดิมของเราคือการกราบและไหว้นั้น งดงาม
 นุ่มนวลดีอยู่แล้ว ฝรั่งที่มาเมืองไทยยังชอบเรียนรู้อริยวัตรที่ถูกต้อง
 ของเราเลย” คุณครูเล่า

“เวลาในหลวงและสมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จพระราชดำเนินที่วัดพระแก้ว ผมก็เคยไปเฝ้าครับ” นวัตกรรมขึ้น “ผมได้เฝ้าพระองค์ท่านใกล้ชิดมาก และได้ถวายพวงมาลัยดอกมะลิด้วยครับ แต่ทุกคนนั่งกันทั้งนั้น และพระองค์ก็เสด็จพระราชดำเนินช้า ๆ ผ่านพวกเราไป”

คุณครูพยักหน้า “เธอคงสังเกตด้วยว่า มีลาดพระบาทปูอยู่ด้วย เราต้องไม่นั่งบนลาดพระบาท และไม่ควรแตะต้องเลย ควรนั่งให้ไกลออกมาพอสมควร ถ้าเป็นการยืนเฝ้า ๆ ก็ต้องยืนห่างจากลาดพระบาทพอสมควรด้วย”

“คุณครูคะ แล้วเราจะถวายความเคารพได้อย่างไรคะ เวลาที่พระองค์เสด็จพระราชดำเนินผ่านอย่างนี้” นานูยาถาม

“ถ้ายืนเฝ้า ๆ ก็ถวายความเคารพตามเพศ คือชายวันทยาหัตถ์ (เมื่อสวมเครื่องแบบ) ถวายคำนับ หรือไหว้ต่ำ ๆ ถ่อมศีรษะ หันกราบหรือไหว้ แต่ถ้านั่ง จะให้ทรงตามประเพณีไทยควรจะหมอบ เมื่อท่านเสด็จฯ มาใกล้เราก็หมอบกราบจนกว่าจะเสด็จฯ ผ่านไป จึงค่อยลุกขึ้นนั่ง แต่ถ้าเธอจะกราบขณะเสด็จฯ ผ่านไปโดยไม่หมอบนาน ๆ ก็เรียกว่าไม่ผิดหรอก”

“เมื่องานโรงเรียนพี่สาวของผม เสด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถก็เสด็จฯ ครับ แต่พระองค์ประทับบนพระเก้าอี้ แยกทุกคนที่นั่งเก้าอี้ที่เขาจัดไว้กันทั้งนั้น ถ้าสมมุติว่า เป็นการเสด็จฯ มา

ที่โรงเรียนของเรา พวกเราควรจะปฏิบัติอย่างไร จึงจะถูกครับ คุณครู?”
 ไซยาถาม

“เมื่อเสด็จฯ มาถึง ผู้เฝ้าฯ ก็ลุกขึ้นยืนหันหน้าและตัวไปทาง
 พระองค์ท่าน เมื่อเสด็จฯ ผ่านไปแล้วถวายคำนับตามวิธีที่คุณครูบอกให้
 แล้ว” คุณครูอธิบาย

“มีเพลงถวายพระรับ เวลาเสด็จฯ ถึง” ไซยาเสริม

“ใช่สิ” คุณครูตอบพลางหันไปทางศิษย์ทุกคน “เมื่อมีเพลง
 สรรเสริญพระบารมี เราต้องยืนตรงจนจบเพลง แล้วจึงถวายคำนับ
 แล้วก็นั่งลงได้”

คุณครูอธิบายต่อไปว่า “ในงานเฝ้าฯ ที่เป็นพิธีการกว่านี้ก่อน
 ที่จะประทับพระราชอาสน์ จะทรงรับถวายความเคารพผู้เฝ้าฯ ก่อน
 เมื่อประทับขึ้นใกล้พระราชอาสน์แล้ว ผู้เฝ้าฯ ถวายคำนับแล้วยืนอยู่
 จนประทับพระราชอาสน์เรียบร้อยแล้วจึงถวายคำนับ ต่อจากนั้นก็ลง
 นั่งที่ที่นั่งของตนได้

“อีกอย่างหนึ่งคือ การเฝ้าฯ ในที่รโหฐาน หรือในห้องใด ๆ
 เรียกว่าเป็นการเฝ้าฯ อย่างลำลองไม่ใช่เป็นพิธีการ” คุณครูพูดซ้ำ ๆ
 “ครูอยากอธิบายเรื่องนี้ด้วย ผู้ที่จะเข้าเฝ้าฯ ในที่รโหฐานต้องถอด
 รองเท้าเสียก่อนเสมอ และเข้าไปในที่เฝ้าฯ กราบลงกับพื้น คลาน
 เข้าไปใกล้พระองค์ในระยะพอสมควร ไม่ใกล้ไม่ไกลเกินไป อย่า
 ให้ทรงพระพักตร์ แต่เฉียงข้างแล้วกราบอีกหนหนึ่ง.....”

“ขณะที่หมอบเฝ้าฯ นั้น มือจะต้องพนมไว้ด้วย เพื่อคอยฟังพระราชกระแสรับสั่ง หรือถวายของ แล้วแต่กรณี”.....

“เมื่อจะถวายบังคมลากลับ กราบลงอีกครั้ง แล้วคลานถอยหลังมาจนใกล้พอสมควร หรือคลานมาจนสุดห้อง กราบอีกครั้งหนึ่ง ก่อนจะลุกขึ้นจากห้องที่เฝ้าฯ”

ชลิตาพูดขึ้นว่า “คุณครูคะ เมื่อวันก่อนในโทรทัศน์มีข่าวว่า ในหลวง พระราชทาน ของแก่ผู้ที่ บริจาคเงินเพื่อ การกุศลตั้ง หลายราย และอีกวันหนึ่ง พระองค์พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แก่ข้าราชการหลายท่าน เวลาเฝ้าฯ รับพระราชทานของนั้น หนูเห็นเขาคุกเข่าลง แล้วทำมืออย่างนี้ค่ะ” ชลิตายกมือขวาขึ้นเฉยๆ จากตัว แล้วกระดกขึ้นแล้วกลับที่เดิมเร็วๆ หนึ่งครั้ง “เขาทำอย่างนี้ทำไมคะ?”

“อ้อ! นี่เราเรียกว่า ‘เออานัน’ เป็นการกระทำที่แสดงการถวายความเคารพจ้ะ” คุณครูตอบพลางยิ้ม “การเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานของอย่างเป็นพิธีการนั้น ใช้เดิน และย่อตัวรับพระราชทาน ตามแบบไทยในพระราชสำนัก จะใช้วิธีคลานและหมอบก็ได้ ถ้าเป็นการรับพระราชทานของชนิดไม่เป็นพิธีการ

“แต่ถ้าเป็นพิธีการ ต้องแตกต่างกันออกไป คือ ถวายคำนับ แล้วเดินเข้าไปใกล้พระองค์พอควร ถวายคำนับตามเพศ เสร็จแล้วย่อเข้าซ้ายลง ตั้งเข้าขวาขึ้น แล้วก็ ‘เออานัน’

“การ ‘เอางาน’ ก็คือ การยกมือขวาขึ้นไปข้างหน้าอย่างทีชลีดา ทำเมื่อกัน มือขวาเฉียงจากลำตัวเราประมาณสี่สิบห้าองศา ปลายมือตรง นิ้วชี้ แล้วกระดกปลายมือขึ้น แล้วกลับที่เดิมเร็ว ๆ หนึ่งครั้ง ต้องระวังอย่าให้ส่วนหนึ่งยกขึ้นเลยข้อมือไป เวลาทำ ‘เอางาน’ เมื่อรับพระราชทานของ ต้องลดปลายมือเสียก่อน แล้วจึงค่อยแบมือรับพระราชทาน ไม่ใช่พอกระดกมือขึ้นแล้วก็แบมือเลย อย่าลืมนะ ต้องลดปลายมือให้ต่ำก่อนเสมอจึงแบมือ”

“คุณครูคะ” นิตามีปัญหาข้อใหม่ “ถ้าเผื่อว่ารับของพระราชทานขนาดเล็ก ๆ ก็ใช้มือเดียวได้ ที่นี้ถ้าสมมุติว่าเป็นของใหญ่ล่ะคะ จะทำอย่างไรคะ?”

“อ้อ ของเล็กน้อยใช้รับด้วยมือขวา ส่วนของใหญ่ ใช้รับสองมือจะ” คุณครูอธิบาย “พอทำ ‘เอางาน’ เสร็จแล้วก็ยกมืออีกข้างหนึ่งขึ้นช่วยรับ”

“แล้วพอจะกลับล่ะคะ คุณครู?”

“เวลากลับ ลูกขึ้นถอยหลังประมาณก้าวหนึ่ง หรือครึ่งก้าว แล้วถวายนับ ต่อมาเดินถอยหลังอีกประมาณสามก้าวถวายนับอีกครั้ง แล้วจึงเดินออกมาตามปกติ”

ธวัชชัยยังสงสัยอยู่ว่า การเอางานนี้จะกระทำต่อผู้ใดได้อีกบ้าง?

คุณครูจึงอธิบายให้ฟังว่า “เอางาน คือการแสดงความเคารพ ซึ่งยังไม่มีหลักเกณฑ์ว่าจะต้องทำต่อผู้ใด แต่ที่แน่นอนก็คือต้องทำเมื่อรับพระราชทานของจากพระหัตถ์ หรือกระทำสิ่งใด ๆ ต่อพระพักตร์ เช่น เปิดปีกลาชนะที่ใส่องค์เครื่อง (อาหาร) หรือถอนองค์เครื่อง (ยกภาชนะใส่อาหาร) ไป ก็จะต้องทำ ‘เอางาน’ เสมอ”

“หนูเคยเห็นพี่สาวของหนูทำ ‘เอางาน’ เมื่อรับพระราชทานปริญญาบัตรจากพระหัตถ์ ที่มหาวิทยาลัยค่ะ” นลินีอวด

“นั่นสิจะ ใช่แล้ว” คุณครูตอบ “เวลารับของจากพระหัตถ์ ต้องทำเอางาน และถวายนับอย่างที่คุณพูดเมื่อกี้ แต่ครูคิดว่า ถ้ารับของหรือรับประกาศนียบัตรจากประธานในพิธี ก็เห็นจะไม่ต้องทำเอางานก็ได้”

“แต่ต้องคำนับอย่างเดิม ใช่ไหมครับ?” นวัตกรรม

“ใช่ คำนับสำหรับชาย ไหว้สำหรับหญิง เดินไปคุกเข่าข้างหนึ่ง และยื่นมือขวาขึ้นไปรับของจากประธานในพิธีโดยไม่ต้องให้เอื้อมมากเกินไปถึงสองฝ่าย รับของเสร็จแล้วลุกขึ้นยืนและคำนับหรือไหว้เสร็จแล้วก็ลุกขึ้นยืน และเดินออกไปได้อย่างสุภาพ”

“คุณครูคะ สมมุติว่าพระองค์ประทับอยู่บนพระเก้าอี้เตี้ยๆหรือว่าบนตั่ง หรือพื้น เราก็ต้องกลานเข้าไปสินะคะ” ชลิดาว่า

“ตามประเพณีไทยนั้น การเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานของตามประเพณี คือกราบลงกับพื้น แล้วกลานมือเข้าไปใกล้พระองค์ท่าน

ระยะพอร์รับของใต้ แล้วกราบ เมื่อ 'เอองาน' แล้วก็ยื่นมือออกไปรับ พระราชทานของ เสร็จแล้วกลานถอยหลังออกมาจะ" คุณครูพูด

"โอ! เวลาเรากลานเข้าไปนี่ เข้าไปตรง ๆ ใต้ไหมคะ?"
นิตาถามขึ้น

"ใต้จะ การเข้ารับพระราชทานของ ต้องเข้าตรงพระองค์จึงจะถูก ถ้าจะรับพระราชทานของต้องแบมือรับ แต่ถ้าเป็นของที่ทรงจับ เช่นเทียนไข เราจะต้องจับเทียนหรือสิ่งนั้น ๆ ตอนล่างพระหัตถ์เสมอ

"บางที ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เชิญของไปพระราชทาน โดยที่ผู้รับไม่ได้รับจากพระหัตถ์ ในกรณีเช่นนี้ ผู้รับต้องรับของนั้นด้วยพาน ถ้าเป็นของเล็กก็ถือพานรับมือเดียว ของใหญ่ถือพานรับสองมือ แต่ไม่ต้อง 'เอองาน' เมื่อรับพระราชทานของแล้วอย่าวางของลง แต่ให้เชิญของนั้น ๆ ไว้ แขนตั้งฉาก เวลาจะกลานกลับ ชายต้องเชิญของสองมือ และกลานอย่างกลานยกของ"

คุณครูได้อธิบายอย่างละเอียด พร้อมกับทำท่าทาง ประกอบให้ดู เด็กทุกคนรู้สึกเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ในตอนท้ายชลิกาถามขึ้นว่า "หากเราจะเข้าเฝ้าฯ ทูลเกล้าฯ ถวายของเล่าคะ? จะต้องทำเหมือนกันกับเวลารับพระราชทานของไหมคะ คุณครู?"

"ทำได้สองแบบจะ" คุณครูตอบ "และก็คล้ายกับการเข้าเฝ้าฯ รับพระราชทานของ ของที่เราจะทูลเกล้าฯ ถวายต้องวางพาน ถ้า

ถวายสองพระองค์แยกเป็นสองพาน ยกเว้นของใหญ่ใส่พานไม่ได้ ส่วนพานก็ต้องมีผ้าหรือลูกไม้ตัดเท่าปากพานปูทับอีกทีหนึ่ง

“แบบเป็นพิธีการ คือ ถวายคำนับเมื่อเดินเข้าไปใกล้แล้วย่อเข้าซ้ายตั้งเข้าขวา ทูลเกล้าฯ ถวายโดยยกพานที่คอปานด้วยมือทั้งสอง และน้อมตัวเล็กน้อย ลูกขึ้นดอยหลังครึ่งก้าว หรือก้าวหนึ่ง ถวายคำนับ เดินดอยหลังสามก้าวถวายคำนับแล้วเดินตามปกติ”

“แบบไม่เป็นพิธีการ คือ วางของแล้วกราบ คลานแบบยกของไปใกล้พระองค์ ถวายของทั้งสองมือ ถ้าจะถวายด้วยมือเดียวให้ใช้มือขวา และหมอบลงศอกแขนซ้าย เมื่อวางพานลงข้างตัว แล้วกราบก่อนคลานดอยหลังออกมา”

คุณครูอธิบายซ้ำและย้ำว่า “ถ้าฝึกหัดด้วยตัวเองจะพบว่า กระทำได้ไม่ยากนัก มรรยาทงามเป็นสมบัติของคนไทยทุกคน ครูหวังว่าเราจะรักษาไว้ไม่ให้สูญ”

เจ้าของบ้านกับแขก

จะมีใครบ้างหนอที่อยากวิจารณ์ตัวเองว่า เราเคยทำตัวเป็นแขกผู้ไปเยือนที่ตบพร้อมหรือยัง? เมื่อเราไปในงานใดหรือไปที่บ้านใคร เรานำความสนุกและสบายใจไปให้เจ้าของงานเจ้าของบ้านหรือเปล่า? หรือว่าเราเอาแต่อาลัยนั่งเงิบกริบไม่พูดไม่จา ไม่เชื่อในตัวเอง ไม่มีบุคลิกลักษณะ พุดรวม ๆ กันไปแล้วก็คือว่าไม่น่าเชิญให้ไปเป็นแขกอีกเลย? ถ้ามิตรเป็นคนในจำพวกหลัง ก็ควรจะมาปรับปรุงตัวเองกันสักที นี่เป็นเรื่องที่ทำได้โดยไม่ยาก และใคร ๆ ก็ทำตัวให้เป็นแขกที่ดีได้ด้วยกันทั้งนั้น

ยกตัวอย่าง เช่น กฤษณา คนชอบเชิญเธอไปไม่ว่าในงานวันเกิด หรืองานเลี้ยงส่วนตัว ไม่ว่าที่บ้านหรือที่ภัตตาคารหรู ๆ เมื่อถามกฤษณา เธอก็บอกว่า “อย่าคิดว่าเขาเชิญฉัน เพราะฉันมีความสำคัญนะ ใคร ๆ ก็เห็นแล้วว่า มีคนรู้จักฉันเพียงไม่กี่คน และถ้าจะพูดว่า เชิญเพราะฉันสวยก็ดูเอาสิ ฉัน

สะดวกที่ไหน ? เปล่าเลย เขาเชิญฉันเพราะฉันทำตัว
เป็นแขกที่ดีมีคุณค่าแก่เจ้าของงาน ”

ผู้ไปเยือนที่ได้เปรียบกว่าคนอื่น คือผู้ที่เป็
นักสนทนาหาเรื่องมาพูดได้อย่างน่าสนใจซับซ้อน และ
เป็นเรื่องแปลกที่ใหม่สำหรับผู้ฟัง การเป็นนักสนทนา
ได้ต้องมาจากการที่มีความรู้กว้างขวาง อ่านมาก ฟัง
มาก และการรู้จักคิดของตัวเอง เพื่อจะได้มีความรู้
ใหม่ๆ แปลกๆ มาเล่าสู่กันฟัง

เจ้าของบ้านหรือเจ้าของงานที่ดี ย่อมไม่ปล่อยให้แขกเก้อ เมื่อ
การสนทนายุติลง แล้วหันมาเปิดโทรทัศน์ หรือหันมาฉายภาพยนตร์
ดูกันเองเป็นการฆ่าเวลา เจ้าของบ้านควรคิดเสมอว่าจะพูดอะไร ใน
เวลาไหน ต้องเป็นคนหูกว้างตากว้าง และรอบรู้เรื่องต่าง ๆ เพียง
พอที่จะนำออกมาสนทนาเสมอ ตัวอย่าง เช่น เรื่องที่ถกเถียงกันได้
กว้างและไกล ไม่ใช่เฉพาะเรื่องตลกที่ผอญได้ยินมาเมื่อคืนนี้ หรือ
นั่งลงเล่าเรื่องภาพยนตร์ที่ออกจากโรงฉายไปตั้งหลายเดือนแล้วเพราะ
เรื่องอย่างนี้ พอจบแล้วก็เล่าอะไรติดต่อกันไปไม่ใคร่ได้

“หาความคิดของตัวเอง แล้วนำมาพูดดีกว่า” กฤษณาณะ
นำ “สร้างความคิดของตัวเองเสียมั่ง อ่านหนังสือที่แพร่หลาย ฉบับ
ล่าสุด และอย่าลืมหาข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือหนังสือรายสัปดาห์ ที่

น่าจะกล่าวขวัญถึงการสนทนาที่น่าสนใจ ต้องมีสาระอยู่ด้วย ไม่ใช่พูดแต่เรื่องที่ใคร ๆ ก็รู้แล้ว และเรื่องที่คุยกันได้ไม่นานก็จบ

คนบางคนมีพรสวรรค์พิเศษ อย่างกฤษณา เธอก็เก่งในการพูดเรื่องต่าง ๆ แต่เธอบอกว่า “เรื่องที่ฉันไม่มั่นใจและไม่รู้จริง ฉันพยายามหลีกเลี่ยงไม่พูดถึงเลย ฉันพยายามไม่พูดถึงเรื่องของคนอื่นที่จะกลายเป็นนินทาเขาไปโดยไม่ได้ตั้งใจ สมมุติว่า มีคนเล่าเรื่องอะไร น่าสนใจให้ฉันฟัง ฉันก็เก็บไว้ในสมอง คอยโอกาสเหมาะที่จะนำมาเล่าต่อไปที่หนึ่ง บางทีฉันนั่งเล่าให้ตัวเองฟังก่อนจะไปในงาน เพื่อไม่ให้ผิดพลาด และไม่ให้เกิดเกินไป แต่ฉันสังเกตเห็นว่า การเล่าเรื่องแล้วเอาความเห็นของเราประกอบเข้าด้วยนั้น น่าฟังกว่าเนื้อเรื่องจริง ๆ ทั้งคู่ ”

อย่าพูดเสียคนเดียว ! ถ้าบังเอิญเราเป็นคนคุยเก่ง หาเรื่องคุยได้เรื่อยไม่ค่อยหมดสต็อก ก็ควรคิดถึงคนอื่นบ้าง และเปิดโอกาสให้เขาได้พูด ถ้าเขาไม่ยอมพูด ก็ควรลองถามคำถามให้เขาตอบ แยกที่ที่ไม่ควรนั่งเป็นบัลลังก์โดยไมพยายามปริปากพูดอะไรเลย

คำถามที่เจ้าของบ้าน หรือแขกด้วยกันจะถามกัน ไม่ควรเป็นคำถามที่เอาจริงเอาจังหรือรุนแรง เพราะคำตอบอาจจะไม่เพราะหู

เช่น เอ่ยถามว่า “เอ๊ะ ! ผู้จัดการของเธอใช้ไหม ที่โดนข้อหาเรื่องเซ็กสปริง ? ”

ผู้ตอบ ตอบอย่างคองแข็งว่า “แต่ไม่ใช่เรื่องอะไรของคนอื่น
ที่จะเอาท่านมาพูดถึง ”

ถามเขาว่า “คุณใช่ไหมครับที่ทำงานที่บริษัท ....”

เขาจะตอบว่า “ใช่ครับ เป็นงานที่ผมชอบเสียด้วยชีวิตจริงกับ
กับนิสัยทุกอย่าง และทำให้รอบรู้อะไร ๆ หลายสิ่งทีเมื่อก่อนผมไม่
เคยรู้”

“เป็นต้นว่า อะไรครับ ?” ถามยิ้ม ๆ

และการสนทนาก็จะดำเนินไปได้เป็นอย่างดี

ผู้ที่มีความคิดต้องไม่ขัดการสนทนา แม้ว่าเราจะไม่เห็นด้วย
เลยแต่ก็อย่าชวนทะเลาะ ถ้าเรื่องที่เขาพูดกันฟังดูน่าสนใจ และเรา
พอจะรู้ยู่บ้าง ก็ผสมผเสพูดไปกับเขา แต่อย่าขัดขึ้นว่า “เอ! ฉัน
ว่าไม่ใช่อย่างที่คุณเล่าแน่ คุณฟังผิดไปแล้วกระมัง ?” หรือ “เรื่องนี้
มันต้งสมัยสิบกว่าปีล่วงมาแล้วนี่นาคุณ !” หรือ “คุยเรื่องอื่นกันดีกว่า
ฟังเรื่องของคุณเบื่อเสียแล้วละ ”

ถ้าคนหนึ่งเล่าเรื่องที่เจาะจงให้เป็นเรื่องตลก แม้ว่าเราฟังแล้ว
จะไม่ตลกตรงไหนเลย ก็จงหัวเราะ...หัวเราะนาน ๆ และอย่าง
สบาย ๆ อย่างนั่งเฉยหรือทำหน้าตาเหมือนกับว่า “โธ่เอ๊ย ! พยายาม
ทำไมก็ไมรู้ ไม่เห็นจะได้ความ !” เราจะต้องเสียมิตรคนหนึ่งทันที
ด้วยกิริยาท่าทางเพียงเท่านั้น

กฤษฎณาให้คำแนะนำว่า “อีกเรื่องหนึ่ง เมื่อเราเข้าไปในบริเวณบ้านที่มีงาน และเจอเพื่อนเก่าแก่ ที่ไม่เคยพบกันมาตั้งหลายปี ตีตก กำลังยืนอยู่กับอีกคนหนึ่ง ที่เราไม่รู้จัก อย่าแสดงมรรยาททรม โดยการกรากเข้าไปหาเพื่อนเรา แล้วทักทายด้วยคำว่า . . . นี่เธอจำได้ไหม เมื่อสมัยก่อนที่เราเคย . . . ? ฯลฯ แล้วก็ทักอีกคนหนึ่งไว้ โดยที่เขาไม่รู้เรื่องอะไร และพูดกับเราก็มารู้เรื่อง เพราะเขาไม่เคยเจอเรามาก่อน เราควรจะหันไปอธิบายให้เขาเข้าใจว่า เหตุการณ์ที่เราคุยกันนะ เกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหน และจิตใจเรามากเพียงใด จึงทำให้เขาจำได้”

เช่น “แหม ! ไม่ได้เจอคุณเสียนาน จำฉันได้ไหม ?”

ตอบ “โ๊ะ ! ทำไมจะจำไม่ได้ ก็คุณไม่เปลี่ยนแปลงเลยนี่นา”

“ขอโทษนะคะ ขอคุยกับเพื่อนเก่าหน่อยค่ะ” หันไปทางคนที่มากับเพื่อนของเรา

“อ้อ ! นี่คุณมาลี รู้จักกับคุณวิณาหน่อยสิครับ คุณวิณาเป็นเพื่อนเก่าร่วมมหาวิทยาลัยเดียวกันกับผม”

มาลี “ยินดีรู้จักค่ะ”

วิณา “เช่นกันค่ะ คุณวินิจเคยเป็นคาราฟุตบอลของเรา นะคะ คุณจำได้ไหม ตอนที่เราแข่งขันมหาวิทยาลัย... นะนะ อาจารย์พูดว่ายังไง ?”

วินิจ “จำได้ อาจารย์บอกว่า ผมไม่ควรเรียนวิชานี้หรือ
ควรเรียนวิ่งทนเอาไปแข่งให้เมืองไทยดีกว่า”

วีณา “และคุณก็ทำอย่างนั้นจริง ๆ นะ คุณมาลีคะ คุณเคย
เห็นคุณวินิจแข่งที่สนามกีฬาแห่งชาติไหมคะ?”

มาลี “ไม่เคยเลยคะ อยากเห็นเหมือนกันคะ”

วีณา “คุณวินิจจะแข่งอีกเมื่อไหร่คะ ฉันไปดูจะคุ้ม
คุณมาลีไปด้วยกัน”

วินิจ “ขอบคุณมาก คุณวีณา วันเสาร์บ่ายสามโมงครึ่ง
แหละ”

เมื่อสนทนากับคนแปลกหน้า อย่าถามคำถามส่วนตัวมากนัก
เช่น ไม่ควรถามว่า “บ้านคุณที่อยู่ซอยเลขม奈何เข้าไปลึกมากไหมคะ?
ตึกหรือไม่? ทาสีอะไร?” หรือ “เด็กสามคนนั้นบุตรของคุณหรือ
ครับ? แหมนึกว่าน้อง” “คุณใช้เครื่องสำอางอะไรคะ หน้าเกลี้ยง
สวยดีคะ” “คุณตัดกางเกงที่ไหนครับรู้สึกว่ายสบายไม่ตึงเลย” ฯลฯ

อย่าถามเรื่องส่วนตัวของเขา อย่าถามละเอียดเกินไป และ
อย่าคาดการณ์กับคนแปลกหน้าที่เราไม่รู้จัก . . .

“คุณนี่หน้าตาเหมือนเพื่อนผมจัง เขาชื่อสุชาติ แต่เราเรียกกัน
ว่าไอ้ควั่น เพราะขาควั่นข้างหนึ่ง”

“ฉันเป็นพี่สาวของสุชาติ และเวลานี้เขาใส่ขาปลอมแล้วไปร
ทราบเสียด้วยค่ะ!”

สิ่งสำคัญยิ่งสำหรับแขกผู้ไปเยือน คือ รู้จักเวลาที่ควรจะลา กลับ แขกที่ดีควรจะดูนาฬิกา (ข้อมือ หรือที่ติดบนข้อมือ) และไปเสียเมื่อเวลาบอกว่าสมควรจะไปได้แล้ว

บอกเจ้าของบ้านว่า งานนั้นสนุกเพียงใด และจากไปโดยไม่ไ้อ่เอ่เลย

เจ้าของบ้านคนหนึ่งบ่นว่า “พอแขกไปกันหมด เราก็จัดการเก็บกวาดบ้านให้เรียบร้อยสักหน่อยแล้วก็เข้านอน รุ่งเช้าฉันสังเกตเห็นว่า มีคนวางบุหรืบนโต๊ะไม้สักของฉัน บุหรืไหม้ติดคำเอาไม่ออก ฉันแทบร้องไห้ด้วยความเสียใจ”

อีกคนหนึ่ง “สุมาลีไม่ควรใส่รองเท้าส้นสูงเข้ามาในห้องของน้ำลาย รองเท้าของเธอตกตามปูแหลมกันสนั้สึกเลยเจาะพื้น ห้องของฉันเป็นรู ๆ หมดเลย เธอคงจะเห็นว่าพื้นนี้เป็นกระเบื้องอย่างไม่ต้องถอดเกือกก็ได้ แต่เธอไม่คิดว่ากระเบื้องอย่างที่หนั้มนั้ก็ทนทานสนั้เท้าแหลม ๆ ไม่ได้หรอก”

“ถ้ายั้เกั้ยังเป็ยกอยู่ก็มีคนวางบนโต๊ะไม้ขัดมัน เป็นวงขาว ๆ ไปหมดเลย พอฉันเห็นเข้าเท่านั้น ลมแทบใส่ เธอควรมาคูห้อยรับแขกเมื่อเข้านี้ะ มันช่างเลอะเทอะไปหมดอะไรอย่างนี้ ราวกับโดนลมสลาตัน”

“แขกผู้หญิงบางคน เช็ดลิปสติกกับผ้าเช็ดมือลินินของฉัน ”
 แม่บ้านอีกคนหนึ่งโอดครวญ “ แดงไปหมดเลย และซักเท่าไร ๆ ไม่
 ออกหมด ผ้าขาวยั้งนี้สกปรกหมด ไร้ ! ทำไมไม่ใช้กระดาษนุ่มที่
 ฉันทวางไว้ให้ปลายโต๊ะนะ ! ”

แขกที่ไม่มีความคิด ทำให้เจ้าของบ้านเดือดร้อน และจะไม่ได้
 รับเชิญอีกเป็นหนที่สองอย่างแน่นอน

สมัยนี้ ยังมีวัยรุ่นบางคนที่ได้รับเชิญ ไปในงานเลี้ยงแล้วเอา
 เพื่อนไปด้วย โดยที่เจ้าของงานเขาไม่ได้เชิญสักหน่อย ในกรณีเช่นนี้
 เพื่อนไม่ควรจะติดตามไปด้วย เมื่อรู้ว่าเขาจะต้องไปงาน เราก็ควร
 จะกลับบ้านเสียดีกว่า

“ไปด้วยกันเถอะ งานกันเองนะ หน้าของฉันเป็นคนเลี้ยง
 เขาจะไปต่างประเทศ ”

“ฮือ ! อย่าเลยนะ หน้าเธอไม่ได้ชวนฉันนี่นา ”

“ไม่เป็นไรหรอก เรามีอาหารเยอะแยะ บ้านก็ใหญ่แขกก็
 มากมาย มีเธออีกคนหนึ่ง เขาคงไม่ว่าอะไรหรอก ”

“เออฉันตกลง ไปก็ไป เ็นนี้เผอิญฉันไม่มีธุระที่อื่นเสียด้วย ”

ถ้าทุกคนขึ้นทำแบบวัยรุ่นคนนี้ จะไปไหนก็เอาเพื่อนไปด้วย
 ละก้อ เจ้าของงานคงจะลำบากใจแย่

เราควรจะบอกเจ้าของงานเสมอว่าจะไปไหน ไม่ใช่ว่านั่งอยู่ที่ ๆ เผลอเดียวเดียวหายไปกับเพื่อนเสียแล้ว เพราะมีรถขับพาไปเหมือนกัน

ยิ่งถ้าเราไปพักอยู่กับใครคนใดคนหนึ่งแล้วละก็ จะต้องระวังเรื่องนี้มาก ถ้าวันไหนจะไปข้างนอก และไม่กลับมารับประทานอาหารเวลาใด ก็ควรบอกให้เจ้าของบ้านทราบล่วงหน้าว่าจะไปไหน จะกลับเมื่อใด ไม่ให้เขาคอยเก้อ และไม่ออกไปโดยไม่บอกเจ้าของบ้านก่อนเป็นอันขาด เช่น

“คุณน้าคะ เพื่อนของดิฉันชื่อมาลินี จะมารับไปเที่ยวที่ตลาดตอนสามโมงเช้านี้ค่ะ และคุณน้าที่โรงทรงตลาดด้วย ดิฉันขออนุญาตได้ไหมคะ ? และจะไม่กลับมารับประทานข้าวกลางวันนะคะ มาลินีบอกว่า ประมาณบ่ายสี่โมงก็จะพามาส่งค่ะ”

วัยรุ่นฝ่ายชาย มีอิสระเสรีมากกว่าหญิงในเรื่องการไปไหน ๆ ตามอำเภอใจ และไปได้นานกว่า เช่นกว่า กับเพื่อนที่ตนชอบก็คนที่ได้

แต่มรรยาทที่พึงามสำหรับแขกชายก็เช่นเดียวกัน ก็ควรบอกเจ้าของบ้านที่เราไปพักอยู่ด้วยว่า จะไปนานเท่าไร ไม่รับประทานอาหารมือใด และจะกลับประมาณกี่นาฬิกา ถ้าถามความเห็นเจ้าของบ้านว่า ตนควรจะไปที่นั่นที่นี้ไหม ก็ยังทำให้เจ้าของบ้านรู้สึกเอ็นดูในความสุภาพนอบน้อม และให้เกียรติแก่เขา การเชิญชวนคนที่สองก็จะติดตามมาเน่จากเจ้าของบ้านคนนั้น

เด็กที่มีมรรยาทดี มีผลสะท้อนดี ไม่ใช่แต่เพียงตัวเองเท่านั้น แต่พ่อแม่ก็จะพลอยได้รับคำชมเชยไปด้วย... “เขาเลี้ยงลูกเขาดีจริง” “ครอบครัวนั้นอบรมลูกดีทุกคน” “ใครเป็นพ่อแม่เด็กคนนั้นก็น่าชื่นใจแทน” ฯลฯ

เมื่อจากไปแล้ว อย่าลืมเขียนจดหมายไปขอบคุณ ที่ได้ไปพักที่บ้านของใครคนใดคนหนึ่ง บอกเขาว่าเราได้รับความสนุกสนานทุกอย่าง และอย่าลืมทิ้งห้องหับไว้ในสภาพที่เรียบร้อยก่อนจากไป อย่าลืมๆ หลงๆ ข้าวของของตนเองให้เขาค้างลำบากส่งกลับคืนมาให้

แขกที่ดีต้องไม่แสดงความไม่ชอบ ถ้าอาหารไม่ถูกปาก เวลาเห็นช้าเกินไป หรือความไม่สะดวกใดๆ ในงานนั้น ให้คิดเสียว่า ภายหลังเราก็อาจไม่ต้องไปที่นั่นอีก และขณะที่เรานั่งอยู่ที่นั่น เราต้องชอบเขาไว้ก่อน แม้ว่าภายในใจเราจะนึกติโน่นตินี้ แต่ภายนอกต้องแสดงว่าสนุกทุกนาที และชอบทุกสิ่งที่เจ้าของบ้านนำมาเสนอให้แก่เรา.

มรรยาทการต้อนรับ และการรับรอง

เนื่องจากกระชั้น เป็นระยะปีดภาคปลาย
ของโรงเรียน คุณลุงคุณป้าและญาติ ๆ จึงมักพาลูก
หลานมาพักผ่อนที่บ้านของวณิชอยู่ติดชายฝั่งทะเล

ญาติ ๆ ต่างออกตัวว่า ไม่อยากรบกวนคุณแม่
ของวณิชที่จะต้องต้อนรับขับสู้ แต่คุณแม่สัญญาว่า จะ
ไม่มีความเดือดร้อนแต่ประการใดเลย วณิชสังเกตว่า
ญาติคนใดจะมาพัก ต่างก็เขียนจดหมายมาแจ้งให้ทราบ
วันและเวลา พร้อมกับถามความสะดวกของคุณแม่กับ
คุณพ่อทุกครั้ง เวลาจริงก็ไม่เว้นที่จะเอาของจากใน
กรุงติดมือมาฝาก ทั้ง ๆ ที่คุณแม่เองก็ไม่ต้องการของ
เหล่านั้น แต่วณิชเข้าใจว่าเป็นเพราะมรรยาทที่ดีของ
แขกผู้มาพักนั่นเอง

คุณแม่ของวณิช เป็นแม่บ้านผู้มีมรรยาทใน
การต้อนรับและการรับรองแขกเป็นอย่างดี ทุกสิ่งมีอยู่
ครบในบ้าน เช่น ข้าวของเครื่องใช้ กับข้าวของแห้ง

เพื่อมีแขกมาเวลาฉุกเฉิน เพราะอยู่หัวเมืองไม่สะดวก
ในการวิ่งไปซื้อเหมือนในกรุง

บ้านพักของวาณิชนาคนไม่ใหญ่นัก แต่ทุกอย่างจัดไว้เรียบร้อย
มีโต๊ะ เก้าอี้ เครื่องแต่งห้อง จำนวนพอเหมาะกับห้อง ในห้อง
รับแขกมีเก้าอี้หวายบนวมสะอาด ในแจกันมีดอกไม้สดจัดแจกลูกแจ่มใส
ห้องอาหารมีโต๊ะเก้าอี้ ผ้าปูโต๊ะพอดีกับขนาดโต๊ะ และตู้บรรจุถ้วย
ชามจานช้อนส้อม เป็นระเบียบหมดทุกอย่าง

ก่อนแขกมาถึง คุณแม่เตรียมห้องนอนไว้รับรอง จัดการทำ
ความสะอาดที่นอน หมอน มุ้ง ทุกอย่างแม้ไม่ใช่ของใหม่แต่ก็
สะอาด ในห้องรับแขกมีโต๊ะเครื่องแป้งและที่ล้างหน้า เพราะห้องนั้น
อยู่ห่างจากห้องน้ำชั้นล่าง แล้วยังมีตู้สำหรับใส่เสื้อผ้าของแขกผู้มาพัก
มีไม้แขวนเสื้อเตรียมไว้ให้ด้วยหลายอัน และผ้าสำหรับวางกระเป๋
เสื้อผ้า

“แม่อยากทราบว่า คุณน้ำจะเอาผ้าห่มนอนมาหรือเปล่า” คุณ
แม่ปรารภ “แต่แม่ก็เตรียมไว้แล้วเพื่อเธอไม่เอามา แม่แน่ใจว่าคุณน้ำ
คงเอาผ้าเช็ดตัวมาเอง หนูไปดูแลห้องน้ำซิว่าคุ่มมีน้ำเต็มหรือยัง ช่วย
เช็ดชั้นสำหรับวางขันสับถ้วยนะจ๊ะ และสั่งให้น้องเอากันโทแก้วใส่น้ำ
เครื่องดื่มกับถ้วยแก้ว เข้ามาวางบนโต๊ะข้างเตียงนอนของคุณน้ำ ก่อน
คุณน้ำจะเข้านอนด้วย”

วาดิรับคำ เธอยินดีเสียอีกที่มีโอกาสได้ช่วยเหลือคุณแม่

ตอนบ่าย คุณพ่อกับคุณแม่กะโครงการกันว่า จะพาแขกไปเที่ยวที่ไหนวันไหนบ้าง เพราะคุณน้าได้เขียนไปแจ้งว่าเธอกับเพื่อนๆ จะมาพักอยู่ด้วยห้าวัน

คุณพ่อแนะนำว่าควรไปดูชุมชนสถานเก่าแก่ ลุงๆ ขอให้ไปรับประทานอาหารทะเลลือชื่อสักครั้ง น้องเล็กอาสาจะพาไปทำบาปคือตีปุลมตอนดึกที่หาดทราย วาดิเสนอว่าควรนั่งรถไปไกลถึงน้ำตกของจังหวัดนั้น และดูอุตสาหกรรมประจำพื้นบ้านให้ครบด้วย

ทุกอย่างเป็นไปได้ด้วยดีจนถึงกำหนดมาของแขก คุณแม่ยิ่งดีใจมากขึ้น เพราะเพื่อนบ้านแต่ละครัวเรือนต่างก็อาสาจะพาโน้นทำ นี่มาให้ เนื่องจากทุกคนรู้ว่าคุณแม่มีภาระมาก และไม่มีคนรับใช้ คนอยู่หัวเมืองจึงอาศัยความกลมเกลียวสามัคคีและช่วยเหลือกันโดยไม่ดูคายเป็นสำคัญ

ตอนหัวค่ำคุณน้าพาเพื่อน ๆ มาถึงตรงกำหนดนัด คุณพ่อไปรับที่สถานีรถไฟพร้อมกับวาดิ เมื่อท่านพาแขกกลับถึงบ้านก็พบคุณแม่ยิ้มแย้มแจ่มใสคอยอยู่แล้ว ทำทางไม่บอกว่าเหนื่อยเลยจนนึกเคียวสิ่งนี้ทำให้แขกทุกคนรู้สึกชอบพอเป็นกันเอง กับคุณ พ่อคุณแม่ และครอบครัวนี้ทันที พอแขกรับประทานอาหารค่ำเสร็จ คุณแม่ก็ปล่อยให้พักผ่อนเป็นส่วนตัวแขกจะได้มีเวลารื้อข้าวของ และทำความสะอาดร่างกายกันโดยไม่ต้องกังวลถึงเจ้าของบ้าน

ก่อนวันคุณน้ากับแขกคนอื่น ๆ จะลากลับ คุณแม่จัดการเลี้ยงอาหารเย็นเป็นการอำลาอย่างง่าย ๆ แต่งานดำเนินไปอย่างน่าชม

บนโต๊ะกลม คุณแม่ใช้เป็นทิวาอาหารก่อนเสิร์ฟ และเลือกเอาโต๊ะสี่เหลี่ยมผืนผ้าแทน โดยให้เหตุผลว่า “มีแขกมากคนด้วยกัน ถ้าใช้โต๊ะกลมจะแน่นเกินไป หากมีสัก ๔-๕ คน ก็ใช้โต๊ะย่อม ๆ กว่านี้ได้”

โต๊ะนั้นปูผ้าเรียบร้อย ๕ งานซ้อนล้อมมีตักว ๑ เล่ม เพราะมีอาหารปลาที่จะต้องหั่น ด้วยแก้วน้ำมีฝารองกันผ้าเปียก มีถ้วยแบ่งแกงจืด ผ้าเช็ดมือวางไว้ชิดขอบจาน คุณแม่จัดอาหารต่าง ๆ วางเป็นสองหมู่ เพื่อที่แขกจะไม่ต้องเอื้อมยาวเกินไปนัก ทุกงานมีช้อนกลางใส่อยู่ด้วย ชามแกงก็มีช้อนด้วย แต่ถ้าเป็นชามลึก คุณแม่ก็ใช้ช้อนตักมยาวหน่อยเพราะถ้าใช้ช้อนด้วยมันอาจลงไปอยู่ในชามจนน้ำแกงต้องหกกันอีก

แขกทุกคนรู้จักมรรยาทที่ดี จึงไม่ใช้ช้อนของตัวเองตักลงไปในงานอาหารกลาง และช่วยส่งอาหารกันบ้าง เพราะไม่มีคนใช้ คอยช่วยเหลือตามบ้านใหญ่ ๆ วาณิกนัน้องรับประทานเสร็จก่อน ทำหน้าที่คอยเติมข้าว และเติมน้ำเมื่อเห็นใครพร่องอาหารจานหนึ่งในวันนั้นมีรสโอชามาก เพราะคุณแม่เลือกปลาสด ๆ ถ้วยตัวของท่านเอง ปลาชนิดนี้มีชื่อเสียงมากในจังหวัดนี้ โดยเฉพาะ แซกจึงชมกันเปาะว่า คุณแม่ช่างสรรหาของแปลกอร่อยมาให้บริโภคกัน

เสร็จอาหารคาวแล้ว วาฬก็ช่วยกันยกจานไป นำจานหวาน
มาวาง ของหวานแห้งเสร็จแล้วก็มีผลไม้ที่แขกอาจปอกเอง วาฬจึงเอา
ซามแก้วย่อม ๆ ใส่น้ำมาวางไว้ล้างมือ จานแก้วใส่ผลไม้ผ่าลูกไม้รอง
มีมีด ส้อมผลไม้ วางมาในจาน ทุกคนรับประทานอย่างเอร็ดอร่อย
และสนุกสนานกับการสนทนา หน้าที่ของครอบครัวได้เสร็จลงอีก
ชั้นหนึ่งแล้วอย่างน่าภาคภูมิใจ.

การเชิญ การรับเชิญ

และมรรยาทในภัตตาคาร

น้องๆ พวกนี้สงสัยกันหนา ว่าทำไมวันนี้ พี่สาวคนโตจึงพิถีพิถันกับการรื้อเสื่อ ชุดที่สวยงามที่สุดของเธอเป็นพิเศษ มีหน้าซำยังนั่งอยู่หน้ากระจกตั้งเป็นนานสองนาน ทุกคนซุบซิบกันใหญ่ พี่อรุณมิใช่คนชักช้า แต่วันนี้เธอลงมารับประทานอาหารกลางวันสายกว่าปกติ “คุณแม่คะ พี่อรุณจะไปไหนคะ? แต่งตัวเสียแข็งวับเทียว” อูราน้องสาวคนรองอดอยู่ไม่ได้ “พอพวกเราขึ้นไปหาก็ได้ขนมลงมากันคนละถุง ดูเหมือนจะอารมณ์ดีมากนะคะ”

“จ๊ะ เพราะวันนี้อรุณจะออกไปรับประทานอาหารค่ำที่ภัตตาคารที่หรูแห่งหนึ่งกับศักดิ์ และยิ่งกว่านั้น นายของศักดิ์ซึ่งเป็นฝรั่ง จะพาภรรยาของเขาไปด้วย” คุณแม่บอกให้ทุกคนคลายความสงสัย ศักดิ์คือเพื่อนชายของอรุณ ซึ่งทำงานอยู่แห่งเดียวกัน

“แหม! มิน่าละ!” อุไรน้องคนเล็กพุดพาสง
 ตอนใจ “ถ้าไปกับคนอื่นก็ไม่ต้องพิเศษยังงั้นนะซินะคะ
 คุณแม่ โอ้โฮ! แล้วพี่อรุณจะทำยังไงล่ะคะ เพราะว่า
 มีฝรั่งร่วมโต๊ะด้วย? ภัตตาคารไหนคะ คุณแม่ ที่พี่
 อรุณจะไป?”

คุณแม่บอกชื่อภัตตาคารแห่งหนึ่ง ซึ่งทุกคนก็ต้องร้อง “โอ้
 โฮ!” พร้อมกันอีกครั้งหนึ่ง ใครๆ ก็รู้ว่า ผู้ที่จะเข้าไปรับประทานอาหาร
 ในที่อย่างนี้ จะต้องรู้จักมารยาทพิเศษๆ ติดตัวไปด้วยเป็นแน่นอน!

ในที่สุด อรุณก็ลงมารับประทานอาหารกลางวัน เธอแต่งผม
 เสร็จแล้ว และสังเกตดูเล็บมือของเธอก็สวยสะอาดเป็นพิเศษ ใบหน้า
 ของอรุณเป็นสีชมพูสดด้วยความตื่นเต้น

“แหม! คุณแม่คะ ลูกยังกลัวอยู่เลยล่ะ” เธอสารภาพกับ
 มารดา “เกิดมาลูกก็ไม่เคยไปไหนกับนาย นายคนนั้นเขาใหญ่โตมาก
 นะคะ ภรรยาเขาก็คงเหมือนกัน ลูกกลัวจะทำเป็นออกมาจังเลย”

“แม่ไม่เห็นว่าคุณจะเป็นเลยจ๊ะ” มารดาพูดเรียบๆ

“อย่างเวลาเดินเข้าไปในภัตตาคารนะคะ คุณแม่ ลูกจะเดิน
 ยังไง? นั่งตรงไหน?”

“ลูกก็เดินไปกับภรรยาของนายนะสิจ๊ะ” มารดาอธิบาย “เดิน
 ไปก่อนผู้ชายทั้งสองคน และเวลานั่ง ให้ลูกนั่งเก้าอี้ ซึ่งบ้อยเขาจะ

เดินมาช่วยถึงออกให้นั่ง แม่คิดว่า ตามธรรมเนียมแล้วลูกจะต้องนั่งใกล้กับภรรยาของนาย ส่วนศักดิ์จะนั่งกับนาย ฉะนั้นผู้ชายทั้งสองก็นั่งหันหน้าให้ผู้หญิงทั้งสอง ศักดิ์คงนั่งตรงข้ามแม่ และลูกนั่งตรงข้ามนาย ระวังอย่าพูดกับศักดิ์ตลอดเวลา ลูกต้องคุยกับแขกของลูกให้มากกว่า”

“ภาษาฝรั่งเศสง่าย” อรุณีพูดอุบอบ “แต่ลูกจะพยายามค่ะ”

“ดีมาก” ผู้เป็นมารดาชมพลงยิ้มเอาใจ “ถ้าเขาถามว่าลูกจะรับประทานอะไร? แม่ขอรับรอง ลูกอย่าตอบเขาเป็นอันขาดว่า ‘อะไรก็ได้’ เพราะนั่นทำให้เขาลำบากใจ”

“อ้าว! งั้นลูกจะไปรู้ได้อย่างไรคะ คุณแม่ ว่าเขากินอะไรกันมั่ง?”

“ลูกก็ดูจากรายการอาหาร ซึ่งเรียกว่า ‘เมนู’ และถามบ้อยก็ได้ว่ามีอะไรอร่อย ตามปกติแล้วบ้อยจะช่วยแนะนำให้ลูกได้”

“อาหารคงแพงพิลึกนะคะ คุณแม่” อรุณีพูด

“แม่อีกเชื่อว่ามันจะ” มารดาตอบ “เพราะศักดิ์เขาเลือกภัตตาการกุศลเล็กน้อย”

“แต่เขาได้เลื่อนตำแหน่งนี้คะ เขาเลยต้องฉลองเสียสักที”

“อ้อ! แม่ก็ใจกับเขาด้วยจ๊ะ แต่ว่า . . . ตามธรรมเนียมแล้วผู้หญิงเราที่ออกไปรับประทานอาหารข้างนอกกับผู้ชาย ควรจะมีความเห็นใจเขามากๆ ถ้าเรารู้ว่าเขาไม่ใช่คนร่ำรวยอะไร เราก็อย่าตอบรับเสียทุกอย่างที่เขาแนะ เราควรจะปฏิเสธสิ่งที่ไม่จำเป็น เช่นดื่มกาแฟแล้วถึงขนม หรือรับประทานขนมแล้วก็ไม่เอาไอศกรีม ถ้า

ผู้หญิงคนไหนรับทุกอย่างที่เขาถามว่าอยากกินไหม ? ละก้อ แม่เชื่อว่า คงไม่มีใครเชิญออกไปอีกเป็นคนที่สองแน่นอน ”

อรุณีหัวเราะ “ ลูกไม่เป็นอย่างนั้นแน่ละ อ้อ ! ศักดิ์เขาสั่งอาหารล่วงหน้าด้วยละ คุณแม่ เขาบอกว่า ไอ้ไก่อบหม้อดินอะไรนี่ละ ถ้าไม่สั่งแล้วเป็นอันว่าอดกิน เพราะต้องอบนานนับสิบชั่วโมง ”

“ นั่นก็เพราะศักดิ์เป็นคนรอบคอบด้วยจ๊ะ ” มารดาพูด “ และเวลาที่ลงนั่งรับประทาน จะได้ไม่ต้องวุ่นวายภายหลัง ศักดิ์จะต้องคอยดูแลด้วยว่า แยกของเขาคือต้องการอะไรบ้าง เช่น น้ำในแก้วหมดหรืออะไรพร่องลงไปมาก เขาต้องเรียกบอยมาคอยเสิร์ฟ ให้เขานั่งรับประทานสบายใจตลอดเวลา ”

“ ถ้าศักดิ์ไม่ได้สั่งอาหารล่วงหน้าละคะ คุณแม่ เขาจะทำยังไง ? ”

“ เขาก็ต้องถามแขกแต่ละคน ว่าอยากรับประทานอะไร และสั่งตามที่แขกต้องการนะสิจ๊ะ ”

คุณแม่ยังได้อธิบายว่า อาหารจีนที่เรียกว่า ‘โต๊ะจีน’ นั้น มาที่ละอย่าง มากอย่างจนกระทั่งมักจะจบลงด้วยข้าวผัดกับกุ้งต้มยำเผ็ดร้อน และล้นจี่ หรือไอศกรีม อาหารไทยมาที่ละชุด กาวและหวาน อาจตามด้วยกาแฟหรือน้ำชา

สำหรับอาหารฝรั่ง การสั่งรับประทานแบ่งออกเป็นสองอย่าง คือสั่งเป็น “อาหารชุด” เรียก ตาเบลอะโต็ต (table thoet) ถ้า รับประทานอย่างนี้ก็ต้องรับประทานตามชุดที่เขาจัดไว้ให้ ซึ่งรวม ชุปปลา ไก่ ของหวาน และกาแฟหรือน้ำชา

อีกอย่าง เราเลือกสั่งได้เป็นอย่างๆ เรียกว่า “อา ลา คาร์ท” (A la carte) ซึ่งผู้บริโภคลือเลือกจากรายการอาหาร และจ่ายเงินสำหรับ งานนั้นๆ เท่านั้น

คุณแม่บอกว่า “อรุณี ลูกจะสังเกตเห็นได้ว่า หลังจากอาหาร แล้ว บ่อยจะมาก็บเงิน ซึ่งอาจนำไปเก็บเงินเป็นแผ่นกระดาษมาวาง ไว้ให้กับผู้ขายคนใดคนหนึ่ง หรืออาจนำใส่ถ้วยเล็กๆ มาให้ก็ได้ ศักดิ์ จะเป็นคนหยิบมากู เพราะเขาเป็นเจ้ามือในคืนนี้ และเมื่อจ่ายเงิน แล้ว ต้องมีการทกรางวัลให้บ่อยด้วย เมื่อก่อนก็สิบเปอร์เซ็นต์ เช่น เสียร้อยบาท ก็ให้บ่อยสิบบาท แต่เดี๋ยวนี้แม่ได้ยินว่า ขึ้นไปถึงสิบห้าเปอร์เซ็นต์ หรือที่โก้ๆ ก็ตั้งยี่สิบเปอร์เซ็นต์”

“ที่เขาเรียกว่า ‘ทิป’ ใช่ไหมคะ?”

“ใช่จ๊ะ มาจากคำว่า tip ของฝรั่ง ฝรั่งเขา tip กันเรื่อยไม่ว่า จะเป็นการให้บ่อย หรือให้คนช่วยยกของ คนตัดผม ช่างตัดผม คนเปิดประตูที่โรงแรมชั้นหรูๆ สารพัดที่จะเสีย tip”

“เมืองไทยเราเดี๋ยวนี้กระบาดมากนะคะ คุณพ่อไปตัดผมก็ให้ tip ที่ละบาทสองบาททุกทีค่ะ”

“จ๊ะ เราก็นำเอาของฝรั่งมาใช้เหมือนกัน แต่ตามร้านเล็กๆ เราไม่ tip เพราะ การ tip นี่ยังไม่แพร่หลายเท่ากับในยุโรปและอเมริกา”

“จริงหรือคะ คุณแม่ ที่ศักดิ์บอกไว้ ถ้าเราไปร้านใหญ่ค่าอาหารก็มักจะแพงขึ้น กินร้านเล็กๆ ก็ถูกลง” อรุณีถาม

“อาจจริงกระมัง ยิ่งถ้าลูกแต่งกายโก้ ใส่อาภรณ์เครื่องประดับหรูๆ และเอาใจยากสำหรับบ๊วยตัวแล้วละก็ แม่เชื่อว่าอาจโดนราคาแพงใหญ่ทีเดียว นอกเสียจากว่าภักตาคารนั้นเขาเขียนราคาอาหารไว้ให้ดูแล้วเท่านั้น”

“คุณแม่คะ ศักดิ์กับลูกจะไปถึงภักตาคารก่อนนายและภรรยาของเขา พอภรรยาของนายเข้ามา ลูกจะต้อนรับเขาอย่างไรล่ะคะ?”

“ตามธรรมเนียมชาวต่างประเทศ สตรีไม่จำเป็นต้องลุก ชายอายุน้อยควรลุกเพื่อต้อนรับแขกเสมอ โดยเฉพาะแขกหญิง ฝ่ายชายควรลุกให้เกียรติทุกครั้ง”

อรุณียกมือขึ้นลูบหน้าของเธอโดยไม่ตั้งใจ มารดาจึงรีบกล่าวว่า “อ้อ! อีกอย่างนะจ๊ะ ที่สำคัญมาก และแม่ขอร้องไม่ให้ทำ คืออย่าแต่งหน้าที่โตะอาหารเป็นอันขาด แบ่งกับอาหารมันกลมกลืนกันไปไม่ได้ แม้แต่เอากระจกเล็กๆ ออกมาคุ้ตะแบ่งนิดเดียว หรือลิปสติกสักหน่อยก็อย่ากระทำจ๊ะ ยิ่งหวีแล้วละก็อย่าได้ตะเลย มือของลูกก็ไม่ลูบหน้า ลูบผม ถึงเครื่องแต่งตัว บิดผ้าเช็ดหน้า ฯลฯ ถ้า

ลูกอยากดูหน้าของตัวเองก็ขอโทษเขาแล้วลุกขึ้นไปในห้องน้ำของภักตาคาร”

อรุณรีบหคมือของเธอทันที ขณะที่กำลังตั้งใจว่าจะถึงชายเสื้อที่ยับให้เข้าที่!

เมื่ออรุณรีออกจากบ้านไปแล้วในตอนค่ำ ขณะที่ลูกๆ นั่งล้อมวงรับประทานอาหารเย็นตามปกติ อรุณรีเอ่ยขึ้นว่า “คุณแม่คะ ถ้าเราไปกันหลายๆ คน เป็นผู้หญิงทั้งหมดนี่ล่ะคะ ใครจะเป็นคนจ่าย?”

“หนูหมายความว่า เพื่อนกันหมดอย่างนั้นหรือจ๊ะ นี่ก็เป็นปัญหาอีกอันหนึ่ง ซึ่งแม่จะเล็กน้อย แต่ก็ทำให้น่ารำคาญได้บ้างเหมือนกัน อย่างน้อยที่สุดบ่อยที่มาเก็บเงินนะแหละจะต้องรำคาญ เมื่อผู้หญิงที่นั่งกินอยู่โต๊ะเดียวกันแย่งกันออก” คุณแม่พูดต่อ “แม่เคยเห็นหลายคนที่ผู้หญิงออกไปกินอาหารข้างนอกด้วยกันเป็นกลุ่ม พอเวลาบ่อยมากคิดเงินก็ตกลงใจว่าจะแชร์กันออกเพื่อความยุติธรรม แต่แล้วผู้หญิงเรานะเป็นโรคอะไรไม่รู้ คือคิดเงินออกมาปั๊บไม่ได้ทันใจนัก ผลก็คือต้องรวมหัวกันคิดแล้วเสียงประหลาดๆ ก็ดังออกมา เช่นว่า ‘นี่เธอขนมจีบกี่จานจ๊ะ?’ หรือไม่ก็ ‘ฉันไม่ได้ใส่ไข่ ของฉันหุบปลาฉลามเฉยๆ ต่างหาก’ อะไรอย่างนี้”

“คุณแม่คิดว่าควรทำอย่างไรล่ะคะ?” อรุณถาม

“ทางที่ดี ควรให้บ๊วยเขาคิดแยกออกมาแต่ละคนเลยดีกว่าหรือ ถ้าไม่ยากทำอย่างนั้น ก็ให้ใครคนใดคนหนึ่งจ่ายเงินทั้งหมด แล้วค่อยทำการหารออกไปให้ถูกต้องภายหลัง จะแบ่งเงินอะไรกันก็ควรเลือกคนที่คำนวณดี ๆ และเสี่ยงไม่ต้งนัก ทุกอย่างจะได้เป็นไปอย่างเรียบร้อย และไม่วุ่นวาย” คุณแม่อธิบาย

“ถ้าคุณแม่ไปรับประทานอาหาร กับคุณอาผู้ชายของพวกลูกล่ะคะ? คุณแม่จะอย่างไรเวลาจ่ายเงินคะ? เพราะคุณแม่จ่ายเงินให้คุณอาผู้ชายทุกที แต่ลูกคิดว่าคุณอาผู้ชายคงจะอายนะคะ ที่มีผู้หญิงมาจ่ายเงินค่าอาหารให้” อูราณะ

“คำถามนี้ดีจัง ตามธรรมดาแม่ไม่ต้องการให้เขาอายกันเพราะแม่เป็นคนจ่ายเงิน แม่ก็ไปที่ภัตตาคารก่อนเวลาหน่อยหนึ่ง และตกลงกับคนเก็บเงินว่า แม่ไม่ยากจ่ายสแตงค์ต่อหน้าแขกผู้ชาย แล้วให้เงินเขาไว้จำนวนหนึ่ง พอจะว่าไม่เกินนั้น ส่วนเงินทอน แม่ก็ไปรับเอาวันรุ่งขึ้น”

“อย่างนั้นคุณแม่ก็ต้องรู้จักภัตตาคารนั้นดีสินะคะ”

“จะ ถูกแล้ว เพราะไม่ใช่ทุกแห่งที่แม่จะทำอย่างนี้ได้ โดยมากต้องเป็นภัตตาคารชั้นดีหน่อย ซึ่งไว้เนื้อเชื่อใจกันได้มีฉะนั้นก็อาจถูกโกง ไม่น่ารับรองเหมือนกันจ้ะ”

“ยิ่งถ้าเป็นภัตตาคารที่เรารู้จักกัน แม่ยังทำอย่างนี้สนิทใจ เพราะเราพูดกันรู้เรื่อง และรู้จักหน้ากันมาก่อน” คุณแม่พูดต่อไป

“ถ้าไม่เคยเห็นกันมาก่อนเลย ก็มักจะพูดลำบาก เขาอาจไม่เข้าใจจุดประสงค์ของเรา ในการรักษามรยาตข้อที่ว่า ‘ไม่ทำให้ผู้อื่นตะจิต ตะขวงใจเพราะเรา’ นั้นแหละจะ”

“บางทีลูกถือกระเป๋าค้วย และนั่งเฝ้าหลังทับมันตลอดเวลา จนเมื่อยอย่างนี้ ลูกขอแก้อีเขามาตั้งกระเป๋าค้วยได้ไหมคะ?” อูโรถาม

“ได้จ้ะ บ่อยเขามักจะสังเกตเห็น และเอาแก้อีว่างมาให้ลูก ตั้งกระเป๋าค้วยหนึ่งก็วางได้หลายกระเป๋าค้วย ไม่ต้องตัวละกระเป๋าค้วยจะกะกะ เป๋าค้วย ลูกไม่ควรเอากระเป๋าค้วยบนโต๊ะอาหารหรือเอาที่ถือห้อยไว้กับ มุมแก้อี แลดูไม่สวย”

“ถ้าผ้าเช็ดมือ หรือกระต่ายเช็ดมือตกจากตักลงไปบนพื้นละคะ?” อูโรถาม

“แม่อีกหวังว่า ลูกคงไม่เอาเท้ากับมันขึ้นมามี” คุณแม่พูด ยิ้ม ๆ “แต่ลูกต้องกล่าวขอโทษและก้มลงหยิบได้ หากเอากระต่ายเช็ดมือแผ่นใหม่ก็ยังมีจะสะดวกดีกว่า”

“แหม ! สงสัยจริงนะคะคุณแม่ ว่าบ้านนี้ผีอูโรนี่กำลังทำตัว ถูกต้องหรือเปล่าก็ไม่รู้?”

กิริยาสื่อตระกูล

วรรณีเป็นคนเดินสวย เวลาเดินท่าทางสุภาพ
หลังตรง เวลาก้าวก็ไม่ยาวไม่สั้นเกินไป แต่พองาม
แกว่งแขนน้อย ๆ และระมัดระวังเรื่องสะโพก ไม่
ให้ขยับยวบจนแลดูน่าเกลียดไม่สวยชวนมอง

ท่าทางเดินของสตรีอย่างวรรณีแสดงให้เห็น
ความสุภาพ ซึ่งมีอยู่ในนิสัยที่แท้จริงของวรรณี
ด้วยแล้ว

ถึงแม้เวลาเดินกับคุณพ่อ คุณแม่ อาจารย์
หรือผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสกว่า วรรณีก็ยังมีท่าทีสุภาพน่าชม
เธอรูจักเดินข้างหลังผู้ใหญ่ ห่างจากท่านประมาณ
ฟุตหนึ่ง ถ้าเธอใกล้ขึ้น เธอก็เอามือทั้งสองประสาน
กันไว้ น้อมตัวน้อย ๆ เวลาผู้ใหญ่หันมาพูดด้วย
และตอบทุกถ้อยคำอย่างชัดเจนและอ่อนหวาน

งานประจำปีของโรงเรียนเก่า วรรณีแต่งกายเรียบร้อยสะสวย
น่ารัก เธอพยายามจะเข้าไปยังที่นั่งใกล้คุณแม่ในกระโจมใหญ่ ซึ่งกางไว้
ให้บรรดาแขกและนักเรียนแก่นั่งชมพิพิธทัศน์ ที่นั่นมีท่านผู้ใหญ่หนึ่ง

เก้าอี้อยู่หลายต่อหลายท่าน การจะเดินผ่านไปไม่ใช่ของง่าย แต่ใคร ๆ ก็เห็นได้ทันทีว่า วรณิทำปัญหายากให้กลายเป็นง่าย โดยการก้มตัวผ่านผู้ที่นั่งอยู่ก่อน เมื่อผ่านผู้มีอาวุโสมาก เธอก็ก้มตัวมาก วันนั้นเธอสวมกระโปรงบานพองน่ารัก จึงต้องใช้มือจับกระโปรงไว้น้อย ๆ เพื่อกันมิให้ชายกระโปรงหรือแม้แต่ส่วนน้อยของเสื้อผ้าไปกรายผู้อื่นเข้าได้

มีนักเรียนเก้าอี้คนหนึ่งที่นั่งอยู่ก่อน กำลังพูดด้วยท่าทางเอิกเกริกและเสียงดัง ตลอดเวลาที่ยืนเก้าอี้ไปมา เข่าขาอย่างสบายอารมณ์ ลากเก้าอี้ตามตัวจนเกิดเสียงดัง และพรมที่เขาปูไว้ในกระโจมบนสนามหญ้า เป็นลูกคลื่นตรงส่วนที่เธอนั่งอยู่ ประเทียวกว่าเธอคนนั้นลุกจากเก้าอี้เดิม ไปนั่งบนเก้าอี้ตัวอื่น เมื่อพบเพื่อนเก่าที่เคยคุยกันลูกกอด ก่อให้เกิดความรำคาญแก่คนนั่งแถวๆ นั้นเป็นอย่างมาก

วรณิเฝ้ามองนักเรียนเก้าอี้คนนั้นเสียมิได้ และไม่ใช้แต่วรณิเท่านั้น อีกหลาย ๆ คนก็ต้องขำเล็งมองด้วยความรู้สึกรำคาญ และติเตียน

งานโรงเรียนวันนั้น เป็นงานเอิกเกริกมากที่สุดงานหนึ่ง ในไม่ช้าก็มีเสียงเพลงสรรเสริญพระบารมีดังขึ้น เมื่อสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินถึงบริเวณงาน วรณิกับ

คุณแม่พร้อมด้วยทุกคนในที่นั้น ถวายความเคารพอย่างถูกต้องแบบแผน โดยการลุกขึ้นยืนตรง มือทั้งสองปล่อยอยู่สองข้างตัว หันหน้าไปยัง ท่านที่ประทับยืนอยู่ ทุกคนยืนตรงจนจบเพลง แล้วก็ถวายความ เคารพอีกครั้งหนึ่ง

เป็นที่น่าสังเกตว่า นักเรียนและคนอื่น ๆ ที่ได้รับการอบรม มาเป็นอย่างดี ย่อมสามารถถวายความเคารพได้งามไม่ขัดเขิน และ สุภาพน่าชม

ฝ่ายชาย ถ้าคนใดสวมหมวก แต่งเครื่องแบบ คนนั้นก็ยืนตรง แล้วกระทำวันทยาหัตถ์ ผู้ชายคนอื่น ๆ ซึ่งแต่งกายสากลปกติ ไม่ได้ สวมหมวกหรือเครื่องแบบ ก็ยืนตรงหันหน้าไปทางสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ แล้วถวายคำนับ โดยการก้มศีรษะแล้วส่วนไหล่ ซ้าย ๆ ท่าพอสมควร แล้วก็ยืนตรง ไม่ผงกศีรษะเร็วจนเกินไป เหมือนจงใจแกล้งทำไม่ให้อยู่สุภาพ

คุณพ่อของวรรณีสวมชุดสากลธรรมดา และสวมหมวกด้วย วรรณีสั่งเกตเห็นท่าน ถอดหมวกออกก่อนถวายคำนับ

วรรณีทำตามคุณแม่ ถวายความเคารพแบบ “ถอนสายบัว” หรือย่อเข่าลงต่ำ ก่อนถอนสายบัว เธอยืนตัวตรงทำซิก หันหน้า ไปทางพระองค์ท่าน แล้วชักขาข้างหนึ่งไปข้างหลัง ทางตรงข้าม

ของชาที่ยืน แล้วย่อเข้าลงช้า ๆ ก้มศีรษะต่ำเล็กน้อย แล้วจึงเงยศีรษะ พร้อมกับชักขาที่ไขว้กลับที่เดิม ตั้งเข้าตรง แล้วยืนตรง รอจนองค์ประธานประทับบนพระเก้าอี้เรียบร้อยแล้ว ทุกคนจึงนั่งลงอย่างสุภาพ

“คุณแม่คะ เพลงเคารพมีแต่ท่านหรือคะ?” วรณีนกระซิบถามมารดา

“หลายเพลงจะ ที่ลูกต้องยืนตรงเคารพ เช่นเพลงชาติ เพลงมหาฤกษ์ มหาชัย และเพลงคำนับ เป็นต้น นอกจากนั้นก็มี เพลงประกอบอีก ซึ่งลูกต้องยืนถวายความเคารพ เมื่อประกอบขณะเสด็จฯ ลง หรือเสด็จฯ ออก และเวลาเสด็จฯ กลับด้วย”

วรณีนั่งชมการแสดงในสนามอันกว้างใหญ่หน้ากระโจมอยู่นาน ก็รู้สึกเมื่อย เหลือบมองดูคุณแม่ เห็นท่านยังนั่งตัวตรงเท่าซิดเข้าซิด มีอวางบนตัก

“ลูกอย่านั่งเอาเท้าไขว้กันจ๊ะ” คุณแม่เตือนเบา ๆ “อย่าไขว้ห้างด้วย ไม่สวยเลย น่าเกลียด แลดูไม่ใช่คนไทย คุณคนนั้นสิ! นั่งโยกหน้าโยกหลังอยู่ได้ จะนั่งจะลุกก็ไม่สุภาพเสียแล้ว ลูกไกรนะ!” น้ำเสียงของคุณแม่แม้ว่าจะเบา ก็แสดงความติเตียนเต็มที่ วรณีนมองดูก็เห็น “นักเรียนเก่า” คนเดิมกำลังหลุกหลิกเต็มประดา เธอรู้สึกทันทีในใจว่า “อ้อ! นี่แหละเขาถึงพูดกันว่า สำเนียงส่อภาษา

กิริยาต่อตระกูลยังงี้ล่ะ! คุณแม่ยังอยากรู้เลยว่า นี้นึกใคร จึงได้ไม่มีคน
ส่งสอนกันมาเสียบ้างเลย”

หลังจากที่สมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถเสด็จพระราช
ดำเนินกลับ วรณได้ถวายความเคารพ และรอนรถยนต์พระที่นั่ง
แล่นผ่านไปลับสายตา คุณพ่อคุณแม่ยิ้มขณะที่กำลังมองลูกสาว ท่าน
ทั้งสองทราบดีจากสายตาของแขกในงานนี้ ที่มองคุณวรณอย่างชมเชย
ในมรรยาทอันงดงามของเธอ.

แขกผู้ไปพัก

“ปิดภาคนี้ ทั้งคุณกับฉันอยากให้เธอไปพักกับเราสักสองสามอาทิตย์...” เป็นข้อความในจดหมายเชิญของเพื่อนเก่าของวิมาลา

วิมาลาเห็นว่า รัตกับชินมีฐานะปานกลาง มีบ้านไม่ใหญ่นัก แต่พอสบายที่ชายทะเล และมีลูกชายหญิงสองคน

เมื่อวิมาลาไปพักอยู่กับญาติผู้ใหญ่ ซึ่งมีฐานะมั่งคั่งที่หัวหินนั้น เธอเอากระเป๋าเดินทางไปด้วยสองใบ ภายในบรรจุเสื้อผ้าชุดดี ๆ รองเท้ามากกว่าสองคู่ และชุดชายหาดทันสมัย แต่หนี้ วิมาลาเอาเสื้อผ้าใส่สบายไปด้วยเท่านั้นและหัวกระเป๋าติดตัวไปเพียงใบเดียว

“ถ้าเรามีแขก และอยากให้แขกเขาทำอะไรกับเรา เราก็ทำอย่างนั้นกับเขาสิ จะไปยากอะไร” วิมาลาอธิบายแก่ผู้ตั้งข้อสงสัย ความจริงเธอได้ชื่อว่าเป็น “แขก” ที่น่ารัก และมักได้รับเชิญให้ไปพักตามบ้านเพื่อนและญาติทุกวันปีภาค

พอจดหมายของรติไปถึง วิมาลา ก็ตอบทันทีว่า จะไปไต่คว้าความเต็มใจ (เธอไม่นิยมการโทรศัพท์ หรือ 'ฝาก' คนอื่นไปบอกให้) ในจดหมายนั้นเติมท้ายว่า “ฉันเกือบจะอดใจรอวันที่จะได้พบเธอและคุณชิน ตลอดจนหลาน ๆ ต่อไปไม่ไหวแล้วละซี”

เมื่อวิมาลาไปถึงบ้านท้ายไร่ที่ศรีราชาของรติ เธอเลือกเอาเวลาที่รติเข้าครัวไปดูอาหารเป็นหนสุดท้าย มาจัดข้าวของเสื้อผ้าแต่ละชั้นพับเรียบ รองเท้าเอาแอบไว้มุมหนึ่งไม่ให้เกะกะ กระเป๋เอาไปวางบนหลังตู้ใหญ่ ของสำหรับชำระล้างหน้าตาใส่ชั้นรวมไว้ใกล้อ่างล้างมือ บนเตียงที่ปูผ้าคลุมไว้นั้น วิมาลาไม่นึกฝันที่จะเอาเสื้อผ้าลงไปวาง นอกจากชุดนอนสะอาด ๆ ชุดเดียว ผ้าสีแก่นั้นถึงจะสะอาดเท่าใดก็อาจทำให้สีอ่อนของผ้าคลุมเตียงคล้ำลงไปบ้างได้ สิ่งหนึ่งที่เธอไม่ทำก็คือ การนั่งลงบนเตียงโดยที่ยังไม่ใช้เวลาเข้านอน

ผู้เป็นแขกที่ดี จะได้สังเกตดูการจัดระเบียบบ้านของแม่บ้านที่ท่านได้รับเชิญไป ว่าเป็นคนเรียบร้อยแค่ไหน ถ้าเธอผู้นั้นมีระเบียบ ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะอยู่ตามที่ของมันไม่เกะกะ และท่าน—ในฐานะผู้ได้รับเชิญ—ก็ต้องปฏิบัติตัวของท่านให้ได้เท่าระดับนั้นจริงๆ ถึงแม้จะรู้ตัวว่า โดยปกติเราเป็นคนไม่เรียบร้อยแค่ไหน ก็ต้องพยายามให้เข้ากับเขาได้ อย่าให้เขารังเกียจว่าเลอะเทอะ วางที่ไหนทั้งที่นั่น ต้องให้เขาดูตามรอยเก็บให้ เป็นการเสียชื่อเสียงๆ

ห้องน้ำ—เป็นที่ ๆ สำคัญอย่างยิ่งของบ้าน ห้องน้ำสะอาด บ่งถึงความสะอาดของคนในบ้าน เช่นเดียวกับมือ และเล็บที่สะอาด กับบอกลิสัยของเจ้าของ

ดังนั้น ทุกครั้งที่ใช้ห้องน้ำ และก่อนออกจากห้องน้ำต้องดูแลให้ทั่วว่า สะอาดเรียบร้อยดีแล้วหรือยัง อย่าปล่อยให้ยังแฉะ พื้นยังเป็นรอยโคลนสกปรก และเดินไม่รู้ไม่ชี้ออกไปเป็นอันขาด

“ฉันไม่ชวนยายนั้นมาอีกละเธอ หนก่อนเอาผ้าเช็ดตัวของฉันไปใช้” สาวิตรีบ่น

อย่าว่าแต่ ‘ยายนั้น’ ซึ่งเป็นแขกที่ได้รับเชิญจะเอาผ้าของสาวิตรีไปใช้เลย แม้แต่ลูก ๆ ของเธอเองสาวิตรีก็ไม่ยอมให้ใช้ ผ้าขนหนูปะปนกัน ของใครก็ต้องเป็นของคนนั้น

วันรุ่งขึ้น วิมาลาทำเตียงเองก่อนลงไปชายหาด ตอนเย็นรติกก็ห้ามว่า “ทีนี้อย่าทำนะ ปล่อยไว้เถอะ”

วิมาลาเห็นว่า รติทำงานบ้านเอง และไม่มีคนใช้ จึงยืนกรานจะทำเอง

“แต่เธอมาพักผ่อนจะ ฉันไม่ต้องการให้เธอทำอะไรสักอย่าง” รติว่า

“งั้นเราทำกันทั้งสองคน เสร็จเร็วด้วย และฉันก็อยากช่วยเธอ มั่งนิต ๆ หน่อย ๆ” วิมาลาเสียงอย่างฉลาด

ลูก ๆ ของรติ 'แย่ง' เข้าห้องน้ำทุกเช้า กว่าพ่อแม่ลูกจะเสร็จ วิชาลา ก็คอยแทบแย้ เธอจึงตื่นเช้ากว่าเพื่อน และใช้เสียก่อนให้เสร็จเรียบร้อย คุณแม่ทุก ๆ อย่างดีแล้ว จึงออกไปแต่งตัว กว่าพวกนั้นจะเสร็จกัน เธอก็แจ่มใสอยู่ในเสื้อผ้าชุดสะอาดแล้ว วิชาลาไม่เคยปรากฏตัวให้ใครเห็นในขณะที่ห้วย่ง หน้าย่องออกมาใหม่ ๆ จากที่นอน หรือใส่เสื้อคลุมเดินออกไปรอบบ้าน หรือไปคุยไปหัวเราะกับซินขณะที่รติกำลังวุ่นอยู่กับงานบ้าน

เวลาที่รติบ่นว่าสามี "ชอบทั้งขี้ขี้หรือทั้งบ้าน หาที่เขียให้ก็ไม่เห็นเขีย" วิชาลา ก็เคยแย้งแทนให้ว่า "โธ่! ช่างเถอะอยากสนุกก็ให้เขาสนุกไปเถอะน่าเธอ"

วิชาลาจากไปเมื่อสัปดาห์สุดท้ายแล้ว ห้องพักของเธอเรียบเตียงทำเสร็จแล้ว ข้าวของไม่มีตกหล่นหลงลืมเอาไว้ให้เจ้าของบ้านต้องคอยส่งตามไปให้ และวันรุ่งขึ้น วิชาลา—แขกที่ดี—ก็ลงมือเขียนจดหมายสั้น ๆ ขอบใจรติกับซิน สำหรับเวลาพักผ่อนชายทะเลที่เธอได้รับกัวยความสขใจ.

มรรยาทการแต่งกาย

การที่มั่งคั่งกล่าวว่า “ไก่อามเพราะชน คนงาม
เพราะแต่ง” นั้น ไม่ได้หมายความว่าต้องแต่ง
ด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ที่มีราคาล้นเหลือ ทำผมาจากร้าน
แพงๆ หรือสวมรองเท้าแบบใหม่เอี่ยม จึงจะเรียก
ว่างาม แท้จริงการแต่งกายให้เหมาะสมตามกาละ
เทศะต่างหากจะทำให้ทุกคนยกย่อง และเรียกเราว่า
แต่งตัวงาม เหมาะทุกโอกาส

ความสะอาดเป็นข้อแรกในเรื่องแต่งกาย ตั้งแต่
แต่เส้นผม ถึง เล็บมือ เล็บเท้า ต้องได้รับความเอาใจใส่
โดยสม่ำเสมอเลือกแบบเสื้อให้เหมาะทั่วทุกวัยให้ได้รูป
อย่ารุ่มร่ามและไม่นิยมแบบที่นำอยู่ได้สมัยเดียว พอ
หมดสมัยก็ต้องแขวนทิ้งไว้ในตู้ ควรเลือกเสื้อผ้าที่แบบ
เรียบๆ อยู่ในความนิยมได้นาน ถ้าประคิษฐ์ปกคอ
ได้ กลัดอาภรณ์แก่ๆ แก้วไขตรงนั้นตรงนั้นเสียบ้างก็
กลายเป็นเสื้อที่เลอะแปดกตาไปได้ จึงจะเรียกว่าเข้าใจ
แต่งตัวให้แลดูงามทุกสมัย

หญิงที่ดีต้องรู้จักซ่อมแซมสิ่งของๆ ตน ซึ่งนับรวมอยู่ในจำพวกเสื้อผ้าด้วย ใครเล่าจะสวยได้ ถ้าเสื้อที่สวมกระดุมหลุด? ตะเข็บปริ? ซาดแล้วยังไม่ได้ซุน? เอาเข็มกลัดติดไว้ก่อนก็ใช้ได้? เราก็เคยเห็นกันอยู่เสมอ และบางทีเคยทำเอง ทั้งๆ ที่รู้อยู่เต็มอกว่า มันเป็นนิสัยของคน “สะเพร่า” เอาแต่เร็วเข้าว่า

ไม่ใช่แต่เพียงเสื้อผ้าภายนอกเท่านั้น แต่มีตรงตุงดูแลเสื้อผ้าชั้นในให้งามสะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ เสื้อชั้นในที่สวมกับเสื้อนอกบ้าง ควรจะให้มีส่วนกันกับเสื้อชั้นนอก เช่น ถ้าเสื้อนอกสีขาาก็ไม่ควร สวมเสื้อชั้นใน สีดำ หรือสีชมพู เพราะแลดู ตัดกัน อย่างน่าเกลียด ไม่สุภาพ ถ้าเสื้อนอกเนื้อผ้าบางมากเสื้อในควรเป็นชนิดตัวยาว หรือมีฉนวนก็สวมเสื้อชั้นในติดกับกระโปรงในที่เรียกว่า ‘เปตติโค้ต’ (Petticoat) ทับเสียอีกชั้นหนึ่ง ควรมีกระดุมยาวตลอดตัวคอยดูแลตรวจตราเสมอ ก่อนออกข้างนอก ไม่ให้กระโปรงในยาวกว่ากระโปรงตัวนอก นี่เป็นสิ่งที่เราก็เห็นกันจนแทบชินตา เด็กสาวสวยแต่งตัวทันสมัยคนหนึ่ง เดินข้ามถนนไปอย่างภาคภูมิใจ เธอสวมกระโปรงติดกันทั้งชุดสีชมพูสดกลีบดอกกุหลาบ ทุกคนพากันมองเธอ . . . แต่ . . . พิธั! เธอคนนั้นหารู้ไม่ว่าชายกระโปรงชั้นในในลอนติดลูกไม้สีดำ ได้แลบแฟลมลงมาตึงเกือบคืบ !!

อย่าเอาอย่าง การแต่งตัวจากตาราภาพยนตร์ หรือนางแบบตามหนังสือแฟชั่นแบบเสื้อ และอย่าเอาอย่างไปเสียหมดจากเพื่อนที่เขาสวมแบบนั้นแล้วสวย เพราะถ้าเราไปตัดมาสวมเองอาจพบว่า ใส่ไม่สวยเลยและไม่เหมือนเขาใส่ ต้องพิจารณารูปทรงของเราว่าเป็นอย่างไร ถ้าไม่คล้ายคลึงกับเขาก็อย่าลองสวมเสื้อแบบเขา เช่น นางแบบเป็นคนผอม ระวัง คอยาวใส่เสื้อปกตั้งแบบคอจีนได้งาม แต่เราเป็นคนอ้วน เตี้ย หน้ากลมและคอสั้น ถ้าใส่แบบของเขาเข้า ก็เสียดูเหมือนกับไม่มีคอ มีแต่ลูกกาง เพราะเสื้อ แบบนั้น ยิ่งทำให้ คอสั้นหรือถ้าเพื่อนเขานุ่งกระโปรงแคบได้สวย กระฉับกระเฉงดี ก็ไม่ต้องเอาอย่างเขา ถ้ามิตรเป็นคนท้วมและตะโพกใหญ่ เพราะนุ่งกระโปรงแคบๆ กับ ๆ ยิ่งจะทำให้ตะโพกใหญ่ ท้องพลุ้ย ไม่เจริญตาเลย!

รู้จักเลือกสีของเสื้อผ้าให้เหมาะกับผิว หญิงไทยโดยมากผิวคล้ำไม่ควรเลือกผ้าสีฉูดฉาดบาดตา เว้นไว้แต่คนผิวขาวซึ่งโชคดีใส่ได้ทุกสี คนสูงใหญ่ไม่ควร สวมเสื้อผ้าสีสดๆ หรือที่เป็นริ้วยาวใหญ่ คนอ้วนเตี้ยควรรงคสีอ่อนมากๆ และผ้าริ้วตามขวาง คนผอมบางไม่ควรใส่เสื้อที่เข้ารูปทรง แต่ควรเลือกชนิดที่บานและติกระบายได้ตามความพอใจ ให้รูปร่างแลดูอ้วนท้วมขึ้น ส่วนคนอ้วนอยู่แล้ว ต้องเลือกแบบเรียบมากๆ คอธรรมดาไม่มีลูกไม้ โบว์ หรือระบายติดรุ่มร่วมเลย

ผ้าในตลาดเมืองไทย กำลังเต็มไปด้วยผ้าที่มีทุกเนื้อทุกดอก และทุกสี อย่าหลงเชื่อคนขายตลอดเวลา แน่ละ! เขาจะต้องบอกว่า “ผิวย่างคุณใส่สีนี้สวยแน่ ชูขึ้นนี้ดีกว่าสวยกว่าโน่นอีก ฯลฯ” เขาอยากขายสินค้าของเขา เขาก็โฆษณาชวนเชื่อ แต่ถ้าเราเชื่อแต่ปากเขา ไม่เชื่อตัวเรา เราก็มักซื้อของผิดความประสงค์เรื่อยไป และเบื่อง่ายกว่าที่เราเลือกซื้อเอง

ประเทศไทยมีอากาศร้อน ผ้าชนิดปนขนสัตว์จึงไม่ควรซื้อมาใช้ เพราะจะใส่มั้ยสบาย กันและร้อน เสื้อกลางวันควรเป็นผ้าทนนํ้าทนสบู เพราะต้องซักทุกวัน ชนิดดอกทวงโลดโผนเบื่อง่าย และสะดุดตาเกินไป ทำให้จำได้ง่าย ชนิดที่เป็นแพรมันวาวๆ ควรใช้แต่ตอนเย็นและกลางคืน ชีฟองควรเก็บไว้ใช้งานบ่ายและค่ำ กลางวันร้อนอบอ้าว ควรเลือกผ้าฝ้ายเนื้อเย็นๆ สบายๆ เท่านั้นค่ะ

อย่าประเดศวมใส่เครื่องอาภรณ์มากเกินไป จะกลายเป็นคน “เท่อ” ไม่แลดูงาม ถ้าจะสวมสร้อยทอง ก็ไม่ควรสวมแหวนไข่มุก ถ้ากลัดเข็มกลัดไข่มุก ก็ไม่ต้องสวมสายสร้อยด้วยอาภรณ์สัก ๒ ชิ้นก็พอถม อย่าสวมใส่มากกว่านี้ เพราะบอกรสนิยมต่ำ ไม่ใช่ของดี

เวลาไปงานศพ ซึ่งเป็นงานโศรกเศร้า ควรงดเว้นแบบเสื้อที่โลดโผนเกินไป ดอกลูกไม้ บักลูกบัก บักดอก ผ้าบางๆ ผ้าท่วน

มันระยับ ต้องงอคึกซาค เลือกแบบเรียบ มีแขนคอไม้ลึก และผ้าเนื้อ
ดีแต่เรียบ ๆ ไม่มีอะไรชวนสะกูดตา และถ้าจะประดับอารมณ์ ควร
เป็นสีขาวหรือดำเพียงชั้นเดียว ไม่แต่งหน้ามาก จึงจะแสดงความ
เคารพแก่นาง^๕ และแสดงมรรยาทอันดีให้ปรากฏแก่ผู้ที่ได้พบเห็น.

แต่งกายตามกาลเทศะ

การพยายาม ทำตัว ให้แลดู สะอาด เรียบร้อย
อยู่เสมอ เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความเลื่อมใสนับถือ
ไม่ว่าท่านจะอยู่ในบ้านหรือออกไปข้างนอก ถ้าผม
เผ้า หน้าตาไม่อยู่ใน ลักษณะ ของ คน ที่เพ่ง ตนนอน
ใหม่ ๆ และเสื้อผ้าไม่ยับยู่ยี่ แต่เป็นระเบียบอยู่
เสมอ ความนับถือในตัวของท่านเอง จะแจ่มชัด
ออกมาตรงนเอง ก่อนที่ท่านจะให้คนอื่นรู้สึกนับถือ
ในตัวของท่าน ท่านต้องนับถือตัวเองเสียก่อนจึงจะ
ใช้ได้

ไม่ว่าท่านจะแต่งกายในชุดนอนหรืออยู่กับบ้าน ความรู้สึกที่ว่า
รูปร่างของท่านไม่เป็นที่ทุเรศในสายตาคนอื่นนั้นทำให้เกิดความสุข การ
พยายามทำตัวให้เรียบร้อยอยู่เสมอ ไม่ใช่ของที่ต้องซื้อหา แต่ท่านต้อง
พยายามด้วยตนเองจึงจะสำเร็จ ลองนึกถึงแม่บ้านที่นุ่งโจงหรือซิ่น
เก่า ๆ หรือพ่อบ้านที่มีผ้าขาวม้าเป็น “ชุดอยู่กับบ้าน” ว่าจะน่าดู
เพียงไหน ! เทียบกับคนที่ไม่ยอมแต่งสิ่งเหล่านี้เลย เพราะกางเกงแพร

กิติ หรือโสร่งกิติ ไม่เชิดชูบุคคลิกของคนขึ้นมาได้เลย ไม่มีผู้ใดที่เลว
สวยเมื่อสวมสิ่งใดสิ่งหนึ่งดังกล่าว

สมมุติว่ามีเพื่อนเชิญเราไปรับประทานน้ำชา หรือข้าวกลางวัน
ข้าวเย็นฟังก์นตรี ละคร หรือภาพยนตร์ สิ่งแรกที่ท่านจะต้องคิดถึง
ก็คือ ผู้ที่เชิญท่าน เพื่อเป็นการแสดงความนับถือคน ๆ นั้น ลอง
คิดดูสิว่า เขาเป็นคนจำพวกไหน ถ้าเขาเป็นคนเบี่ยงน้อยหย่อนน้อย
สักหน่อย และจะแต่งกายอย่างธรรมดาที่สุด ท่านก็ไม่ควรเลือกเอา
เสื้อชุดที่เยี่ยม หรือประดับประดาด้วยเพชรพลอย ให้เลยเกินหน้าของ
เขาไป เสื้อตัวไหนก็ได้ที่ไม่สะกดตาเกินไปหรือชุดที่สวมแล้วสบาย
ที่สุดจะเหมาะสมกว่า อย่าได้พยายามทำตัวเป็น “ดารา” ในงานที่มีผู้เชิญ
เลย ยกให้ผู้เชิญเป็นคนแต่งกายได้ดีเลิศจะนำคุณกว่า ทั้งนี้ไม่หมายถึง
งานราตรีสโมสรหรือการไปเที่ยวกันเอง ซึ่งท่านจะแต่งให้เลิศลอยสัก
เพียงใดก็ได้ โดยที่ไม่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกด้วยประการทั้งมวล

ตรงข้าม ถ้าเพื่อน หรือผู้ที่เชิญ ท่านไปในงานเลี้ยงอาหารค่ำ
เป็นผู้มีเกียรติ และมีฐานะดี เรื่องเครื่องแต่งกายของเขานั้น ไม่ต้อง
กล่าวถึงว่าจะงดงามพิสดารอยู่เสมอเพียงใด ท่านก็ต้องให้เกียรติแก่
เขาโดยไม่ทำตัวขอมซ่อไปในงานนั้น ผู้ที่เชิญท่านจะไม่รู้สึกอึดอัด
แต่ินิดเดียว ถ้าท่านแต่งกายสวยเป็นพิเศษในงานกินนั้น เพราะเขา
เอง (และใคร ๆ) ก็รู้ว่าเขามีเงินที่จะซื้อของอย่างนั้นที่ท่านสวมอยู่
เหมือนกัน จึงไม่เป็นการเสียหน้าใจของทั้งสองฝ่าย

ถ้าท่านไม่ทราบว่าเป็นคนใดของท่าน มีฐานะดีหรือไม่ การแต่งกายอาจทำให้เขาลำบากอยู่บ้าง ก็อาจโทรศัพท์หรือเปรยขึ้นว่า “งานกันเองนะ ไม่ต้องแต่งตัวสวยสักนิดเดียว” หรือ “เสื้อฮาวายสำหรับผู้ชายครับ” เท่านั้นเอง ผู้หญิงก็จะทราบทันทีว่า ถ้าไปกับคนใส่เสื้อฮาวายจำลองอย่างนั้นแล้ว เธอเองก็ไม่อาจสวมชุดไหมไทยหรืออะไรที่งามวิจิตรนักก็ได้

แฟชั่นการแต่งกายของสตรี และบุรุษเปลี่ยนไปตามสมัย ฉะนั้นการพลิกดูแบบเสื้อบ้างเท่าที่โอกาสจะอำนวย และมีสักชุดหรือสองชุดดี ๆ ที่ ‘ออกแซก’ ได้ ก็เป็นการเพียงพอแล้ว หญิงที่ฉลาดอาจตัดเสื้อแบบเรียบ ๆ ที่ไม่ล้าสมัยง่ายสักสองชุด กลัดคอกไม้สักข้อหนึ่งที่หน้าอกซ้ายหรือขวา การเพิ่มเติมอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ ทำให้เสื้อดี ๆ ที่พอเหมาะตัวเพียงสองสามชุด ไม่เป็นที่น่าสังเกตว่า เรากำลังสวมชุดเก่าไปในงานอีกแห่งหนึ่งอีกแล้ว !

เสื้อดำชุดไว้ทุกข์อาจมีโอกาสนำใช้ได้เพียงน้อยครั้ง แต่ในงานประชุมเพลิงที่มีญาติมิตรของผู้ตายมากหน้าหลายตา ก็น่าที่จะทำตัวให้เป็นที่น่าดู โดยไม่สักแต่เอาเสื้อเก่า ๆ ที่ล้าสมัยแล้วไปย้อมดำ หรือร้ายไปกว่านั้น คือรื้อเอาเสื้อสมัยเก่าที่สุด ที่มีแบบน่าชื่นสำหรับคนสมัยนี้ ผ่าก็เก่าจนแลเห็น หรือเกือบจะพurun แล้วมาใส่เสื้อชุดดำไม่ควรเป็นแบบที่เลิกลอยแต่ประการใด เพราะการไว้ทุกข์ไม่ใช่การประกวดแบบเสื้อ ผำธรรมเนียมเปลี่ยน ๆ ไม่ต้องมีลวดลาย และไม่จำเป็นที่จะ

ต้องเป็นผ้าลูกไม้ ตัดแบบเรียบ ๆ มีแขนยาวครึ่งแขน หรือสั้น แต่ไม่ใช่ไร้แขนเสื้อเสียทีเดียว คอก็ควรจะตั้งพอดู ไม่ต้องประทับเพชรพลอยวูบวบในงานนี้ และถ้ารักจะใส่แหวนสักวง หรือต่างหูสักคู่ ท่านก็ต้องเลือกเอาไข่มุก หรือเพชรหรือหินอื่นที่ไม่มีสี การแต่งคำแล้วสวมแหวนมรกตหรือทับทิม เป็นของที่ไม่เข้ากันเลย ผู้ที่แต่งกายเครื่องทุกข์ในงานประชุมเพลิง ควรจะระลึกถึงการสวมถุงเท้าไนลอน (สตรี) สีดำเพื่อความเรียบร้อยด้วย ถ้ามี และถ้าโอกาสจะอำนวย

ครูที่พร่ำสอนศิษย์ให้ “ตัดเล็บเสีย ล้างมือให้สะอาด เสื้อต้องขาวและเรียบ รองเท้าต้องขัด ผมหวีให้เรียบร้อย” จะทำประโยชน์อะไรได้ ถ้าเสื้อผ้าของครูเองกระดำกระด่างยับยู่ยี่ ผมยุ่ง มือสกปรก และรองเท้าไม่ได้ถูกยาขัดเสียเลย.

โรคไม่ตรงต่อเวลา

มีคนหลายคน เคยพูดให้ผู้เขียนฟังว่า “จะเกลียดใครเท่ากับคนไม่ตรงต่อเวลาเป็นไม่มีเลย”

“ดูหรือ นัดเราตั้งแต่บ่ายโมง ป้านี้ สองโมงกว่าแล้วยังไม่มาอีก !”

“ต้องบอกให้เขามาตอนห้าโมงเย็นนะจ๊ะ มิฉะนั้นเขาจะช้าหนึ่งชั่วโมงเสมอ ถ้าเธอต้องการให้เขามาหกโมงเย็น ก็บอกไปว่าห้า....”

นิสัยไม่ตรงต่อเวลา ดูเหมือนจะเป็น ‘โรค’ อย่างหนึ่งที่ติดต่อกันง่าย เริ่มต้นแต่เช้าตรู่ คิดว่าจะปลุกนาฬิกาสัปดาห์ครั้งจะได้ตื่นขึ้นมาดูหนังสือ และทบทวนบทเรียนเตรียมสอบ แต่พอนาฬิกาปลุกเข้าจริงก็บอกตัวเองว่า “ฮือ! รออีกเดี๋ยวนา” พอเปลือกตาปิดก็เลยปิดเรื่อยไปจนพระอาทิตย์ส่องแสง และงานยังคงนอนอยู่กันกระเป๋ารเรียน !

มาโรงเรียนสายเข้าสักวัน แล้ววันอื่น ๆ ก็จะมีผลสายไปด้วย นักเรียนที่ออกจากบ้านสาย จะยิ่งพบกับผู้คนและเหตุการณ์ล้วนแต่ชวนให้หัวเสีย เพราะคนที่ขึ้นสายทั้งหลายไหนจะต้องเบียดเสียดกับคนในรถประจำทาง ต้องทิดจรรยาครบทั้ง ร้อน ทำให้เหน็ดเหนื่อยก่อนจะถึงที่ทำงาน หรือสถานศึกษาเสียแล้ว!

โรคไม่ตรงต่อเวลา เป็นโรคติดต่อกันได้ง่าย จนแม้ว่าจะเป็นผู้ใหญ่แล้ว บางคนก็ยังติดนิสัยเดิมอยู่นั่นเอง นับว่าเป็นที่น่าเบื่อ น่าระอาต่อคนอื่นมาก ถ้าเป็นการนัดด้วยเรื่องไม่สำคัญก็แล้วไป แต่ ถ้าเป็นการนัดเรื่องสำคัญมาก ๆ ก็การงานก็จะเลยพลอยเสียไปหมด ไม่เกิดผลอันใดทั้งส่วนผู้นัด และผู้มา ไม่ตรงตามนัด

คนที่ผิดนัด

และผิดเวลานัดมาก ๆ เรียกได้ว่า เป็นคนหยาบ ไม่ใช่ผู้ดี เพราะเราไม่แสดงความนับถือคนที่เรานัด ปล่อยให้เขารอ

ถ้าเพื่อนคนหนึ่งเชิญไปรับประทานอาหารข้าวเย็นที่บ้านของเขา เวลาที่ตรง เราควรไปไม่ให้ช้ากว่าที่นัด สักห้านาทีก็เรียกว่าช้าแล้ว ถ้าช้ามาก ๆ โดยเหตุสุดวิสัยที่จะหลีกเลี่ยงได้ เช่น มีแขกมาหาที่บ้านในตอนนั้น ก็นับว่าพอจะให้อภัยกันได้

แต่ถ้าวันรุ่งขึ้น รถของโรงเรียนจะพาออกไปทัศนศึกษาเวลาหกโมงเช้า เผอิญตื่นสาย ปล่อยให้รถกับเพื่อนฝูงรอแทบแย่ ก็ควรให้รถเขาออกไปก่อนโดยไม่มีเรา หรือถ้าเขาคอยจนเบื่อหน่าย ก็ควรมีข้อแก้ตัวพอฟังได้ ไม่ใช่บอกว่า “แหม! นอนเสียเพลิน” “โอ้โฮ! ความจริงไม่ควรรรอเลย ไปก่อนก็ได้สินะ!” ฯลฯ เพราะไหนๆ เขาก็รอแล้ว

เพื่อนคนหนึ่งบอกว่า “อะไรจะมาร้ายเท่ากับ นาย ก. แกขอ ยืมเงินวันเสาร์ แล้วบอกว่าจะเอามาคืนเสาร์หน้า แต่แล้วอีกห้าเสาร์ แกถึงโผล่มาบอกว่า “โอ้โฮ! สิมไปสนิทเลยหรือนัดไว้จะมาเสาร์ไหนกันแน่ แล้วตกลงจะเอาเสาร์ไหนถึงจะดี?” โรคไม่ตรงเวลาจึงน่าจะแก้ไขหายเสียจริง ๆ!

ผู้หญิงชอบสุภาพบุรุษชนิดไหน?

จริงหรือที่ว่า ผู้หญิงชอบใครก็ตามที่มีเงิน
มาก ๆ มีรถยนต์โก้ ๆ พุดเก่ง และคนที่รู้จักความ
หมายของคำว่า “เอาใจ” โดยที่ชายโดยมากมักจะ
มองข้ามไปเสีย ถ้าท่านสุภาพบุรุษต้องการทราบวิธี
ที่จะทำให้ สุภาพ สตรี ของ ท่าน พอ ใจ ในท่าน ละก็
โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้

อย่าคิดว่า ผู้หญิง ชอบเดินกับ ชายที่ไม่เคยคอย
เธอเวลาข้ามถนน หรือในเวลาเดินที่รีบจ้ำจ้อ ๆ จน
ออกหน้าไปไหน ๆ ขณะที่รองเท้าชั้นสูงกับเท้าเล็ก ๆ
ของเธอต้องวิ่งตามกันทีเดียว เธอไม่ชอบให้ท่านพุด
พลางสูบบุหรี่ไป (ร้ายกว่านั้น คือพุดขณะที่มีบุหรี่อยู่ที่
มุมปาก) เธออาจไม่รังเกียจที่ท่านสูบบุหรี่ (ผู้หญิงสมัย
นี้สูบบุหรี่กันหมดไป) แต่เธอไม่ชอบให้ท่านเดินสูบบุหรี่ปุ่
ไปตามถนนหลวง เพราะเป็นกิริยาที่ไม่สุภาพ และยัง
อยู่ในวัยเล่าเรียน การมีบุหรี่อยู่ที่ปาก เป็นอาการที่ไม่
งามเลย นักศึกษามหาวิทยาลัยในต่างประเทศก็ไม่ทำกัน

นอกจากพวกเกร ซึ่งบุหรี่ย่อมเป็นเครื่องหมายของ
พวกเขา แม้แต่ในเวลาที่ท่านพาเธอไปรับประทานอาหาร
อาหารที่ภัตตาคารก็เถอะ เธอไม่ชอบให้ท่านเปิดประตู
ผางแล้วเข้าไปก่อนโดยไม่รอให้เธอเข้าไป และ... แม้
ว่าห้องของท่านจะหิวจน ไล่แทบแขวน เพียงใด ก็ขอย่า

นั่งลง ก่อนที่ จะ เลื่อนเก้าอี้และคุกให้เธอ
นั่งลงเรียบร้อยเสียก่อน

วิมาลา บ่นว่า “ไม่เคยเกลียดอะไรเท่า
กับตอนที่สมศักดิ์ส่งขลุ่ยเสียงดัง!”

มาลินี “เกลียดคนที่จับซ้อนส้อมเหมือน
กับค้ำจอบค้ำเสียม ไม่รู้ว่าจะกล้วมันหลุดมือ
ไปข้างไหน”

อรศรี “ช่วยเขาไม่เคยใช้ช้อนกลาง ไป
กินข้าวข้างนอกที่ไร้นั้นเป็นกินไม่ลงสักทีเพราะ
เขาชอบเอาช้อนของตัวเองตักกินหมดทุกชาม”

โสภา “เขากินข้าวเกลี้ยงจานไม่เหลือ
สักเม็ด รับประทานอย่างกับกลัวใครจะมาแย่ง น้า-
สงสารลำไส้ แล้วก็เวลาเขาชดน้ำแกงหรือซุปร
นะเธอ เสียงกัจฉฉฉนั้นต้องมองคุไปรอบ ๆ ทั่ว

เผื่อจะมีใครรู้จักนั่งอยู่ และมองอยู่ จะได้คอยแก้ตัวทีหลัง”

ภรรยาที่รู้ดีว่า สามีของตนไม่สนใจเรื่องมรณาท ก็อาจพยายามเตือนเขาทางอ้อม สามีที่ดีต้องรับคำวิจารณ์โดยละม่อมไว้อย่างน่าชื่นใจ เพราะมันเป็นเพียงความหวังดีของเธอที่ไม่อยาก让他ไปแสดงอะไรเป็น ๆ ให้อายเพื่อนฝูงต่างหาก

ถ้าท่านออกไปรับประทานอาหารกับเธอ และมีเพื่อนของเธอกรากเข้ามาปราศรัยด้วย เธอจะรู้สึกเดือดร้อนใจ ถ้าท่านยังคงนั่งอยู่กับที่ไม่กระดิกกระเดี้ย ทำทีคล้ายกับว่าไม่มีอะไรเกิดขึ้นอย่างนั้นแหละ !

หน้าตาของท่านน่ารักไหม เวลาที่ท่านใช้ไม้จิ้มฟันต่อน้ำเธอ?

สุภาพบุรุษจะลุกขึ้นยืน เมื่อสตรีอีกผู้หนึ่งเข้าไปในห้องนั้น

เมื่อไปหาใคร ผู้มีมรณาทดีจะไม่อยู่นานเกินไป เพราะเจ้าของบ้านอาจมีกิจอื่นที่จะต้องรีบกระทำ แต่เกรงใจจึงไม่กล้า แสดงว่ารีบร้อน

สุภาพบุรุษจะออกจากรถไปทอดหน้าบ้าน เมื่อไปหาผู้ใด เขาจะไม่บีบแตรเรียกเป็นอันขาด

เขาไม่พาเพื่อนสตรีไปในที่เรีงรมย์ ซึ่งเรียกว่า ‘สูง’ (สำหรับระดับของสถานที่หย่อนใจ) เช่นไนท์คลับชั้นแล้ว

เขาจะไม่มีวันตะโกนเรียกชื่อของเธอในกลุ่มคน แม้ว่าเขาลัว
เธอจะหลงทาง หรือมองข้ามเขาไปก็ตาม !

เมื่อไปส่งเธอที่บ้าน คุณแฉจนเธอเข้าบ้านเรียบร้อยแล้วจึงกลับ
แต่ไม่เข้าไปในบ้าน นอกจากจะมีผู้เชิญให้เข้าไป

เวลาเดินบนบาทวิถี สุภาพบุรุษเดินริมนอก (ติดถนน) สตรี
เดินข้างใน ถ้ามีสตรีสองคน บุรุษก็ไม่เดินระหว่างเธอทั้งสอง แต่
ยังคงเดินริมนอกเช่นเดิม

เขาจะไม่แตะต้องเพื่อนหญิงเลย ไม่ว่าจะเป็นการหยอกล้อ
หรือด้วยประการใดก็ตาม เขาจะหลีกเลี่ยงให้สตรีก่อน ลูกให้ที่นั่ง
แก่สตรี เปิดและปิดประตูให้โดยไม่เห็นแก่ตัว หลีกทางให้ขึ้นรถ
ก่อน เหล่านั้นเป็นหน้าที่ของท่าน

สมัยนี้ ผู้ชายบางคนคิดในใจว่า “ผู้หญิงก็มีสิทธิความสามารถ
เท่ากับเรา (ตามที่เขาวาง) ฉะนั้น เวลาขึ้นรถโดยสาร ซึ่งเราก็กู้เงิน
เท่ากัน ฉะนั้นจะไม่ลุกให้เธอก็ได้ ใครจะทำไม”

ใครจะทำไม ? ไม่มีใครบอก แต่รับรองว่าขณะที่ท่านนั่งอย่าง
เป็นสุขอยู่บนที่นั่งของรถโดยสาร และเธอกำลังโหนโถงเตงอยู่กับ

รวาจับของรถข้างหน้านั้น ท่านต้องพยายามمينไปคู่อื่นเสีย และ
 เชื้อจิตสำนักฝ่ายต่ำที่มันคอยกระชิบบอกว่า “แกลังทำเป็นไม่เห็น
 เธอซี! แกลังทำเป็นว่าไม่รู้ไม่ชี้ที่เธอยืนอยู่ข้างหน้าซี สิทธิของเรา
 เท่ากันนี่นา!!”

ใช่หรือไม่?

นั่ง — ลุก — เดิน — ยืน

ตั้งแต่มิตรเป็นเด็กเล็ก ๆ มาที่โตแล้ว คุณแม่
ชอบสอนให้นั่งสวย ๆ คือ พับเพียบเรียบร้อยเมื่อ
นั่งลง เมื่อโตขึ้น เราก็เรียนรู้ว่า เวลานั่งเก้าอี้ต้อง
นั่งให้สวยเหมือนกัน มิฉะนั้น คนอื่นเห็นก็รู้สึก
ว่าเราไม่ใช่คนเรียบร้อย ไม่สวย ถ้านั่งปุบก็ยกขาขึ้น
ไขว้ห้างหรือพอมือยกเอาขาสอดไว้บนเก้าอี้ นั่งทับขา
ตัวเองแทนเก้าอี้ อะไรอย่างนั้น เป็นต้น

ทำอย่างไรจึงจะ นั่ง—ลุก—เดิน—และยืน ให้
งดงามไม่มีที่ติ?

นี่ไม่ใช่เรื่องง่ายอย่างที่คิดออกนะค่ะ เพราะมิตร
จะต้องใช้ความพยายามหักตัวเอง ฝึกฝนเสียตั้งแต่เนิ่น ๆ
ยิ่งเร็วได้เท่าไรก็ยิ่งดี เมื่อได้พยายามจนกระทั่งกลายเป็น
นิสัยแล้วก็จะทนทำสิ่งที่เลวๆ ไม่สวย ไม่ถูกต้องต่อไป
อีกไม่ได้

คุณตัวอย่างสตรีชั้นนำบางท่านของโลก สุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งของประเทศต่าง ๆ ท่านเหล่านั้นได้รับการอบรมฝึกฝนมาแล้วทั้งนั้น ھاใช่เกิดขึ้นในสันดานก็มีได้

เวลานั่ง แ่นละ! เราต้องดูก่อนว่า เก้าอี้ที่นั่งเปราะเปื้อนฝุ่นละอองหรือไม่ ไม้ ไซ้หย่อนตัวได้ก็นั่งลงไป เมื่อเห็นว่าสะอาด ก็แล้วนั่งตัวตรง ขาทั้งสองไขว้ไปทางเดียวกันน่องทั้งสองชิด หรือถ้านั่งต่อหน้าผู้ใหญ่ จะเปลี่ยนเป็นขาทั้งคู่วางกันตรงแผง มือ สองข้างประสานกันอยู่บนตัก ก้มตัวนิดๆ เวลาตอบหรือสนทนา ตามปกติให้นั่งตัว ตรง ไหล่ไม่งุ้ม หลังไม่โก่งเป็นอันขาด!

เวลานั่งบนพื้นในท่าพับเพียบ ถ้า ชอบเท้าแขนก็ทำได้ แต่ในเมื่อมีแขกหรือ อยู่ออกต่อหน้าผู้ใหญ่ ควรเอามือประสาน กันบนตัก ตัวตรงเวลาพูด ก้มตัวนิดหน่อย ก็ได้ เพื่อให้แลดูสุภาพ

ภาพนี้ แสดงถึงการนั่ง พับเพียบเรียบร้อย, ยืนบิด ฝ่าไม่น่าดู, เดินตัวตรงทรง งาม และนั่งเก้าอี้ท่าสวย

การลุกจากท่านั่ง ถ้าลุกจากเก้าอี้ ก็ เอาขาทั้งสองรวมกันไว้ข้างหน้าเก้าอี้ ยึดตัว

ตรงทันที อย่าเอามือยันเก้าอี้ที่ตรงที่นั่งด้วย เพราะจะแลดูไม่สวย ถ้า
 ลุกจากพื้นควรคลานถอยให้ห่างจากที่นั่งเล็กน้อยใช้มือข้างหนึ่งเท้าพื้น
 ยันกายค่อย ๆ ลุกขึ้นถ้ามีผู้อาวุโสยังคงนั่งอยู่บนพื้นหรือบนเก้าอี้ ต้อง
 ค่อย ๆ ก้มอย่างต่ำออกไปให้พ้นระยะ จึงยืดอกตัวตรงได้

คนที่เดินหลังงุ้มเป็นกุ่มท่ง ๆ ที่วัยยังหนุ่มสาว แลดูเหมือน
 คนอมโรค หญิงที่มีรูปร่างสูงควรภูมิใจในความสูงของตน ไม่ใช่
 พยายามทำให้แลดูเตี้ยด้วยการก้ม ตัวเดิน จนกลายเป็นคนเดินหลังโก่ง
 โทยนิสัย

แขนแกว่งแต่พองาม ไม่ใช่แกว่งรวากับทหารเดินสวนสนาม
 เวลาเดินไม่ควรลงฝีเท้าหนัก ถ้าเป็นบนเรือนยิ่งต้องเดินอย่างเบาที่สุด
 กุสสตรีไทยเราไม่นิยมคนฝีเท้าหนัก เพราะคนโบราณถือกันว่า “เงิน
 ทองวิ่งหนีหมด ตกใจเสียงฝีเท้า!”

หน้าตรง มองไปข้างหน้า คางชิดแต่พองาม หลังตรง ยืดอก
 และก้าวไม่ต้องเร่งร้อน บางคนนิยมเอาหนังสือทูนไว้บนศีรษะ เพื่อ
 หักให้ตัวเองรู้สึกว่าเป็นตัวตรง และเดินชิดหน้าพอสมควร ถ้าหนังสือ
 สือตก ก็ต้องลองใหม่อีกที!

สตรีสาวที่สามารถยืนได้โดยไม่หลุกหลิก ไม่มีการหวั่นไหว
 กระซิกตลอดเวลา ไม่บิดผ้าเช็ดหน้า ถึงเสีย ทั้งผมเล่น นับว่าวางตัว

ไต้งามนำชมเซย ยืนตัวตรงเมื่ออยู่คนเดียว และต่อหน้าผู้อื่น ให้กลายเป็นนิสัย และก้มตัวแต่เพียงเวลาสนทนากับผู้มีอาวุโส

ลองฝึกดูวันละน้อยๆ แน่ใจว่ามิตรทุกคนจะต้องเป็นผู้ที่วางตัวไต้งงามเป็นที่ต้องตาต้องใจของผู้ที่ได้พบเห็นโดยทั่วหน้ากันนะคะ

มรรยาทบนรถประจำทาง

“พี่ขวัญ ทำไมอ่อนระโหยโรยแรงอย่างนั้น เชียวหรือคะ?” นุชนาฏน้องสาวถามขึ้นเมื่อเห็นพี่สาวหอบหนังสือหลายเล่ม ใบหน้าเป็นมัน แสดงว่าการเดินทางจากโรงเรียนถึงบ้านในเย็นวันนี้ ต้องโหนรถเมล์มาตลอดทาง

“โอ๊ย เหนื่อยแทบตายเขี้ยวทะเลห้อยโหน โจนทะยานมาตลอดทางเลยรู้ไหม” ขวัญใจตอบน้องสาว พลางวางหนังสือลงบนโต๊ะ หยิบผ้าเช็ดหน้าออกมาซับเหงื่อ

“แหม! ขนาดนั้นเขี้ยวเธอกรับ พูดยังกับสมุนพระรามเนอะ ทำไมนะถึงไม่มีใครเอื้อเฟื้อพี่สาวเราเลย” เกียรติน้องชายคนเล็กซึ่งนั่งอ่านหนังสือพิมพ์อยู่ข้างๆ พูดยื่นบ้าง ขวัญใจทรุดตัวลงนั่งระหว่างน้องทั้งสอง แล้วพี่น้องทั้งสาม ก็เริ่มปรับทุกข์กัน

ขวัญใจ หายากนักละสมัยนี้ สุภาพบุรุษหายากเต็มที เราชั้นรตเมล์ ไม่ค่อยจะมีเลย ที่จะเอื้อเฟื้อ แยมัก ใจจำ

เกียรติ ไหวพุงงั้นล่ะครับ พี่กลาง พูดยังงั้นไม่ดีนา ผมคนหนึ่งโง่ล่ะครับ ที่เป็นสุภาพบุรุษ ไม่เคยเลยที่จะเอาหูไปนาเอาตาไปไ้เวลาที่ควรจะเอื้อเฟื้อ มันรู้สึกอึดอัดใจายพิกล ถ้าหากจะให้สุภาพสตรี เด็กหรือคนแก่ ยืนโหนรถ ในขณะที่เรานั่งอย่างสบายผู้หญิงนะซี บางทีเขาลุกให้ก็ไม่นั่ง เราก็เลยเก้อบางทีนึกๆ ก็ไม่อยากจะลุกให้ กลัวได้อาย ต้องกตสันใจอยู่เป็นนาน

นุชนาฏ ไม่จริง ไม่จริง เธอละก้อก็แต่ว่าผู้หญิง ก่อนที่การโต้เถียงจะดำเนินไป ขวัญใจก็ต้องห้ามเสียก่อน

ขวัญใจ นี่ น้องจำ พังฟีน้อยโต้ใหม่ พุคก็พูดเถิด ว่ากันที่จริง น้องพุคก็มีเหตุผลทั้งสองฝ่าย คือบางทีพวกของเกียรติก็ไม่ยอมเอื้อเฟื้อเลย คนประเภทนี้เราน่าจะเรียกว่า “ผู้ชาย” ไม่ใช่ “สุภาพบุรุษ” แต่บางทีสุภาพบุรุษเขาเอื้อเฟื้อ สุภาพสตรีก็ไม่ยอมนั่งทำให้เขาเก้อ น่าเห็นใจเขาอยู่หรอก อุทิศให้ปวารณาตีเสียสละออกอย่างนั้น เพราะฉะนั้นกลางจำไว้เนะจ๊ะว่า ถ้ามีสุภาพบุรุษเขาเอื้อเฟื้อแล้ว เราต้องนั่ง บางทีพี่เห็นบางคน นั่งเหมือนกัน แต่จะ

ขอบคุณสักคำก็ไม่มี น่าเกลียดมาก เป็นมรรยาทที่ไม่งามเลย คนไทยเราน่าจะเอาอย่างฝรั่งเขาอยู่ข้อหนึ่งคือ ฝรั่งเขาขอบคุณกันอยู่เสมอ ไม่ว่าจะโดยสารแท็กซี่ เขาก็ขอบคุณโชเฟอร์ โชเฟอร์ก็ขอบคุณผู้โดยสาร เข้าร้านอาหาร เขาก็ขอบคุณบริกร คำว่า Thank you และ Sorry ติดปากเขาเสมอ ถึงแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ก็เป็นการน่ายกย่องประหลาด การกล่าวขอบคุณไม่ทำให้เราเสียอะไรเลย แต่ผลนั้นมีมากมายมหาศาล เป็นการสร้างความน่ารัก นานับถือ น่าเอ็นดู ให้กับตัวเราด้วย ใครๆ จะชมเชยเราว่าเป็นผู้มีมรรยาทงาม และเต็มใจจะช่วยเหลือเราอยู่เสมอ

เกียรติ

พี่ขวัญพุกน่าฟัง ผมเห็นด้วย เข้าๆ ผมออกไปโรงเรียนเจอเด็กผู้หญิงคนหนึ่งเสมอ เป็นเด็กมัธยม ราวๆ ม.ศ. ๒-๓ มรรยาทดีมาก ผมได้ยื่นแกขอบคุณค่ะ ขอบคุณค่ะ ไม่ว่าจะมีคนลูกให้หรือถือกระเป๋าให้ ถ้าแกมีที่นั่ง ก็ช่วยเหลือถือกระเป๋า ถือหนังสือให้นักเรียนคนอื่น ๆ ด้วย

นุชนาฏ

บางคนก็ใจกำเหลื่อเกิน ไม่เห็นช่วยเหลือใครเลยทำไม เขาไม่รู้สึกระคายใจบ้างนะ ชอบกลจริง กลางจะเล่าให้ฟัง เมื่อวานขึ้น กลางไปสุขุมวิทกับเพื่อน ขึ้นรถไปถึงสี่แยกราชประสงค์ รถคันนั้นแน่น—แน่น มีคนแก่ขึ้นไป

คนหนึ่ง แก่มากเขียวอายุราว ๆ ๖๐ ได้ แก่ขึ้นไม่ค่อยได้ อยู่แค่ประตูถยนต์ก็ไม่ถนัด และตรงเก้าอี้ตัวหน้าประตูรถ นั้นแหละมีผู้ชายรูปร่างสูงใหญ่นั่งอยู่ ถ้าจะไหนรตเมล์ก็จะไม่ลำบากอะไรเลย รูปร่างก็ผิวดำแต่จิตใจไม่สูงเลย นั่งทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้ ทำเป็นทองไม่รู้ร้อน แหม! กลางโมโหจังเลย คนพามองกันเป็นตาเดียว ถ้ากลางมีที่นั่งนะกะ กลางจะลุกทันทีเลย อยากจะรู้ว่าแม่แต่ผู้หญิงเขายังลุก นายคนนั้นจะรู้สึกอายไหมนะ

บวญใจ นั้นซี การขึ้นรถเมล์ ก็เป็นการได้ประสบการณ์เหมือนกัน บางที่เราก็ได้เห็นอะไร ๆ แปลก ๆ จากในรถเมล์

เกียรติ บางคนนะกรับ พอขึ้นมาก็จับหูหรือสับคว้นโขมง ช่างไม่เกรงใจผู้โดยสารอื่นและเด็กเล็กที่ยึดเยียดแออัดกันเสียเลย บางคน ก็ส่งเสียงคุย ราวกับรถเมล์ เป็นรถส่วนตัว ของฉัน โดยไม่คิดว่าใครเขาจะรำคาญ ที่ร้านนั้นก็ยังมี ประเภทกล่าวคำตำราว่าด้วยความกระหนองปาก ช่างไม่คิดว่าคนฟังเขาจะตีราคาคนพูดอย่างไรเลย

บวญใจ เกียรติ! ที่โรงเรียนน้องมีนักเรียนแต่งตัวแบบจิกโก่ไหม แหม! พี่เห็นกลุ่มหนึ่งเมื่อเช้านี้ ไม่รู้ว่านักเรียนที่ไหน เห็นข้างหลัง นุ่งกางเกงทรงสมัยใหม่เจี๊ยบ กับแสนกับจนมกเข้าไปก็คงตาย เอวกางเกงเลื่อนลงมาอยู่ที่สะโพก! โอโฮ! ผมก็ยาวยังกะผู้หญิง!

เกียรติ ทรง Beatles ซะ

ขวัญใจ รู้แล้วจะ มันน่าเกลียด ทำไมเขาจึงเอากางเกงแบบนั้นมา
 แต่งกับเครื่องแบบ คุณ่าเกลียดพิลึก นักเรียนหญิงบางคน
 ก็นุ่งกระโปรงสั้นเต๋อเหลือเกินน่าเกลียดมาก พี่สงสาร
 พ่อแม่ของเด็กพวกนั้นเหลือเกิน ลูกหลานทำไมตีผู้ใหญ่อะ
 หนักใจ เธอสองคนจำไว้นะจะพี่พูดนี้เพื่อให้เห็นแย้ง
 อย่างที่ไม่ตี ซึ่งเราควรหลีกเลี่ยง เรื่องคุยกันเสียงดังลั่น
 ในรถเมล์อีก พี่ขอร้องอย่าเอารถเมล์เป็นสถานที่สังสรรค์
 เป็นอันขาด พี่คิดว่าทั้งกลางและเกียรติคงจะทำได้โดยไม่
 อี้อ้อก เพราะเราได้รับการอบรมมาดีแล้วทั้งนั้น คนเป็น
 สัตว์ประเสริฐ ก็ต้องมีระเบียบวินัย จริงไหมจะ

นุชนาฏ ไม่เคยคิดจะทำเลยอะ พี่ขวัญ ไว้ใจได้ จริงไหมเกียรติ

เกียรติ จริงครับ รับเอาด้วยเกียรติของสุภาพบุรุษน้อย

นุชนาฏ อย่างกลายเป็นเกียรติของผู้ชายไปก็แล้วกัน
 แล้วทั้งสามพี่น้องก็หัวเราะอย่างมีความสุข

ขวัญใจ พี่ไปอาบน้ำละนะ คุยเพลินอยู่ตั้งนานสองนาน น้องจะ
 ได้ทำงานกันเสียที.

มรยาทในโรงมหรสพ

วันเกิดของโฉมฉายปิ่น มีเหตุการณ์พิเศษ
หน่อย เพราะคุณพ่อคุณแม่ของเธอ อนุญาตให้โฉม
ฉายพาเพื่อนหลายคน ไปชม ภาพยนตร์ รอบบ่ายได้
โดยที่คุณพ่อ เป็นผู้ซื้อตั๋วให้ล่วงหน้า ถึง สอง วัน
เพื่อน ๆ ของโฉมฉายเองก็ตื่นเต้นไม่น้อยเลย ทุก
คนแต่งกายกันอย่างสวยงาม และนัดพบที่บ้านของ
โฉมฉายด้วยใบหน้ายิ้มแย้ม

“เราจะไปรดกันเดียวกันจ๊ะ” เจ้าของวันเกิด
ประกาศ “ไหนพวกเรามาก็กี่คน? หนึ่ง—สอง—
สาม สี่—ห้า อ้อ! คนขับอีกเป็นหกพอดีที่เดียว
รดกันนี้คงจะบรรทุกได้ไม่เกินหกคน แต่แค้นก็พอไหว
หน้าสามหลังสามนะจ๊ะ”

ทุกคนเข้าไปนั่งในรถ มีเสียงหัวเราะต่อกระซิก
อย่างแจ่มใสเกิดขึ้นรอบข้าง จนกระทั่งรถยนต์คันใหญ่
นำทั้งห้าสหายไปส่งที่โรงภาพยนตร์

ภาพยนตร์ เริ่มฉายไปได้สักห้านาที โฉมฉายและเพื่อน ๆ ก็ต้องได้รับความรำคาญมาก เพราะบางคนมาช้า และพอจะเข้าไปนั่งในแถวที่พวกเธอนั่งอยู่ก่อน เธอทุกคนก็ต้องเบือนหัวเข้าไปเสียข้างหนึ่ง ให้เขาผ่าน บางคนตัวโตมากเกินกว่าจะผ่านไปได้อีก ถึงกับต้องลุกขึ้นยืนให้ผ่าน

“แหม! เบื่อจัง” สุกาปั่นเบา ๆ “ทำไมไม่รู้จักหักมาให้มันตรงเวลาเสียมั่งนะ!”

“จู้ยี้!” โฉมฉายกระซิบตอบ “อย่าเพิ่งไปว่าเขาเลยเกี่ยวคนอื่นจะรำคาญเราเอา”

“แปลกนะ” สุกายังอดไม่ได้ “เราอุตส่าห์ลุกขึ้นให้ผ่านเขาจะบอกว่า ‘ขอบใจ’ สักคำก็ไม่ได้ แม้แต่เวลาจะเข้ามา อย่างน้อย ๆ ก็ควรบอกเราก่อนว่า ‘ขอโทษ’”

โฉมฉายไม่ได้โต้ตอบ แต่ในใจของเธอคิดเหมือนกันกับสุกาทุกประการ

ระหว่างที่ภาพยนตร์กำลังฉายเพลิน ๆ อยู่ พอหญิงคนที่มาช้าเกินเข้าแถวหลังพวกเธอผ่านไป สุกาก็ชะโงกมากระซิบว่า “โอโฮ! มรรยาททรมานที่สุดเลยเธอ โอ้กระเป๋ของเธอปักหัวฉันไปเลยจู้ยี้! ผมยุ่งเลย”

นอกจากนี้ยังมีคนที่ต้องลุกขึ้นไปห้องน้ำ ระหว่างเวลาภาพยนตร์ฉาย หรือต้องเอาลูกเต๋าก็กะแท่งติดมาด้วย ปล่อยให้ร้องไห้

นำรำคาญ จนคนอื่น ๆ คุณแทบไม่รู้เรื่อง เป็นการกวนประสาทอย่างที่สุด

“เอาเด็กมาทำไมไม่รู้ชี้” นางพนางนั่งอยู่ถัดไปบนเบา ๆ “เด็กจะไปดูหนังอย่างนี้รู้เรื่องยังไร?”

“เขาคงไม่มีคนเลี้ยงละมัง” เสาวณิตผู้เป็นคนเห็นใจมนุษย์ เก่งที่สุดพูดขึ้นเบา ๆ “แม่คงต้องเลี้ยงเอง พอแม่อยากดูหนัง ลูกก็ต้องมาด้วย”

“งั้นแม่ก็ไม่ควรมาดูหนังชี้” นางพนางพูดอย่างโมโห “ถ้าหากคุณดูแล้วดูไม่ได้ แม่ก็ควรจะเสียสละไม่ดูหนังเสียเลย อย่างน้อยก็ดูโทรทัศน์เอาก็ยังจะดีกว่า ทำอย่างนี้จะไม่มีความคิดเลย”

สายวัยรุ่น ราวสีห้าคน นั่งอยู่แถวหน้า คนหนึ่งสวมกำไลแบบอินเดียน ทำด้วยทองเหลืองหรือโลหะอะไรอย่างหนึ่งซ้อน ๆ กันหลายอัน และเธอคนนั้นก็นั่งทำเสียงกรังกรังกราว ๆ อยู่ตลอดเวลาที่ขยับข้อมือไปมา อีกคนหนึ่งเอาขนมเข้าไปกินนั่งเกาะกระดาษแก้วทั้งกรอบแกรบ ทำให้เป็นที่น่ารำคาญมาก สองคนแถว ๆ นั้นคุยกันอย่างไม่เกรงใจคน อีกคนหนึ่งนั่งพากย์หนังที่ตนได้เคยดูมาแล้ว และอ่านข้อความในจอไปพลางเหมือนกับว่ายังอ่านในใจไม่เป็น! ทุกอย่างนี้ทำให้คนอื่น ๆ ต้องหันมาคุยด้วยความไม่พอใจ

อีกคนดูเหมือนจะแยกว่าเพื่อน คุณที่ว่าคงจะกำลังเป็นหวัดอย่างรุนแรง ซึ่งที่จริงก็ไม่ควรดูภาพยนตร์ขณะที่ยังเป็นหวัดเพราะนอกจากจะทำให้ต้องเปลี่ยนอากาศนับพลัน เวลาอยู่ในโรง และเวลา

ออกมานอกโรงแล้ว ยังจะมาแพร่ขายเชื้อโรคให้คนอื่นอีกด้วย เธอคนที่กล่าวถึงที่หลังนี้ นังโอฟลาง สิ้งน้ำมูกพลาง และจามสลักกันไปอย่างน่าเวทนา และน่ารำคาญสุดที่จะพรรณนาได้

สองคนที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ ก็ไม่ทราบว่าจะอะไรมาคุยกันนักหนา เธอตั้งหน้าตั้งตากุญเอาๆ แทบไม่หยุดปาก ความจริงถ้าจะนั่งคุโทรทัศน์ หรือเปิดแผ่นเสียงที่บ้านแล้วคุยกันไปพลางก็คงจะได้ผลเท่ากัน เพราะนี่ต้องมาเสียเงินแล้ว ยังทำให้คนอื่นหมดความสนุกไปด้วย

หญิงกลางคนคนหนึ่งนั่งอยู่ข้างหน้า คงจะอดรันทดไม่ได้จึงหันมาจ้องเอา แต่สาววัยรุ่นกลุ่มนั้นก็ไม่ว่าใจใส่ แถมคนหนึ่งยังบอกเพื่อนว่า “กูยายนั่นแกทำหน้าตาเข้าซี!” คนมีอายุดูเหมือนจะต้องเป็นคน ‘ล้าสมัย’ สำหรับวัยรุ่นตลอดเวลา ไม่บ่อยนักที่คนมีอายุกว่าจะได้รับความเคารพนับถือจากพวกวัยรุ่น ในวาระนี้ก็เหมือนกัน กูเหมือนว่าการจ้องของหญิงนั้นจะยิ่งทำให้เกิดเสียงคึกคักมากขึ้นอีก

ชายคนหนึ่งนั่งอยู่ใกล้ๆ กัน เขาไม่ได้หันมาจ้องเลย แต่เมื่อเขาหันมา เขาก็บอกกับสาวรุ่นคนที่พูดพลางเคี้ยวขนมพลางไม่ขาดปากอย่างเรียบๆ ว่า “ขอโทษเถอะ ถ้าคุณพูดเสียเอง แล้วเราก็ไม่ได้ยินหนังพูดเลยซี” เขามีความตั้งใจอยู่ว่า ถ้าสาว ๆ พวกนี้ไม่ยอมหยุด เขาจะต้องไปเรียกเจ้าหน้าที่ของโรงภาพยนตร์มาจัดการอย่างแน่นอน!

เมื่อภาพยนตร์และเสียงเพลงสรรเสริญ พระบารมี จบลง ทุกคนถวายความเคารพแล้วก็เดินออกไปเป็นแถว เนื่องจากเนื้อที่ไม่อำนวย โฉมฉายจึงไม่หยุดรอเพื่อนของเธอจนครบหน้า แต่เดินออกไปพบกันข้างนอกซึ่งสะดวกกว่า

ก่อนจะกลับบ้าน โฉมฉายพาเพื่อน ๆ เข้าไปในภัตตาคารที่สะอาดแห่งหนึ่ง หลังจากสั่งขนมกับเครื่องดื่มแล้ว ทุกคนก็นั่งวิจารณ์ภาพยนตร์ที่เพิ่งได้ไปชมมาตามควรแก่กาลเทศะอย่างสนุกสนาน

สตรีสาวคนหนึ่ง เพิ่งออกมาจากโรงภาพยนตร์เหมือนกัน เธอเดินมาหนึ่งที่โต๊ะใกล้ ๆ กับชายคนหนึ่ง พอนั่งลงเธอก็เปิดกระเป๋าถือหยิบตลับแป้งติดกระดกออกมาส่องดูหน้า เอามือแตะผม เอาแป้งแตะปลายจมูก แตะแก้ม แตะคาง สรุปล้างหน้าใหม่ทั้งหมดซะแหละ! แล้วเธอก็ล้างกระเป๋ หยิบเอาหวีเล็ก ๆ ออกมาหวีผม หวีเสร็จแล้ว หยิบกระดากนิ่ม ๆ ออกมาเช็ดปาก อ้าปากเสียกว้าง เช็ดแล้วเช็ดอีกจนลิปสติกเก่าไม่มีหลงเหลืออยู่เลย แล้วเธอก็เอาลิปสติกออกมาแท่งหนึ่งวาดริมฝีปากหลายทีจนเป็นสีแดงสดใส หลังจากนั้นของทุกอย่างก็ถูกกวาดลงไปรวมกันอยู่ในกระเป๋ เธอยกขวดน้ำหอมขึ้นมาเปิดจุก ทมแล้วแตะที่ขมับ พลางบ่นว่า “ข้างนอกร้อนจัง!”

ชายที่มากับเธอทำท่าเหมือนกับว่า เขาต้องทรมาณกายมากจริง ๆ ในการนั่งดูเธอแต่งหน้าทาปาก ทั้ง ๆ ที่เขาไม่มีความสนใจในการประเทืองโฉมของผู้หญิงเลย

โฉมฉายนึกเตือนตัวเองทันทีว่า ‘คุณแม่เคยสอนเราไม่ให้หิว
ผมแต่งหน้าในที่สาธารณะ และต่อหน้าใคร ๆ แม้แต่เอามือแตะผม
หรือจับตึงเสื้อผ้ายังไม่ควร ผู้หญิงคนนี้คงไม่ได้รับการอบรมมาอย่าง
เรา แหม! หน้าตาสวย ๆ น่าเสียดาย’

เมื่อกลับถึงบ้าน คุณแม่ถามว่า “สนุกไหม ลูก?”

“สนุกค่ะ” โฉมฉายเรียนท่าน “ลูกได้ความรู้มาอีกหลายอย่าง”

“เช่นอะไรบ้างจ๊ะ?” คุณแม่ซักด้วยใบหน้าที่ยิ้มละไม

“คนที่ทำให้คนอื่นเกิดความรำคาญนะสิคะ คุณแม่” โฉมฉาย
ตอบ “ลูกไม่เคยคิดมาก่อนเลยว่า คนที่ไปช้า คนที่พูดมาก กินขนม
และขี้กระต๊าก หรือนั่งไถ นั่งโยกเก้าอี้ในโรงภาพยนตร์นะ ทำความ
เดือดร้อนให้คนอื่นมากแค่ไหน”

“ลูกยังไม่เคยเจอคนน่ารำคาญอีกพวกหนึ่ง พวกนั้นก็คือคนที่
นัดเราแล้วไม่มาตามนัด แม่เคยมีเพื่อนคนหนึ่ง ซึ่งนัดกันไปดูละคร
สมัยเก่า แต่เขาให้แม่นั่งคอยเสียจนละครเกือบจบจากหนึ่ง แม่จำได้
ว่าเมื่อยาก ดูอึดจากหนึ่ง นอนมากเสียจนเกิดโมโห และตั้งแต่นั้นต่อมา
แม่กับเขาก็ไม่เคยนัดกันไปไหนอีกเลย” คุณแม่พูด

“คุณแม่คะ สมมุติว่าเราจะไปดูการละเล่นกลางแจ้งอย่างนี้นะ
เราพูดกันได้ โดยไม่เสียมรรยาทใช่ไหมคะ?”

“อ้อ! ถ้าเป็นละครสัตว์ กีฬา หรือการเล่นกลางแจ้งนะ ลูกควรพูดกันสิจ๊ะ เพราะอย่างเราไปดูฟุตบอล ถ้านั่งเฉยมันจะไปสนุกอะไรละ หรือถ้าคณะแถวของละครสัตว์เขาเดินสวนสนามให้เราดู เด็ก ๆ ก็มักจะส่งเสียงโห่ร้อง แม้มันจะมีอย่างเดียวกันที่จะก่อให้เกิดความรำคาญในกลางแจ้งอย่างนี้ ก็คือคนที่สูบบุหรี่นั่นเอง บางคนพอใจจะสูบก็นสูบเอา ๆ กวันมันจะถูกลมพัดมาเข้าจมูกเข้าตาไคร่มั้งไม่แสบแสบ กับอีกพวกหนึ่ง คือพวกที่มีนิสัยชอบยืนเวลาตื่นตื่น ทำให้บังคนที่นั่งข้างหลังหมด คุณพ่อของลูกนะถึงกับตะโกนบอกพวกนี้ว่า “นั่งลงได้แล้ว!” เพราะถ้าเราไม่เตือนเขาเสียมั้ง ทุกคนที่นั่งแถวหลังก็ต้องพลอยยืนกันไปด้วย แล้วลูกลองคิดดูสิว่า แถวต่อ ๆ ไปจะเกิดอะไรขึ้น บางทีเราก็คงพบว่า ผู้หญิงที่กางร่มเพราะกลัวแดดเสียผิว ก็ทำให้น่ารำคาญมาก เราไม่อาจทำอะไร ๆ กลางแจ้งได้ถนัด ถ้ามีคนกางร่มหรือคนใส่หมวกนั่งอยู่ข้างหน้าเรา”

“คุณแม่คะ คนที่เดินผ่านเราไปโดยไม่ขอโทษ และบักหัวเราก้วยกระเป๋าสตางค์และเสื้อผ้าของตัว จะเรียกว่าหยาบคายไหมคะ?” โฉมฉายทั้งคำถามอีกด้วยความโกรธแทนสุตา

“อ้อ! ใช่แน่นอนจ๊ะ” คุณแม่ตอบ “ทำไมล่ะ ลูกไปโดนเข้าอย่างนั้นรี?”

“เปล่าค่ะ สุตานะคะ เขาหัวยุ่งเลย เพราะผู้หญิงคนที่มาสายเดินผ่านแล้วก็ไม่ระวัง กลับเอากระเป๋าบักหัวเขา แถมไม่ขอโทษสักคำนะคะ!”

คุณแม่ทำหน้าที่เครื่องขมิ้นขณะที่พูดว่า “ อี๋ม นี่สิที่น่าเป็นห่วง-
นักในเรื่องมรยาตของคนเรา แม้แต่ถ้าเราไปสาย และจะขอทางเข้าไป
นั่งในที่ ก็ควรจะกล่าวขอโทษ และเมื่อรบกวนคนอื่นแล้ว ควรพูดว่า
ขอขอบคุณให้ติดปาก เพราะเขาต้องถูกรบกวนแน่ๆ ต้องยื่นให้เรา-
ผ่านขณะที่เขานั่งของเขาสบายๆ แล้ว ”

“ บางคนมีการลุกไปเข้าห้องน้ำ ไปซื้อขนมของขบเคี้ยวอีก
นะคะ คุณแม่ ”

“ อย่างนั้นหรือจ๊ะ ? ลูกคงรำคาญมาซิ ”

“ ยังรำคาญผู้ชายที่สูบบุหรี่ตรงหน้าลูกไม่ได้กะ กวันมันปลิว
มาเข้าตาลูกจนแสบหมด ผู้หญิงที่มากับเขาก็ดูเหมือนว่าจะไม่สูบบุหรี่กะ
ลูกเห็นเธอชยืทาหลายหน และมองดูเขา แต่เขาก็ไม่สังเกตกะ ลูก
ยังแปลกใจเลยว่า ทำไมเธอไม่ขอให้เขาหยุดสูบบุหรี่เสียก่อน ”

“ พูดถึงเรื่องไปคุณภาพยนตร์ แม่ยังไม่ได้ออกลูกใช้ไหมจะว่า
คุณพ่อมีแขกสามคนที่เราจะเชิญมารับประทานอาหารที่บ้าน แล้วพา
ไปคุณภาพยนตร์เรื่องใหม่เอี่ยมของกรุงเทพ ฯ ขณะนี้ ? ”

“ เมื่อไหร่กะ ? ” ลูกสาวถามอย่างตื่นเต้น

“ วันศุกร์หน้าจ้ะ ตอนแรกคุณพ่อคิดว่า จะพาเขาไปที่
ภัตตาคารหรูๆ แต่แล้วก็คิดว่า บ้านเราก็เรียบร้อยพอ ฝีมือกับข้าว
ก็ดีพอควร ควรเอาเขามาบ้านเราจะดีกว่า นี่แม่ก็ไ้ยินว่า คุณพ่อ
ไปจองทำเอาไว้เรียบร้อยแล้ว ”

“ความจริงการจ้องตัวนี่ดีจังนะกะ” โฉมฉายพูดยกอย่างกตัญญู
 “ถ้าคุณพ่อไม่จ้องตัวไว้ให้เพื่อนกับลูกจะก้อ ไม่แน่ใจว่าจะเบียดคน
 ไหวหรือเปล่า และจะได้ดูหรือเปล่านั้นยังไม่ทราบเลยกะ”

“คุณพ่อของลูกเป็นคนรอบคอบเสมอ” คุณแม่สนองด้วยความ
 ความภาคภูมิใจ “เวลาเราเชิญแขกไปดูภาพยนตร์หรือละครแม่ก็คิดว่า
 ควรจ้องตัวเสมอ เพื่อความโล่งใจ และสบายใจ และเพื่อขจัดความ
 ยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้น ทำให้แขกต้องเดือดร้อนและคอยนาน เอาละ...แม่
 เองก็จะไปเตรียมทำรายการอาหารที่จะเลี้ยงแขกเย็นวันศุกร์ ลูกมา
 ช่วยแม่ก็ดีสิจ๊ะ

โฉมฉายเดินตามมารดาไปอย่างเบิกกว้างง่าย และคุณแม่ก็ภูมิใจ
 ที่มีธิดาน่ารักอย่างเธอผู้

**อรศรีเป็นคนไม่ชอบภาพยนตร์ เพราะทนความรำคาญ
 ในโรงไม่ไหว**

อรศรีให้เหตุผลว่า “ฉันทนฟังคนขำกระต๊ากแล้วใส่หูไม่ไหว
 ทำไมจะต้องเกิดหิวโหยในโรงหนังโรงละครก็ไม่รู้ ของที่เขากินก็
 จะต้องเฉาะบรรจุนในถุงกระต๊ากแล้วเสียด้วย ไอ้ที่ร้ายรองลงมาก็คือ
 คุกกี้หวานจากถ้วยกระต๊ากจนหยดสุดท้าย แหม! เสียชีวิตขาด
 รำคาญสันดี”

นอกจากสองสิ่งดังกล่าวแล้ว อรศรีเกลียดเสียงคนข้างหลังที่เกี้ยว
 หมากรั้วจิบ ๆ เกลียดเสียงผู้หญิงข้าง ๆ ที่กินลูกหยีใส่พริกแล้วทำ
 เสียงซู้ซาคไปพลาง เกลียดควั่นบู้หรีจากสุภาพบุรุษ (?) ที่นั่ง
 ข้างหน้า และที่เกลียดที่สุดคือ เสียงเด็กเล็ก ๆ ร้องไห้ลั่นพร้อมกับ
 สลับคำว่า “กลับบ้านแม่...กลับบ้าน” จนฟังเสียงพูดในภาพยนตร์
 เกือบไม่รู้เรื่อง

สถานการณ์เช่นนี้ อย่าว่าแต่อรศรีเลย เรา, ท่าน ก็ต้อง
 พบบ่อยแล้วเป็นอาทิจน ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เวลาภาพยนตร์หรือ
 ละคร ท่านนึกออกไหมว่า เกยร่าคาญถึงขั้นอยากเอาพลาสติก
 แผ่นโต ๆ ปิดปากข้างปากข้างหลัง ยิ่งไปเจอคนที่เกยภาพยนตร์
 หรือละครเรื่องนั้นมาแล้วด้วยละ ก็เป็นร้ายที่สุด เพราะพอถึงจุด
 ไคลแมกซ์ที่ท่านกำลังตื่นเต้นอยากรู้ว่า อะไรจะเป็นอะไรกันแน่ และ
 นึกเอาอย่างผิด ๆ ถูก ๆ เอาไว้ในใจนั้นก็พอดีกนข้างหลังท่านซึ่ง
 พากษ์ออกมาเสียก่อนว่า “อย่ากลัวพระเอกตายหน่อยเลยนะ เกี้ยว
 พอจะจบไอ้ตัวโกงก็โดนกระสุนลูกหลง แล้วพระเอกก็ตกลงหนี
 ออกจากที่คุมขังมาได้...”

การแสดงทั้งหลายที่กล่าวแล้วข้างต้น จัดว่าเป็นการเสีย
 มรรยาท คนที่ได้รับการศึกษาก็เผอเรอไปบ้างเหมือนกัน

ไม่ว่าท่านจะไปไหนที่เป็นการ “ออกไปเที่ยว” หรือ “ไป
 ข้างนอก” เป็นมรรยาทที่ดีอันหนึ่งที่ท่านควรจะต้องทำให้สุภาพ

ถ้าไปชมภาพยนตร์ ก็ควรแต่งกายให้เหมาะสม ไม่ใช่ว่าอยู่กับบ้าน
 นั่งกางเกงลาลองกับเซ็คปล่อยชายสี่สันดูจากตัวนั้นผมเผ้ายังไม่ได้หวี
 เท้ายังสวมเกือกแตะที่ใช้สำหรับ “ลากเดิน” ในบ้าน แล้วไป
 ปรากฏตัวในฝูงชนหน้าโรงมหรสพ คนที่มองคุณท่านก็ยังไม่คิด
 อะไรมาก แต่ถ้าท่านไปพบคนสำคัญๆ เข้า เช่น พระอาจารย์ใหญ่
 ของโรงเรียนที่ท่านสอนอยู่ อธิบดีของกรมหรือกระทรวงที่ท่านอยู่ใน
 สังกัด หรือแม้แต่ศิษย์หรือผู้ที่รู้จักกันผิวเผิน ก็ไม่เป็นการดี
 สำหรับท่านแน่ ท่านอาจนึกอยู่ในใจว่า “แหม! ถ้ารู้ว่าจะมาเจอ
 พวกนี้เข้า เราจะแต่งตัวให้ดีกว่านี้” นั้นอย่างไร! เวลาไปไหนๆ
 เราจะไม่มีความรู้ได้ล่วงหน้าเลยว่าจะเผชิญไปพบคนที่เรายังไม่ใคร่อยาก
 พบตอนนั้นเท่าใดนัก ฉะนั้นจึงเป็นการปลอดภัยกว่าที่จะเตรียมพร้อม
 ไว้เสมอ

น้ำหอม น้ำมันใส่ผมกลิ่นแรง หรือแป้งที่ำจนมักกลิ่นฉุนก็
 ทุกอย่างนี้เป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงไม่ใช่เลย เมื่อจะเข้าชมมหรสพ
 กลิ่นต่างๆ ที่ฉุนจืด และแรงเกินไปจะก่อให้เกิดความรำคาญขึ้นได้
 โดยง่าย

คนที่เห็นแก่ตัวที่สุด ก็คนที่เข้ามาในโรงมหรสพสายกว่า
 คนอื่น ทั้งๆ ที่รู้อยู่แล้วว่า การที่ต้องให้คนที่นั่งอยู่แล้วยืนขึ้นในความ
 มืดเพื่อให้ตนผ่านเข้าไปนั่งยังที่ของตนนั้น มักขลุ่ยขลุ่ยอย่างไร ผู้หญิง
 ก็อาจทำกระเป๋าลั่น หรือหารองเท้าไม่พบ (หลายคนชอบถอดรองเท้า

เวลาว่าจะต้องนั่งนาน ๆ) บางทีก็เกิดอุบัติเหตุเดินขึ้นไปบนเท้าของคน
ที่ยืนให้ผ่านเข้าไป ผู้ชายก็อาจจะเผลอมองดูภาพในจอ เพราะเผอิญ
ถึงเวลากำลังตื่นเต้นพอดี

สุภาพบุรุษ...เมื่อท่านนำสุภาพสตรีไปชมภาพยนตร์ หรือละคร
เป็นหน้าที่ของท่านที่จะช่วย ระวัง ดูแลเธอ ผู้นั้นมิให้พลาดล้ม หรือสิ้น
ไถลไปในความมืดได้ ดูแลเธอให้นั่งจนเรียบร้อยแล้วท่านจึงจะนั่งลง
(ไม่ต้องช่วยดึงที่นั่งลงมาให้เธอก็ได้ เพราะเธออาจนั่งลงไปบนมือของท่าน
ในความมืด!)

สุภาพสตรี...ถ้าไม่เหลือบ่ากว่าแรงเกินไปนัก ก็อย่านำของ
ขบเคี้ยวที่ทำเสียงดังให้เป็นที่น่ารำคาญของผู้อื่น

ทุกคนที่เข้าชมมหรสพ...อย่าวิพากษ์วิจารณ์ ถ้าอยากคุย
ก็ต้องไปยังกระซิบเท่านั้น และที่สำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งก็คืออย่า
พยายามอยากออกจากโรงเร็ว ๆ ก่อนเพลงสรรเสริญพระบารมี และ
เมื่อถึงเวลานั้น ถ้อย่าหลุกหลิกกับการดึงเก้าอี้ หรือเสื่อผ้าให้เข้ารูป
มีเวลาแต่งตัวภายหลังได้ถมเถไป.

